

**NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ
PEDAGÓGIAI PROGRAM
HÉTSZÍNVRÁG ÓVODA**

2017.

Módosítás dátuma: 2021. szeptember
Szelevény

„ El ne feledd az ősöket, kik erdők,
mocsarak helyén mezőket, utakat,
szőlőket neveltek, s falvakat mind még a
régis szokás rendjében végzi, ha régimódi
munkája akad.” /Keresztúri Dezső/

TARTALOMJEGYZÉK

AZ INTÉZÉNY HIVATALOS ADATAI	3. o.
I. BEVEZETÉS	4. o.
1. Intézményünk bemutatása	
2. Intézményünk küldetése,	
3. Nevelési programunk alapelvei	
4. A programválasztás indoklása	
II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP, PEDAGÓGUSKÉP, DAJKAKÉP	7. o.
1. Gyermekkép	
2. Óvodakép	
3. Pedagóguskép	
4. Dajkakép	
III. NEVELÉSI KONCEPCIÓ	10. o.
IV. AZ ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA, FELADATAI	13. o.
1. Óvodai nevelésünk célja	
2. Pedagógiai programunk feladatrendszer	
3. Alap és általános feladatok	17. o.
a. Egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztés	
b. Az érzelmi, az erkölcsi nevelés	
c. Az értékorientált közösségi nevelés	
d. Anyanyelvi nevelés	
e. Értelmi nevelés	
V. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK	31. o.
1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek	
1.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek	
1.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek	
1.3. Kiemelten tehetséges gyermekek	
2. Gyermekvédelem	
2.1. Hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett gyermekek	
2.2. Gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	
2.3. Kompetencia szintek a gyermekvédelem területén	
3. Nemzetiségi, kisebbségi, migráns gyermekek nevelése	
VI. AZ ÓVODAI TEVÉKENYSÉGEK KERETE	41. o.
1. Néphagyományőrző tevékenységek tartalma	
2. Óvodai ünnepnapok, jeles napok	

VII. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI	42. o.
1. Személyi feltételek	
2. Tárgyi feltételek	
3. Az óvodai élet megszervezése	
3.1. Működési rend, hetirend, napirend	
3.2. A hagyományos szemléletű tervezés	
3.3. Folyamatos ellenőrzés, értékelés	
4. Az óvoda kapcsolatrendszere	
VIII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI	53. o.
1. Játék	
2. Mozgás	
3. Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek:	
3.1. Verselés, mesélés	
3.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
3.3. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	
4. A külső világ tevékeny megismerése	
5. Munka jellegű tevékenységek	
6. A tevékenységben megvalósuló tanulás	
IX. SZAKMAI DOKUMENTÁCIÓ	85. o.
Jogsabályi háttér	91.o.
Melléletek	92.o.
Felhasznált szakirodalom	100.o.
Legitimációs záradék	102.o.
Érvényességi rendelkezések	103.o.

AZ INTÉZMÉNY HIVATALOS ADATAI

<u>Az óvoda hivatalos neve:</u>	HÉTSZÍNVIRÁG ÓVODA
<u>Alapító szerv neve :</u>	Szelevény Község Önkormányzat Képviselő-testülete
<u>Alapítás éve:</u>	2013. január 01.
<u>Fenntartó neve és címe:</u>	Szelevény Község Önkormányzata Szelevény, Kossuth út 12.
<u>Irányítószerv neve és címe:</u>	Szelevény Község Önkormányzat Képviselő-testülete Szelevény, Kossuth út 12.
<u>Az intézmény típusa:</u>	óvoda
<u>Az intézmény OM azonosítója:</u>	201885
<u>Az intézmény székhelye:</u>	5476 Szelevény, Kossuth út 8.

Az intézmény alapfeladata:

- óvodai nevelés
- a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése

Gyermekétkeztetés ellátásának módja: önálló főzőkonyhával nem rendelkezik, a gyermekétkeztetés külső szolgáltató igénybevételével történik.

<u>Férőhelyszám:</u>	40 fő
<u>Óvodai csoportok száma:</u>	1 csoport
<u>Az óvoda vezetője:</u>	Fehér Éva
<u>A programot átdolgozta:</u>	Fehér Éva

Az intézmény vezetőjének kinevezési rendje:

Az intézményt egyszemélyi felelős, magasabb vezető vezeti, akit Szelevény Község Önkormányzat Képviselő-testülete pályázat útján határozott időre, pályáztatás során meghatározott 5 évre bíz meg. Az intézményvezető felett az egyéb munkáltatói jogokat Szelevény község polgármestere gyakorolja. Az intézményvezető az intézmény egyszemélyi képviselője.

I. BEVEZETÉS

1. Intézményünk bemutatása

Óvodánk Jász-Nagykun-Szolnok Megye legelmaradottabb térségének, a Tiszazugnak egy kis településén működik, egyetlen óvodaként. Térségünkre jellemző a hátrányos helyzetű szociokulturális környezet, ami többek között a nagymértékű munkanélküliségből adódik. Folyamatosan nő a hátrányos és veszélyeztetett gyermekek száma, ezáltal nő az intézmény szerepe és felelőssége a gyermekvédelmi feladatok ellátásában. A férőhelyek száma 40 fő. 1 vegyes csoportban folyik a nevelés. Kihasznátlósága csökkenő tendenciát mutat. Az óvodapedagógusok száma 2 fő, valamennyi szakképzett, ebből 1 fő intézményvezető. A munkát 2 dajka segíti, akik egyben konyhai alkalmazottak, kertészek stb. is egyben.

Munkáltató: Hétszínvirág Óvoda vezetője.

Az óvoda tárgyi feltételei adottak. Az épület elöregedett, folyamatos karbantartást igényel. A berendezések elavultak, kopottak, házilag próbáljuk újítani.

Szemléltetőeszközök pótlása, modernizációja elengedhetetlen. Játékellátottságunk megfelelő.

2. Intézményünk küldetése

Óvodai nevelésünk családias, szeretetteljes, derűs légkörben történik, ahol olyan komplex személyiségfejlesztés folyik, mely képessé teszi a gyermeket 6-7 éves korára az iskolai életre. A gyermek fejlődése során az ismereteket, a tapasztalatokat környezetéből szívja magába. A vele kapcsolatban lévő felnőttek feladata, olyan környezet megteremtése, amely felkelti a gyermek érdeklődését, kibontakoztatja kreativitását.

Pedagógiai programunk a gödöllői Néphagyományörző Óvodai Program adaptációjával készült, cél- és feladatrendszerünk, a tevékenységeink struktúrája, az adaptált programhoz igazodik. Intézményünkben a 3-7 éves gyermekek képességfejlesztése az életkori és egyéni sajátosságok, az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével valósul meg.

Megváltoztak a gyermeknevelés családi körülményei, ezért az óvodába egyre több nehéz anyagi körülmények között élő gyermek kerül. Ezért nagyon fontosnak tartjuk, hogy minden gyermek rendszeresen járjon óvodába. Pedagógiai programunk sajátossága, hogy az óvodai nevelést, a néphagyomány-ápolás érzelmekre ható eszközrendszerén keresztül gazdagítjuk.

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, az előítéleteket elutasító. Ennek megfelelően a gyermekek személyiségének kibontakoztatására törekszük.

3. Nevelési programunk alapelvei

Nevelőmunkánk alapelve a hagyományőrzés érzelmi hatástöbbletének kiaknázása.

Ez átvonul óvodai életünk legtöbb tevékenységformáján, áthatja az egész nevelési rendszert. Az óvodai nevelés folyamatában a mindennapok hagyományőrző tevékenységei és a jeles napok gazdagítják a gyermek tapasztalatszerzését.

Jellemzőink: élet közelség, természet közelség, játék- centrikusság .

Legfontosabb elvnek tekintjük, hogy a gyereket szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg. Fontos a gyermek elfogadása, tiszteletben tartva egyéniségét, személyiségének természetes fejlődését, érdeklődését, önkifejezését.

Nevelőmunkánk meghatározó tevékenysége a játék, mint elemi pszichikus szükséglet. Kiemelten foglalkozunk az egészséges életmódra neveléssel. Jó a kapcsolatunk a családokkal.

Kiemelt figyelmet fordítunk a **sajátos nevelési** igényű gyermekek korai felismerésére, folyamatos fejlesztésére. Jellemzően sok a beszédhibás gyermek, számukra minden évben logopédiai szűrést és folyamatos ellátást biztosítunk szakember bevonásával.

A gyereklétszám több, mint 70%-a hátrányos helyzetű, az ezzel járó kötelezettségeket szem előtt tartjuk.

Az óvoda hagyományosan ünnepli a népszokásőrző jeles napokat:

Szüreti felvonulás, Mikulás, Karácsony, Farsang, Húsvét

A gyermeki élet hagyományai: anyák napja, születésnap, névnap, családi vasárnap, évzáró, ballagás.

Nemzeti ünnepeink közül a márc. 15-ét ünnepeljük.

Kirándulásokat, úszásoktatást szervezünk, egészségmegőrző és sportvetélkedőn veszünk részt.

Kapcsolataink megfelelőek az iskolákkal, környékbeli óvodákkal, Szelevény Önkormányzatával, egészségügyi szervekkel, Nevelési Tanácsadóval, Szakértői Bizottsággal.

4. Programválasztás indoklása

1998-ban a helyi nevelési program választásakor a néphagyományőrző óvodai program bevezetése mellett döntött a nevelőtestület.

Ezt a programot azért választottuk, mert falun élünk, közel a természethez, azokhoz az emberekhez, akik még őrzik népünk hagyományait. Nyelvünk sokszínűségét fellelhetjük vidéken, de a viselet már a múlté. Szokásaink feledőben, kismesterségeink kihalóban vannak. Pedagógusokra, szülőkre vár a feladat, hogy értékeink fennmaradhassanak.

Nevelőtestületünk évek óta foglalkozik a néphagyományok megismerésével, ápolásával. Bővítettük anyanyelvi, zenei, népi gyermekjáték ismereteinket. Arra törekszünk, hogy helyesen válasszuk ki mindazt, amit 3-7 éves korosztály befogadhat, magáénak tudhat.

Tanulni és tanítani szeretnénk őseink bölcsességét, hazaszeretetét, humanizmusát, ami magába foglalja a különbözőség elfogadását, a munka becsületét, a közösségért való tenni akarást.

A népi hagyományok ápolása áthatja az egész óvodai nevelésünket, jelen van a mindennapok gyakorlatában.

Hitvallásunk:

„Keveset, lassan, jót, gyakran ismételve.”
(Zilahi Józsefné)

1999. szeptember 1-től e program szerint dolgozunk, melyet bevezetése óta többször kiegészítettünk, módosítottunk, a törvényi rendelkezéseknek megfelelően.

Programunkat megismertettük partnereinkkel, elfogadtattuk, megszerettettünk a szülőkkel. A gyakorlati megvalósításban a szülők többségében segítő partnerre találtunk, ami a közös programokon való részvétel mellett a mindennapos együttműködésben, kölcsönös segítségnyújtásban mutatkozik meg.

A minőségi munka érdekében a gyermekek sokoldalú fejlesztésében a differenciálás módszerét helyeztük előtérbe. Már kiscsoporttól segítjük a szociokulturálisan hátrányos helyzetű gyermekek képességfejlesztését.

Az óvónők személyiséglapok folyamatos vezetésével az egyes gyermekek különböző nevelési területeken elért aktuális fejlettségi szintjét regisztrálják. Ezek a kiindulópontok a további fejlesztéshez

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP, PEDAGÓGUSKÉP, DAJKAKÉP

1. Gyermekkép

Gyermekképünket a következő normáink határozzák meg:

- Pozitív énkép kialakulásának segítése
- A közös élményekre épülő közös tevékenység gyakorlása.
- A kultúra iránti érzékenység, a hagyomány tisztelete, a természetes környezet harmóniájának tisztelete, megismertetése.

A hagyományos falusi életközösséghez hasonlító gyermekközpontú óvodát szeretnénk, amelyben az eltérő körülmények közül jött gyermekek érzelmi biztonságban, szeretetteljes – elfogadó – derűs légkörben élnek, amelynek megteremtése, szolgálata az óvoda valamennyi dolgozójának feladata. Családi nevelést kompenzáló szerepünk ezért fokozott, az esélyegyenlőség biztosítása érdekében kiemelt szerepet kap. A tartalmas, színes tevékenységek révén személyiségük, egyéni képességeik fejlődnek. Minden gyermek számára biztosítjuk az egyenlő hozzáférést, az esélyegyenlőséget, a hátrányokat csökkentő pedagógiai attitűddel.

Szervezett nevelőmunkánk során játszva, játékba ágyazottan nyújtunk sokrétű ismeretet, biztosítunk széleskörű tanulási lehetőséget. Legfontosabb feladatunk, hogy az intézményünkbe járó valamennyi gyermek megtalálja a boldogságot, hogy megtapasztalják az örömteli játékaik során a szabadság felelősségét, a döntés megannyi lehetőségét, a választás kihívásait.

A gyermekek alapvető jogainak, szükségleteinek és genetikai adottságainak figyelembevételével olyan, a hagyományápoláson alapuló tudatos fejlesztés biztosítását tűztük ki célul, melynek következtében a gyermekeink óvodáskor végére rendelkeznek az alábbi tulajdonságokkal:

- Jókedvűek és nyugodtak, érzelmi életük kiegyensúlyozott.
- Tisztelik szüleiket, udvariasak, illemtudóak.
- Tudnak szeretetet, köszönetet, hálát adni és elfogadni.
- Kötődnek a hagyományokhoz, szertik és óvják a természetet.
- Kialakult pozitív önértékelése, képes elfogadni és tiszteletben tartani a máságot.
- Egész személyiségük összerendezett, harmonikus fejlődést tükröz.

Hiszünk abban, hogy szeretetteljes pedagógiával már óvodáskorban megalapozhatjuk az érzelmi kötődést a társakkal szemben. A nevelési feltételek sajátos megszervezésével lehetővé tesszük a sikeres iskolai beilleszkedéshez szükséges testi, szociális és értelmi érettség kialakulását.

2. Óvodakép

Óvodánk nevelőtestülete elkötelezte magát arra, hogy a családdal szorosan együttműködve a természet közelségét, a vidéki élet jellegzetességeit és hagyományait segítségül hívva valósítjuk meg a gyermek személyiségének harmonikus fejlesztését. Pedagógiai szemléletünk a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira támaszkodik.

Valljuk, hogy a hagyományok révén őrizhetjük meg azt a rengeteg tudást és tapasztalatot, melyet elődeink felhalmoztak. A néphagyományőrzést nem külön témaként értelmezzük, hanem az óvodai nevelés komplex részeként – beépítjük ünnepeinkbe, hétköznapijainkba. Óvodánkban a néphagyományőrzés átsző minden gyermeki tevékenységet, a hagyományok ápolása áthatja óvodai tevékenységünk egész folyamatát. A hagyományápolás gazdag eszközrendszerével segítjük elő a 3-7 éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását. Fontosnak tartjuk a gyermekek testi-lelki gondozását, védelmét. Biztosítjuk a gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységet, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játéokra. A játékra alapozva szervezzük meg a különböző tapasztalatszerzési, tanulási lehetőségeket. Kiemelt feladatunknak tartjuk, hogy a magyar nyelv alapjait óvodánkban rakjuk le. Nemzeti kultúránk megőrzéséhez a magyar népdalok, népzene megismertetésével járulunk hozzá. Célunk, hogy a gyermekek a családi és óvodai nevelés eredményeként az óvodáskor végére megszerezzék mindazon készségeket, képességeket és jártasságot, mely az iskolai tanuláshoz elengedhetetlen.

Nyugalomban, szeretetben, a családokkal karöltve kívánjuk óvodásainkat nevelni.

Az óvoda nevelőtestületének közös célja, hogy az óvodánkba érkező gyermekeket olyan élményekkel, ismeretekkel, tapasztalatokkal gazdagítsa, melyek által helyt állnak az életben, könnyebben veszik az akadályokat az iskolában.

A migráns gyermekek esetében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, társadalmi integrálását.

3. Pedagóguskép

Az óvodapedagógus egész napi nevelőmunkája során mint modell és időnként mint példakép kifejezésre juttatja együtt érző, szeretetteljes magatartását. Nevelőtestületünk hitvallása szerint fontos, hogy minden óvodapedagógus harmonikus, autonóm személyiséggel rendelkezzen. Olyan nevelő képes a gyermekeket az életre, az önálló gondolkodásra serkenteni, aki maga is rendelkezik ezekkel a képességekkel..

Nevelőtestületünk közel azonos pedagógiai nézeteket vall, a gyermekek iránt támasztott igények, követelmények azonos elvek szerint – az egyéni képességeknek megfelelően - valósulnak meg.

Fontosnak tartjuk, hogy az óvodapedagógusnak legyen igénye az önnevelésre, a körülményekhez képest teremtsen lehetőséget a szakmai tájékozottságának, szaktudásának fejlesztéséhez. Személyiségvonásaiban jelenjen meg a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, a gyermekszeretet, gyermekismeret, a különbözőségek megértése, elfogadása. Tetteiben legyen érezhető a hitelesség, tapintat empátia, a tisztelet. Közvetítse a magyar népi kultúra alapvető értékeit. A gyermekek fejlesztéséhez egyéni módszereket alkalmazzon, a képességterületekre épülő, egyénre szabott tervezés által a differenciálást tudatosan végezze. A családokkal való együttműködés során érvényesítse az intervenciók gyakorlatát, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

A közösség tagjaiként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatban, a döntéshozatal előtt őszinte, nyílt véleménnyel segítsék a legjobb megoldás kialakítását.

Az óvodapedagógus szerepe:

- A pedagógiai folyamatokat figyelemmel kíséri, tudatosan tervez, hosszútávon átgondolja azok hatásait és az elért eredményeket elismerve képes a változtatásra, korrekcióra

- A csoportokba járó gyermekek képességeit figyelembe veszi, differenciáltan fejleszt, előnyben részesíti a megtapasztaláson alapuló módszereket
- Kihhasználja a szabad játék nyújtotta lehetőségeket a gyermekek fejlesztése érdekében
- Folyamatosan képezi önmagát, hogy a társadalmi, szakmai elvárásoknak és a belülről fakadó szakmai kultúrának megfeleljen
- Törekszik a pedagógusok előmeneteli rendszeréhez kapcsolódó önértékelési folyamatokban előírt elvárásokhoz való igazodásra, a megjelölt kompetenciák fejlesztésére
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek gyermekcsoportban történő nevelését, fejlesztését tervezetten valósítja meg
- A csoport szokás- és szabályrendszerét az óvoda értékrendjéhez igazodva alakítja ki, figyelve a magyar nemzeti értékek beépítésére
- Inkluzív, előítéletektől mentes gondolkodással mutat példát a másság elfogadására

Reflektív pedagógiai szemlélet és gyakorlat

- Az igényes óvodapedagógus képes elemezni munkáját, tudja mit, miért és hogyan csinál. Nem elégszik meg a pusztán rutinnal.
- Feltárja, behatárolja és megkísérli megoldani a csoportjában felvetődő problémákat
- Tisztában van azzal, hogy ő maga is adott értékekkel és feltételezésekkel lép be a foglalkozásra, következőképpen képes kritikusan szemlélni ezeket az értékeket
- Felelősséget érez saját szakmai fejlődéséért
- Önelemző gondolkodásának lényege, hogy annak minősége, érvényesítése és a nevelés sikeressége összefügg

4. Dajkakép

Az óvodai gyermekcsoportok életében a dajkának aktívan részt kell vennie. A gyermekekkel való foglalkozás nagy türelmet, kiegyensúlyozottságot kíván. Ahhoz, hogy a dajka szeresse szakmáját elengedhetetlen, hogy szeresse az óvodáskorú gyermekeket, tudjon mások igényeihez alkalmazkodni, legyen segítőkész szándékú. A lelkiismeretesség, alaposág, elővigyázatosság, a segítőkészség elengedhetetlen ebben a munkakörben. A napirendhez igazodva önállóan képes tervezni és szervezni a napi tevékenységét. Természetesen, ha az óvoda és a gyermekek érdeke úgy kívánja, az előre nem tervezett feladatokhoz is rugalmasan tud alkalmazkodni.

A dajka szerepe:

- egyre több időt töltenek a gyerekek és az óvodapedagógus körében
- munkájukat a gyerekek napirendjéhez igazítva, az óvodapedagógus irányítása mellett végzi
- a dajka a nevelés egyik segítőtje
- mintául szolgál /beszéd, viselkedés, öltözködés, ápoltság.../
- az óvodapedagógus útmutatásai alapján a gyakorlatban érvényesítenie kell az egyéni bánásmód elvét
- segítőkész jelenlétével annyi segítséget kell nyújtania a gyermekek számára, amennyi feltétlenül szükséges feladataik önálló elvégzéséhez
- a jóindulatú attitűd elengedhetetlen
- rendelkezzen azzal az ismerettel is, hogy a gyermekek közötti eltérések természetesek, állandóan jelen vannak

„A hagyomány minden embernek visszaadja önmagát.”

(Hamvai)

III. NEVELÉSI KONCEPCIÓ, FELFOGÁS

A néphagyományörző nevelési program elkötelezettséget vállal a magyar óvodai nevelés időtálló értékeiért és hagyományaiért.

Intézményünkben egész napos nevelés során folyik a gyermekek személyiségének komplex, sokoldalú fejlesztése. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának megfelelően a gyermeki személyiségből indulunk ki, abból a tényből, hogy az ember gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó a testi és lelki szükségleteik vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Intézményünkben folyó óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik. Lehetőséget biztosítunk a gyerekeknek arra, hogy önmaguk értékeit felismerhessék, hogy saját lehetőségeikhez képest, megfelelően fejlődhessenek. Sok pozitív élményt szerezve, szellemileg, fizikailag feltöltve kezdhessék az iskolát.

Szemléletmódunkat befolyásoló egyetemes emberi értékek:

eszmei értékek	erkölcsi- és interperszonális magatartás értékek	kulturális értékek
- humanizmus	- az „én” tisztelete	- a kultúra iránti érzékenység
- demokratizmus	- a másság elfogadása	- a hagyomány tisztelete
	- nyitottság, őszinteség, szeretet	- a természetes környezet védelme
	- az udvariasság	- az ember és környezet harmóniája
	- a család, a haza tisztelete, szeretete	- az „élet” tisztelete
	- felelősség tudat	

Meggyőződésünk, hogy az óvodás korú gyerekeknek joga van ahhoz, hogy a nemzetét éltető hagyományokat megismerje, ezekről pozitív élményeket szerezzen, és ezáltal hiteles, követendő mintákat kapjon. A gyerek, családtagjaival, társaival olyan külsőségekben, tartalmukban visszatérő élményeket él át, amelyek otthonához, szülőföldjéhez kötik, életre szóló útravalót kap.

Hiszünk abban, hogy a 3-7 éves életkor érzelmileg és értelmileg fogékony időszak kiemelkedően fontos az ÉN alakulása szempontjából. A program az óvodáskorra egyedülállóan jellemző érzelmi fogékonyságra és sajátos aktivitásra alapoz. A gyerek játéka, ami örömet és boldogságérzetet ad, jól ötvözhető a néphagyomány-ápolással, a természetszeretettel. Mindez alkalmanként kiegészül a család aktív közreműködésével.

Meggyőződésünk, hogy a kisgyermekkorban a cselekvéssel szerzett tapasztalatok, érzelemdús élmények hatnak a felnövekvő egyén cselekedeteire. Ismeretei bővülésével később érti meg, dolgozza fel amit kapott, és közben van hova visszakapcsolnia azokat. Erkölcsi, esztétikai értékrendszere kialakul, a szükségletek további cselekvésre készítetik. Felnőtt korában a néphagyomány-ápolás igénye, már mint magasabb rendű szükséglet jelenik meg.

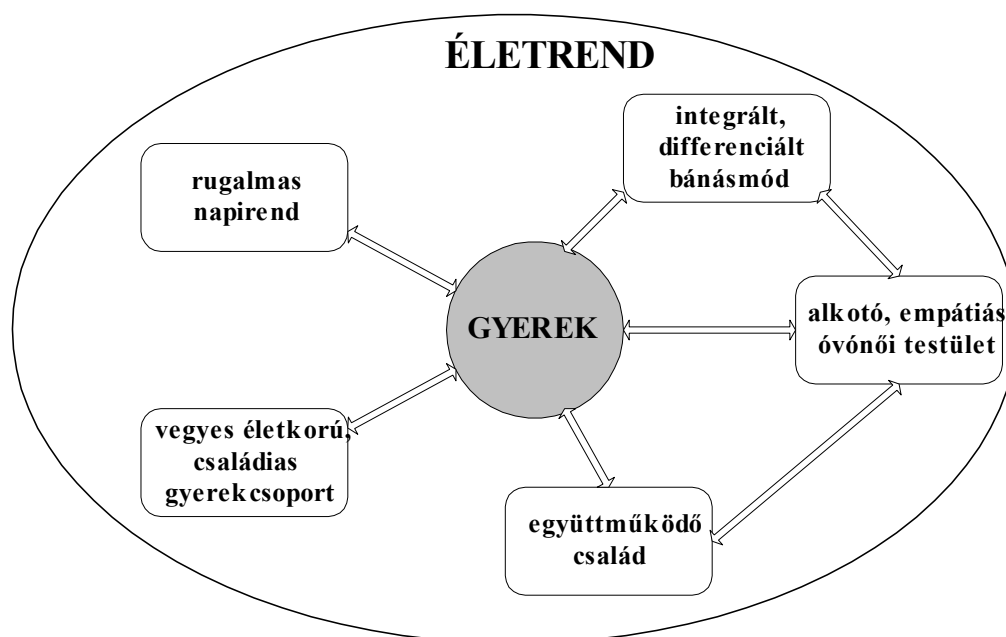
Hitvallásunk, meggyőződésünk fontos eleme az is, hogy az “ünnepelni tudás” képességének alakítását a néphagyomány-ápolás, a természet és a társak szeretetére nevelés elősegíti. A gyerek évről-évre örömmel vesz részt a jeles napokat megelőző közös készülődésekben, számára az ünnepnap a várva várt nap. Ha az ünnep napján a gyereket körülvevő felnőttek magatartása, és a környezet jelzései (ünnepi jelképek) hitelesek, a naphoz kapcsolódó közös élmények a gyerekekben mély érzelmi nyomokat hagynak. Átérik az ünnepnapok “másság”-át, a bensőséges összetartozás élményét, alapozódik az “ünnepelni tudás” képessége. Ezek a gyermeki élmények hatnak a családok szemléletmódjára, az óvoda megteremtheti a családokkal való együttműködés sajátos formáit.

Életrend. A néphagyományőrző szemléletű nevelés nem csak a népművészet értékeinek megőrzésére vállalkozik. A népi kultúra más területein, a népi életmód mindennapjaiban is fellelhetők azok az értékek, amelyek újra felhasználásra alkalmasak. Ez egy olyan komplex nevelési rendszerben valósul meg, amelynek feltétele a gyerek életkori sajátosságainak megfelelő optimális környezet. A programban az optimális környezet - a tárgyi és személyi feltételeken túl - egy gyermekközpontú életrendet jelent.

Az életrend elemei:

- a rugalmas, integrált napirend,
- a családi, vegyes életkorú gyerekcsoport,
- a differenciált bánásmód,
- az érző, alkotó nevelőtestület,
- a nevelésben együttműködő családi-óvodai közösség.

Az életrend elemei egymással kölcsönkapcsolatban állnak, amint azt az 1. ábrán közölt vázlat is mutatja.

1. ábra

Ebben az életrendben a gyerek központi tevékenységformája a játék. A gyerek a játék által fejlődik és fejleszhető, amit a néphagyományőrző program gazdag eszköz és hatásrendszere teljesít ki.

A játék szerepe a programban

“A játék a gyerek legkomolyabb tevékenysége, ezzel a Montaigne gondolattal azonosulunk. Ezt valljuk és megteremtjük a gyereket éltető szabad játék sajátos feltételrendszerét. A hagyományos értelemben vett játék tartalmát a néphagyomány-ápolás tevékenységei, eszközei gazdagítják. A hagyományörzés leginkább a játékokban jelenik meg. Ezzel növekszik a gyermek választási lehetősége, és a személyiség fejlődésének, fejlesztésének új távlatai bontakoznak ki.

A tanulás értelmezése. A játék folyamatában történik a műveltségtartalmak közvetítése, elsajátítása is. A néphagyományörző tevékenységrendszer sajátos érzelmi hatást és sajátos aktivitást teremt. Ez az összetett hatásrendszer a játékokban a gyereket változatos érzékszervi ingerekhez, tapasztalatokhoz juttatja, erősíti az utánpótlás, a spontán tanulás lehetőségeit. A sokszínű tevékenységrendszer gazdagítja a gyerek nyelvi kifejező eszközeit, fejleszti értelemét és gondolatvilágát. Befolyásolja a gyermek érzelmi életét és kedélyállapotát. Ez maga a tanulás. Az óvoda légköre, “pedagógiai klímája”. A gyermeket elfogadó, szeretetteljes megerősítő légkör veszi körül. Az óvodában dolgozók közösen megfogalmazott és elfogadott általános érvényű szabályzók betartásával egy olyan belső szokásrendszert alakítanak ki, amely derűs összhangot, biztonságot ad. Magatartásuk tükrözi a gyermek és a szülő iránti tiszteletet. Egész lényük példát mutat, viselkedésük mintát ad.

Az óvónői minta. Az óvónő a néphagyományörző szemlélettel azonosul és így elsajátítja azokat az ismereteket, készségeket, amelyek a program megvalósításához szükségesek. Biztonságot ad, képes hitelessé tenni önmagát, tudatosan alkalmazza a metakommunikációt, a “testnyelv” kifejező eszközeit. Kezdeményező, elfogadó a nevelési folyamatban, követi és tiszteletben tartja az egyes gyerek és a család haladási irányát, ütemét. Segítségnyújtása *egyéni szabott*, amit drámapedagógiai szemlélete is segít. Nevelési tevékenysége tudatos, abban a hagyományörzés, a családokkal való együttműködés és a természetszeretet meghatározó szerepet játszik.

Alkotó együttműködés a családokkal. Az óvodában folyó néphagyomány-ápolás hatása a családok szemléletmódjában tartalmi változásokat idéz elő. Ez megmutatkozik a családok mindennapjaiban, ünnepnapjaiban, együttműködő, cselekvő részvételükben. *Fontos*, hogy a gyermeket körülvevő szűkebb és tágabb környezet (család, óvoda) összhangja megteremtődjön. Ezáltal az óvodai nevelés olyan hiteles többletet ad, amellyel kiegészíti és teljessé teszi a gyermeki személyiség kibontakozását.

A környezet külsőségeiből fakadó kulturális “szignálok” (jelzések), amelyek az óvodába lépő gyereket, felnőttet fogadják, az óvoda szellemi, emberi kisugárzását erősítik. Ezek a tudatosan kialakított és gondozott környezet jelzéseivé válnak. Ezek a jelzések hiteles alapul szolgálnak a nevelésben zajló kommunikációs folyamatokhoz, segítik az óvoda nevelési programjának elfogadtatását.

A nevelésfelfogásunkat erősen befolyásolja a hagyományok, a természet szeretete és a család tisztelete, valamint az a hitünk, hogy az óvodás korú gyermek személyiség jegyeik fejlesztését az érzelmein át történő nevelés segíti a leghatékonyabban.

A sajátos nevelési igényű gyermek is teljes értékű ember. Joga, hogy megfelelő, elfogadó, ugyanakkor fejlesztő hatású környezetben éljen, fejlődjön. A gyerekek őszintén elfogadják, tolerálják a különleges bánásmódot igénylő társaikat. A feléjük való közeledés, a segítőkészség természetes számukra. Olyan pedagógiai környezetet kell kialakítani, ahol a másság felé fordulás mindenkinek természetessé válik.

IV. A NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ ÓVODAI PROGRAM CÉLJA, FELADATAI

A program az "Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja" szellemében fogalmazza meg a nevelési célokat, feladatokat. (2.ábra)

1. Óvodai nevelésünk célja:

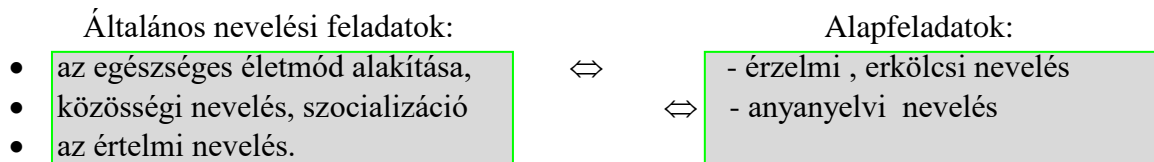
- A gyermek harmonikus fejlesztése a néphagyomány-ápolás, a természetóvás gazdag eszköztárával.
- A gyermekben a hagyományok és a természet iránti fogékonyság megalapozása.
- A néphagyomány-ápolás és a természetszeretet átörökítése a gyermek érzelmein át, a családok aktív együttműködésével.

További törekvésünk, hogy a közös cselekedetek folyamatában a gyerekekben alapozódjanak meg azok a készségek, jártasságok, amelyek képessé teszik az együttélésre, majd az iskolai életmód elfogadására:

- biológiai érettség: nagy- és finommotoros mozgás-, egyensúlyérzék-, térirány-, vizuális észlelés fejlesztése, auditív információk feldolgozása, keresztcsatornák fejlesztése.
- szociális érettség: érzelmi-akarati élet formálása, magatartás-, viselkedéskultúra, társas kapcsolatok fejlesztése, felnőttekhez és a tanuláshoz való pozitív viszony alakítása, önállóság fejlesztése, a feladattudat-, feladattartás-, önálló helyzetmegoldásokra való képesség kialakítása.
- pszichikus érettség: beszédképesség, figyelem, emlékezet, gondolkodás, kreatív képzelet életkornak megfelelő fejlesztése.

2. Pedagógiai programunk feladatrendszere

A gyerek testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítése, képességeinek fejlesztése az óvodai nevelés általános feladata, amit programunkban alapfeladatnak tekintünk. Ennek összetevői:

Programunk fontos kiindulópontja, hogy a hagyományőrzés érzelmet kiváltó hatásából fakadóan az érzelmi nevelés mindhárom területet áthatja. A gyerek testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítése az anyanyelvi neveléstől szintén elválaszthatatlan.

A hagyományőrzés érzelmi hatástöbblete, az örömmel átélt aktivitás, az egészségnevelés, a szocializálódás, az értelemfejlesztés mozgató ereje. Ez vonul át az óvodai élet valamennyi tevékenységformáján, a fejlesztés területein, vagyis áthatja az egész nevelési rendszert.

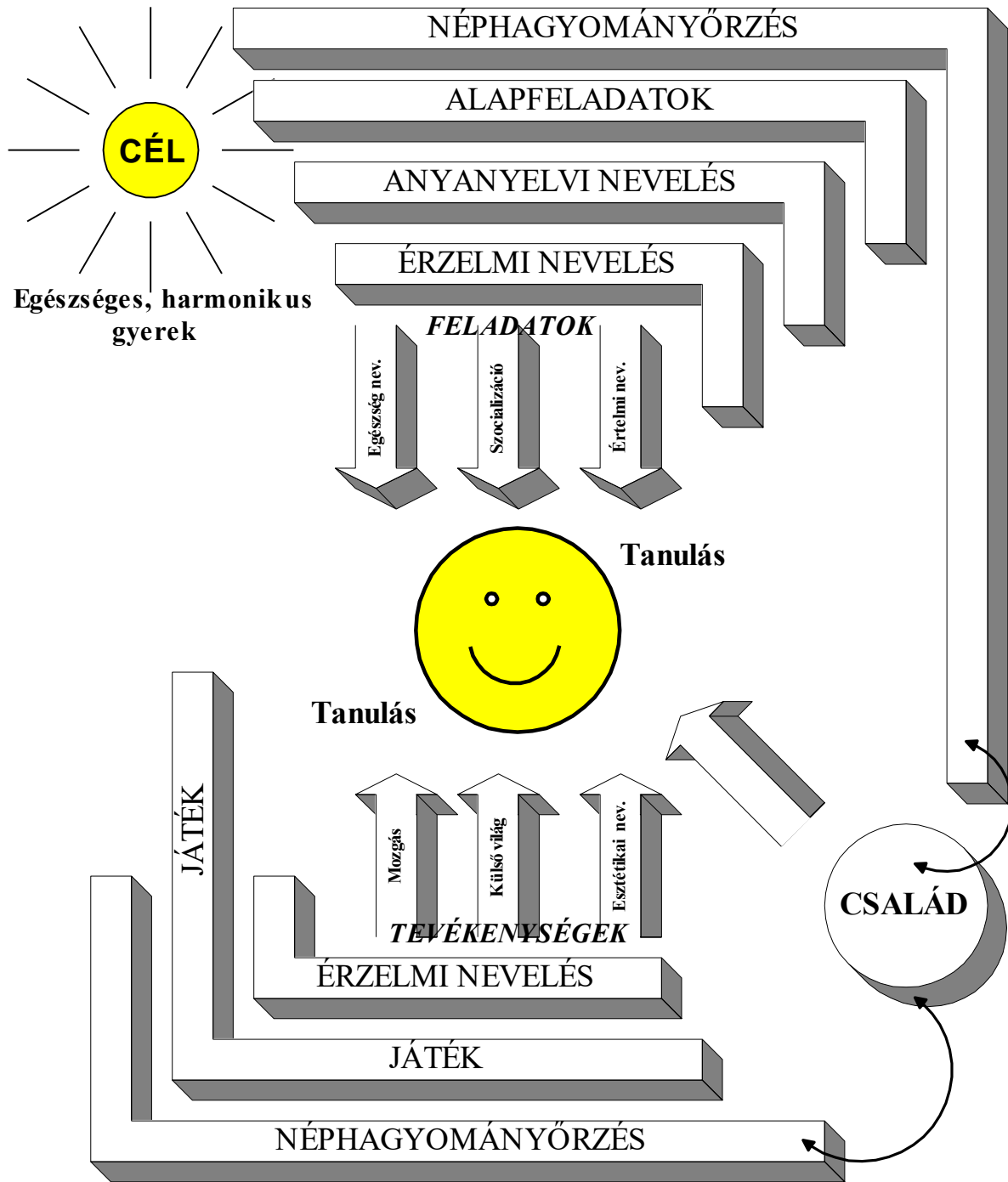
A néphagyományőrzésbe ágyazódó gyermeki tevékenységformák:

- a játék,
- a mozgás,
- a külső világ tevékeny megismerése,
- az esztétikai tevékenységek.

A gyerek a tevékenységek gyakorlása során tanul. A program a tanulást nem különálló tevékenység- formaként kezeli, de az ezzel kapcsolatos felfogásunkat egy kiemelt fejezetben taglaljuk.

Az óvodai nevelésben a néphagyományőrzés folyamatosságát a mindennapok hagyományőrző tevékenységei és a jeles napok tevékenységei adják.

A következőkben közölt vázlat áttekintően összefoglalja a program fő alkotó elemeit .(2.ábrta)

2. ábra

A hagyományőrzést szolgáló feladatok

A népi hagyományok gazdag tárházából a gyerekek korának megfelelő, számukra örömteli ingereket, élményeket adó és cselekvésre készítő elemek kiválogatása, és azoknak a nevelés folyamatába illesztése kulcsfontosságú feladat.

- A mindennapok népszokásőrző tevékenységei közül a programban azok kapnak helyet, amelyek a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést, a felnőttek és gyermektársak megbecsülését állítják előtérbe
- A jeles napok közül azok kerülnek a programba, amelyek eddig is jelen voltak és vannak az óvodai nevelésben (karácsony, farsang, húsvét, stb.), csak itt új tartalommal bővülnek ki. Továbbá azok, amelyek a hétköznapi népszokásőrző tevékenységeit visszatérő jelképekkel, cselekvésekkel ünnepivé emelik.
- A népi kultúra szellemi, tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket fokozó alkotások kiválogatása, és ezeknek a programba fűzése képez fontos feladatot.

A program a sajátos tartalom- és eszköz-rendszerével az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkcióját szolgálja, felvállalva a népi kultúra átörökítését.

„A kisgyermekkel mindent elérhetünk személyes példa és tett által.”
(Brunszvik Teréz)

3. Alap és általános feladatok

A hagyományőrző program az alapprogramban megjelölt általános feladatokat a következők szerint tagolja:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, erkölcsi nevelés
- értékorientált közösségi nevelés
- az anyanyelvi nevelés
- az értelmi nevelés

3.1. Egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztés

Az óvodás korú gyermek testi fejlődésének elősegítése minden óvodai programban kiemelt nevelési feladat.

A fejlődést befolyásoló fontosabb tényezők: a veleszületett adottságok, a biológiai érés sajátosságai, a környezet hatásai (emberi, földrajzi). A gyermek érésének alapja a családban megszerzett biztonságérzet, amely a bölcsődében, majd az óvodában szerzett biztonságérzettel bővül. A kiegyensúlyozott, derűs gyerek, aki biztonságban érzi magát, és a gondozás során testi szükségletei kielégítést nyernek, harmonikusan fejlődik.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés,
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával - a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása

Az egészséges életmódra nevelés célja :

- A gyermek testi szükségleteinek kielégítése során, a gyermekben alapozódnak azok az egészség- és test-kulturális magatartáskészségek, szokások, amelyek az egészséges életvitelhez szükségesek.
- A családok egészséges életvitelének segítése, életmódbeli szokásainak befolyásolása az egészséges nemzedék felnevelése érdekében.
- Az életmód formálás egyik lényeges célja a *megelőzés* fontosságának felismertetése

Az egészséges óvodai környezet kialakítása

Az életmód a gyermek és a külső világ állandó egymásra hatásában formálódik, gerincét a mindennapi cselekvések rendje alkotja. A cselekvéssorok mindennapi ismétlődése, reprodukciója alakítja a szokásokat. A szokások zavartalan alakításához az óvoda megteremti azt a feltételrendszert, amely a gyermek testi és értelmi fejlődését szolgálja.

Cél. Az egészséges, barátságos környezet kialakítása, amely lehetőséget nyújt a gyerek testi, - lelki szükségleteinek kielégítésére.

Az egészséges életmód alakításának színtere a *csoportszoba és kapcsolódó helyiségei, a tornaterem*, ha rendelkezésre áll, és az *óvoda udvara*.

Az óvoda épülete

A helyiségek padló- és falburkolatai olyan anyagból készülnek, amelyek jól tisztíthatók, fertőtleníthetők, nem okoznak allergiás tüneteket.

A *csoportszobák* falai világosak, paszellszínűek, nagy ablakokkal, ami szolgálja a természetes fény besugárzását és a nap folyamán a többszöri levegőcserét lehetővé teszi. Javasolt párologtató beállítása, amely növeli a levegő páratartalmát. Minden csoportszobában (ha mód van rá, a többi helyiségben is) célszerű egy nagyméretű tükör elhelyezése, amelyben a gyerekek teljes magasságban láthatják magukat.

A berendezési tárgyak gyermekléptékűek, esztétikusak, természetes anyagból készülnek (fa, nád). A bútorok a gyerekek által könnyen mozgathatók, formai kivitelezésük, elhelyezésük zárja ki a balesetveszélyt. Elegendő hely esetén mozgásfejlesztő játékeszközök is elhelyezhetők.

A gyerekek által használt eszközök, játékok elérhető magasságú polcokon nyernek elhelyezést, így ők is tevőlegesen vesznek részt óvásukban, tisztántartásukban. A hagyományos és szükséges berendezések, játékeszközök elhelyezésén túl külön figyelmet igényel a kézműves és természetsarok helyének megválasztása. Fényigényes és a gyermekek számára hozzáférhető térrel rendelkeznek. A kézműves sarokban elhelyezett eszközök, anyagok - mivel a gyermekek bármikor elővehetik - biztonságosak. A testi épségüket szolgálja a meghibásodott tárgyak, eszközök javítása, illetve használatból való kivonása.

A gondozási folyamathoz szükséges egyéb helyiségek

Az *öltözőben* a gyerekek váltóruhája, cserecipője, ruhája, tornafelszerelése külön jellel ellátott helyen van. Az öltözőben kifüggesztünk a családoknak szóló információs táblát. Az

Néphagyományőrző Óvodai Program

együttnevelés érdekében, fontos a folyamatos tájékoztatás az egészséges életmód szokásalakításáról is (étrend, testnevelés napja, kirándulások napja, stb.).

A *mosdóban* a gyerek a jellel ellátott törölközőjét, fésűjét, fogmosó felszerelését könnyen meg- találja. Körömkefe is rendelkezésére áll. A fertőzések elkerüléséhez hozzájárul a folyékony szappanos kézmosó használata. A WC helyiségeket válaszfal és függöny határolja, tiszteletben tartva a gyerek személyiségjogait.

A *tornaszoba* berendezését a biztonsági előírások, az óvodáskorúak részére készített mozgásfejlesztő eszközök, és az óvoda anyagi lehetőségei befolyásolják. *Fontos* a padló csúszásmentessége, az ablaküveg védelme, és a nagyméretű tükör beállítása. Balesetek ellátására a tornateremben és minden csoportban mentőláda szükséges, amelynek ellenőrzése, feltöltése folyamatosan történik.

Az óvoda udvara

Minden óvodaudvar természeti adottsága a program tartalmi lehetőségeit behatárolja. Elsődleges a gyerek természetes mozgásigényének kielégítését szolgáló terek, berendezések kialakítása. Ezen belül teremthető meg a néphagyományőrzés és a természetvédelem feltételrendszere.

Az udvar változatos felületű: *füves, kövezett, bitumenes, kavicsos, vizes*, a napos és árnyas részek váltakoznak.

A *homokozás* a gyerek udvari tevékenységének sorában elsődleges helyet foglal el. A földdel való játék, a homokozás, sarazás, a gyerek elemi, ősi szükséglete. A gyerek egészségének védelmében fontos a homok évenkénti cseréje, valamint naponkénti lazítása, locsolása. Jó, ha a homokozó tetővel fedett.

A *természetes mozgások* gyakorlására nagy, tágas, füves tér áll a gyerek rendelkezésére, ahol a "járó sávok" szabadon hagyása ajánlott, a mozgásfejlesztő szerek (mászókák, nyújtókoriát, kötélhinta, csúszda, stb.) elhelyezésekor "tiszteletben tartásuk" javasolt.

A labdajátékok szervezéséhez célszerű egy bokorsávval körülhatárolt *füves terület* kialakítása. A labda elgurulása így nem zavarja a közelben játszó gyerekeket és megelőzi a váratlan ütközésekből fakadó baleseteket.

A nagyobb méretű *szilárd burkolatú felületet* célszerű úgy kialakítani, hogy azt a gyerekek alkalmanként, adott időszakban (esős idő) vagy speciális mozgások gyakorlására használják, pl. labdapattogtató játékok, kerékpározás, rollerezés, stb.

Az udvaron a *fedett területek* több célt szolgálnak. Az étkezés, az alvás kinti szervezése megnöveli a gyerek levegőn tartózkodásának idejét. A fedett tér mozgásos játékok vagy kézműves tevékenységek szervezésére is lehetőséget nyújt.

A csoportok *veteményeskertjében* a gyerekek változatos tevékenységekben kipróbálják erejüket, ügyességüket, kitartásukat.

Az udvar mozgásfejlesztő feltételeinek megteremtését a szülők is tevőlegesen segítik.

Egészségre nevelés, gondozás

A néphagyományőrző szemléletű nevelés olyan életrendet kínál a gyerekeknek, amely figyelembe veszi fejlődésének egyéni ütemét, és az életrendi tevékenységeket a népi hagyományok eszköztárával gazdagítja.

A gyerek testi szükségletének kielégítése során a szokások alakításához nélkülözhetetlen a felnőtt gondoskodó, simogató szeretete. Az érzelmi biztonság segíti át a "botladozó", önmagát kipróbáló gyereket az önkiszolgálás bonyolult tevékenységrendszerén.

Néphagyományőrző Óvodai Program

Cél: Az egészség gondozásához szükséges készségek alapozása.

A helyes *életritmus* megteremthető a folyamatossággal, amelyet a napirend rugalmassága és kötetlensége jellemez.

A folyamatos játéktevékenységben azonos időpontban és intervallumban ismétlődnek: az étkezések (reggeli, ebéd, uzsonna), a mindennapos testnevelés, a mese, a levegőzés, a séta, a kinti játék, a pihenés. Az óvónő a gyermek csoporton belüli jó közérzete érdekében figyelemmel kíséri, - a játék és egyéb tevékenységei mellett - testi szükségleteinek igényét. A gyermek hangulatváltozásai jelzésül szolgálnak közérzeteről.

Az egészségfejlesztés területei

- egészséges táplálkozás
- mindennapos testnevelés, testmozgás
- személyi higiéné
- testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése
- a bántalmazás, erőszak megelőzése
- baleset megelőzése és elsősegélynyújtás

Egészséges táplálkozás

A gyermek egészséges fejlődésének fontos feltétele az életkori sajátosságoknak megfelelő egészséges *táplálkozás*, a gyermek egyéni ízlésének ismerete, formálása.

Különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettszír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése. Ezt a főzőkonyha biztosítja az intézmény számára.

A hetente visszatérő zöldség- és gyümölcsfeldolgozó tevékenységek, a közös csemegzés, formálják a gyerekek szemléletét, a szülők figyelme is ráirányul a nyers zöldség- és gyümölcs-fogyasztás, a rágás fontosságára. Jó, ha a feldolgozáshoz szükséges eszközöknek a csoportszobában megfelelő tárolóhelye van.

Az étkezés óvodai feltételei önkiszolgálással és naposi tevékenységekkel valósulnak meg. Fontos, az esztétikus terítés és a kulturált étkezési szokások betartása. Életkoruknak megfelelően az evőeszközök helyes használatának elsajátíttatása. A megjelölt időkereten belül a gyermek az étkezés időpontját a tízórainál és az uzsonnánál maga választja meg, a déli étkezést is egyéni tempóban fejezi be.

Anyanyelvi nevelés:

A felnőttekkel és társaival szemben is használja az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezéseket. Ismeri az ételek és az étkezéshez kapcsolódó tárgyak, tevékenységek megnevezését.

Mindennapos testnevelés, testmozgás

A *mindennapos mozgás* belső igény, élmény a gyermek számára, amit felszabadultan, jókedvűen, örömmel végez. A gyermek mozgásigénye egyénileg eltérő. A gyermeki

Néphagyományőrző Óvodai Program

mozgásigény kielégítését a változatos tevékenységek szolgálják. A hagyományápolás által a mozgásanyagban helyet kapnak a népi sportjátékok is. (Lásd: Mozgás c. fejezet).

Az *edzés* folyamatában a gyerek ellenállóképessége fokozódik, szervezete alkalmazkodik az évszakok változásaihoz. *Fontos*, hogy a gyerekek, minden évszakban, minél több időt töltsenek a szabadban. A jó levegő, a napfény, és a víz a gyerek edzését segítik. A gyerek egyéni érzékenysége és az időjárás sajátosságai meghatározzák az óvónő bánásmódját.

A személyi higiéné

A *testápolás* szolgálja a gyerek tisztaságigényének, egészségügyi szokásainak megalapozását. Az önkiszolgáláshoz szükséges készségek elsajátítását a felnőtt és a gyerek közötti meghitt kapcsolat segíti. Testápolás közben a gyerek utánzási hajlama lerövidíti a szokás tanulás folyamatát (mosakodás, kéztörölés, fogmosás, fésűlködés, WC használat). *Fontos* a felnőtt állandó segítőkész jelenléte. A napirend keretei között elegendő időt kell biztosítani a gondozási teendők egyéni tempó szerinti végzésére. A tisztaság alapvető fontosságának, a betegség és a fertőzések megelőzésének jelentőségét, életkori specifikus módszerekkel szükséges tudatosítani a gyermekekben.

Az *öltözködés* a test védelmét szolgálja az időjárás változásaival szemben és a gyermeki önállóságot, ízlésvilágot alapozza. A gyerek ruházata a sokféle tevékenység gyakorlásához, az időjárás változásaihoz igazodó, kényelmes, könnyen fel és levehető legyen. A megfelelő viselet kiválasztásával összefüggéseket tár fel az időjárás és a tevékenységek között. Egészségügyi szempontból szükséges a gyerekek benti játszóruha, cserecipő, pizsama, és a kirándulásokhoz gumicsizma, esőkabát. A jó cipő nemcsak erősíti, védi a lábat, hanem megakadályozza a lúdtalp kialakulását is. A szülőkkel való kapcsolattartás során a megfelelő mennyiségű és minőségű ruházat és cipő biztosítására javaslatot teszünk.

A *pihenés*, az alvás az óvodás gyerek egyéni alvásigényének kielégítését, testi fejlődését szolgálja. A nyugodt pihenés, alvás légkörének megteremtése minden óvodai dolgozó feladata: a szoba levegőjének cseréje és a külső zavaró ingerek megszüntetése, az ágyak a megfelelő elhelyezése a lehető legnagyobb távolságban. Az ágyneműről és annak tisztántartásáról a szülő gondoskodik kéthetente és a gyermek minden megbetegedése alkalmával. A gyermek pihenését - elalvását, biztonságot adó szokásrendszer kialakításával, pl. mesével, énekkel, zenehallgatással, testi közelséggel, puha tárgyakkal biztosítjuk

Testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Alapelvek:

A dohányzás megelőzésében és visszaszorításában jelentős szerep jut az óvodapedagógusoknak és az óvoda technikai személyzetének. Az óvoda felnőtt dolgozói modellt, mintát jelentenek a gyermekek számára. Az óvoda feladata minden olyan helyzet elkerülése, amely a gyermekeknek kedvezőtlen mintaként szolgálhat.

A dohányzás megelőzését szolgáló óvodai egészségnevelési program tevékenységei:

Néphagyományőrző Óvodai Program

- szabad beszélgetések, melynek kezdeményezője lehet az óvodapedagógus, de lehet maga a gyermek is. Fontos az önkéntes részvétel, a szabad megnyilatkozás és véleménynyilvánítás.

A dohányzás ártalmainak elemzésére szolgáló szabad beszélgetések kezdeményezésére a következő alkalmakat, lehetőségeket alkalmazzuk:

- Kirándulási élmények feldolgozása: napsütés, szabad levegő, madárdal, napozás (lebarnulás), szabad mozgás, jókedv, veszélyek (napozás, növényzet.),
értéke: füstmentesség, pormentesség, szabad légzés, erőkifejtés, sok mozgás.
- Városi, falusi élmények megbeszélése: az utca forgalma, a gépkocsik füstje, az áruházak levegője, gyárak környékének kedvezőtlen viszonyai, utazás tömegközlekedési járművön, "talponállók", ivók, vendéglők külső képe, az utcai porképződés
- Élmények elmondása a dohányfüstös helyiségekről: saját lakásunk levegője, szórakozó helyek füstje, gyárkérmények füstje, füstmérgező balesetek; a családban dohányzók megszokott dohányzási helyei, vendégségben tapasztalt dohányzás.
- Ismeretek átadása a dohányzás ártalmairól a gyermeki élményekkel kapcsolatosan:
Károsítja a tüdőt, az idegrendszert, valamint a gyomor és a szív munkáját; másokat is károsít, zavarja azokat, akik beszívják a dohányfüstöt, kellemes-e a füstös levegőjű teremben tartózkodni, hogyan védekezhetünk ellene (szabadlevegőn tartózkodás, a lakás szellőztetése).
- Beszélgetés arról, milyen leszek, ha nagy leszek: mi szeretnék lenni, segíteni akarok másoknak, alkotni szeretnék, egészséges, edzett, erős akarok lenni; mit kell ezért tenni, mit kell elkerülni (elhatározom, hogy nem kezdem el a dohányzást).

A bántalmazás, erőszak megelőzése

Alapelvek

A WHO definíciója:

„A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás, vagy hanyagbánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.”

Elhanyagolást jelent, ha a szülő vagy a gondviselő rendszeresen elmulasztja a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését, védelmét, felügyeletét, amely súlyos ártalmat okoz, vagy ennek veszélyével fenyeget bármelyik területen: egészség, oktatás, érzelmi fejlődés,

táplálkozás, lakhatás és biztonságos körülmények, amely veszélyt jelent, vagy nagy valószínűséggel jelenthet a gyermek egészségi állapotára, mentális, lelki és spirituális, erkölcsi és szociális fejlődésére. Figyelembe kell venni ennek megítélésekor, hogy milyen mértékben adottak a feltételek a család rendelkezésére álló erőforrásai tekintetében. Minden olyan mulasztás vagy baj okozása, amely jelentősen árt a gyermek egészségének vagy lassítja, akadályozza szomatikus, mentális és érzelmi fejlődését.

Érzelmi elhanyagolást jelent az érzelmi biztonság, az állandóság, a szeretetkapcsolat hiánya, a gyermek érzelmi kötődésének durva mellőzése, elutasítása, a gyermek jelenlétében történő erőszakos, durva, támadó magatartás más családtaggal szemben.

Fizikai elhanyagolást jelent az alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya, a felügyelet hiánya, a gyermek védelmének elmulasztása olyan esetekben, amikor veszélynek van kitéve. Ide sorolható az orvosi ellátás késleltetése, az orvosi utasítások be nem tartása, a védőoltások beadatásának indokolatlan elmulasztása, késleltetése.

A gyermekbántalmazás azt jelenti, ha valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy ha a gyermek sérelmére elkövetett cselekményt -bár tud róla, vagy szemtanúja -nem akadályozza meg, illetve nem jelenti.

Fizikai bántalmazás az a szándékos cselekedet, vagy gondatlanság (így különösen ütés, rázás, mérgezés, égés, fulladás, közlekedési baleset, stb.), amely a gyermek fizikai sérüléséhez, halálához vezet vagy vezethet. Ide sorolható a közlekedés során elkövetett gondatlan veszélyeztetés (gyermekülés hiánya, ittas vezetés, kivilágítatlan kerékpár stb.)

Az érzelmi bántalmazás azt a rendszeres, hosszú időn át tartó érzelmi rossz bánásmódot jelenti, amely súlyos, és tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Ez magában foglalhatja annak közvetítését a gyermek felé,

hogy értéktelen, el nem fogadott, nem kívánt és nem szeretett. Jelenthet az életkornak, vagy a fejlettségnek nem megfelelő elvárások támasztását a gyermekkel szemben (pl. a szobatisztaság idő előtti erőltetése, a képességekhez nem igazodó követelmények). Ide tartozik a gyermekekben állandó félelemérzet, vagy szorongás keltése, megszegényítés, állandó kritizálás, az érzelmi zsarolás, a gyermek kihasználása. Az érzelmi bántalmazás súlyos formája az olyan élethelyzet, amelyben a gyermek szem- és fültanúja más bántalmazásának. Az érzelmi bántalmazás mindezen összetevőket magába foglalhatja, de egymagában is jelentkezhet.

Szexuális bántalmazás a gyermek bevonását jelenti olyan szexuális aktivitásba, amelyet a gyermek nem képes megérteni, felfogni, amelyhez nem tudhatja az érdemibelegyezését adni, vagy amelyre a gyermek koránál, fejlettségi állapotánál fogva nem ért, továbbá amelyet tilt az adott társadalom/közösség jog-és szokásrendje, illetve az adott környezetben elfogadott tabuk. A szexuális visszaélés létrejöhet felnőtt és gyermek, vagy olyan korú gyermek és gyermek között, ahol a kapcsolat a kor és fejlettség okán, a kapcsolat felelősségén, bizalmon vagy hatalmi helyzeten alapszik, és a tevékenység az agresszor szükségleteinek kielégítését, vagy megelégedettséget szolgálja.

Ez magában foglalhatja, de nem feltétlenül korlátozódik: egy gyermek kényszerítése, vagy készítése bármilyen törvénytelen szexuálisaktivitásra, a gyermek kizsákmányolása gyermekprostitúció, vagy más jogellenes szexuálisaktivitás formájában,- gyermek felhasználása és kizsákmányolása pornográf anyagok, videó felvételek, vagy előadások, megnyilvánulások formájában. Különleges ellátást és kezelést igényel, ha gyermek bántalmaz gyermekeket.

Ezekben az esetekben egy gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl -ismételten -fizikailag, lelkileg bántalmaz, vagy szexuálisan molesztál. A probléma kezelésénél igen fontos, hogy az áldozat és az elkövető

egyenként kapjon megfelelő segítséget. Speciális terület a testvérbántalmazás, annak érzelmivonatkozásai, indulati tartalma miatt.

A pedagógusalapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjen a gyermek-és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermekfejlődését veszélyeztetőkörülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

- Az óvoda ellátja a tehetségkutatással és tehetséggondozással, korai tanulási, beilleszkedési nehézségek korrekciójával, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásával, valamint a gyermek-és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat; felderíti a gyermekek fejlődésveszélyeztető okokat és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedést kezdeményez.

- A nevelési intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

Ha a nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól.

- A gyermekek szüleit nevelési év kezdetekor tájékoztatni kell a gyermek-és ifjúságvédelmi felelős személyéről (óvodavezető), valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel.

A kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan "érzékeny".

Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvodás gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is. Mind ezek megelőzésére nem elég a szülőket felvilágosítani, de a védekezés helyes módszereinek alkalmazására sarkallni is szükséges. Ennek megvalósítása érdekében a szülői értekezleteken megbeszélési anyagként alkalmazzuk az erőszakot sugárzó tömeghírközlések, filmek kivédését is.

Balesetmegelőzés, elsősegélynyújtás

A 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet XVIII. fejezetének A tanuló-és gyermek balesetekkel összefüggő feladatok, óvodára vonatkozó rendelkezései alapján végezzük.

Óvodai helyiségeink, udvarunk és egyéb eszközeink kialakításánál elsődleges szempont a biztonság, balesetmentes környezet kialakítása.

Tanév elején a gyermekekkel közösen végig tekintjük a veszélyforrásokat a csoportszobában, az udvaron és a gyermekek által használt egyéb helyiségekben. Fontos, hogy ez az áttekintés a gyerekek életkori sajátosságának megfelelően, játékosan történjen.

Fel kell hívni a figyelmüket, hogy a játékeszközök biztonságos használatával nem csak saját, de társaik testi épségét is védik. Ezt a balesetmegelőző feladatot a csoportnaplóban szükséges rögzíteni. A gyerekek megtanulják, hogy egy-egy hétköznapi tárgy milyen veszélyforrásokat hordoz magával, mire szükséges odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében (helyiségek veszélyei: folyosó-lépcső, csoportszoba, öltöző, mosdó, udvar, udvari játékok, csoportszobai játékok)

Az általános baleset megelőzési feladatokon túl, minden egyes tevékenység közben és kezdetén megbeszéljük az óvodapedagógusok a gyerekekkel, hogy biztonságuk védelme érdekében mire kell figyelniük.

Az egészségre nevelés, gondozás, személyiségfejlesztő hatása

A nyugalmat árasztó környezet, a szeretetteljes bánásmód, a gyerek biztonságérzetét erősíti. A szokások elsajátítása folyamán kialakulnak egészséges életmódbeli készségei, jártasságai. Testi szükségleteinek felismerése, kielégítése hozzájárul a derűs, félelemmentes közérzetéhez. Megtanul önállóan tisztálkodni, öltözködni, ismeri, alkalmazza a higiénés és esztétikus étkezési szokásokat. Képesse válik önmaga és társai segítésére. Vigyáz ruhája, környezete tisztaságára. Alakul igénye a maga körüli rend megteremtésére. Testileg megfelelően edzett, teherbíró, mozgása összerendezett, jó állóképességgel rendelkezik.

Anyanyelvi nevelés: A kéréseket, utasításokat, elvárásokat a gyermekek számára érthetően, követhetően fogalmazzuk meg. Személyre szóló, tapintatos kommunikációt folytatunk a gyermekekkel a tisztálkodási feladatok közben és a pihenés alatt.

Az óvodapedagógus feladatai az egészséges életmód alakításának folyamatában:

- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- A gyermekek eredményes gondozása, testi szükségleteinek érdekében az óvónő működjön együtt a családokkal.
- Tájékoztassa a szülőket az óvoda gondozási feladatiról, az egészségügyi szokások megerősítéséhez kérje a szülők együttműködését.
- A szokások kialakítása során vegye figyelembe, hogy az egyes gyermekek más és más ütemben és módon jutnak el a kívánt fokra.
- A nyugodt pihenés feltételeinek biztosítása.
- Biztonságos, szeretetteljes légkör biztosítása az óvodában, ahol a gyermek egészséges lelki fejlődése, egyéni kompetenciájának kibontakoztatása biztosított.
- A gyermekek mozgásigényének kielégítése, a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermekek testi képességének fejlődésének segítése.
- A gyerekek testi épségének, egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése.
- Ismertesse meg a gyerekekkel a balesetmentes viselkedés szabályait.
- Egészséges életmódra nevelés és szokások kialakítása, a testápolás, a tisztálkodás szokásainak alakítása.
- Az egészséges táplálkozás fontosságára való felhívás, a magas cukor tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése – együttműködve a családokkal, a főzőkonyhával.
- Prevenációs és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása, megfelelő szakemberek bevonásával, a szülőkkel együttműködve.

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Szokásukká vált a rendszeres tisztálkodás
  - 2.) Fogápoló eszközeiket önállóan használják
  - 3.) Igény szerint, naponta többször önállóan fésülködnek
  - 4.) A WC-t és a WC papírt rendeltetésszerűen, önállóan használják
  - 5.) A zsebkendőt felszólítás nélkül önállóan használják
  - 6.) Étkezés közben kulturáltan viselkednek, ügyelnek az asztal rendjére
  - 7.) Helyesen használják az evőeszközöket
  - 8.) Önállóan szedik a levest, öntik a vizet
  - 9.) Ízlésesen, esztétikusan terítnek
  - 10.) Ismerik a vitaminfogyasztás fontosságát, egyéni ízlésüknek megfelelően szívesen fogyasztanak zöldséget, gyümölcsöt
  - 11.) Helyesen, megfelelő sorrendben öltöznek, vetkőznek, ruhájukat rendbe rakják
- Igénylik a szabadban szervezett mozgásos tevékenységet

3.2. Érzelmi, erkölcsi nevelés

A hagyományőrző szemléletű nevelés, az óvodáskorú gyerek érzelmi, értelmi fogékonyságára alapoz. A program összetett tevékenységrendszeréből fakadó motivációk, az érdekes élményekkel a gyermek érzelmi életében meghatározó változásokat idéznek elő. A népi mondókák ritmikussága, az énekes játékok mozgáselemei, a hangulatőrző népdalok, a népmesék varázslatos világa is sajátos érzelmi hatást hordoznak.

A megismerési folyamatot érzelmek kísérik. Az érzelmek jelzik a gyereket ért hatások mikéntjét, egyben további értelmi aktivitásának motiváló erejévé válnak. Az érzelemkifejezés egy része veleszületett. Később a gyermek utánzás útján megtanulja az érzelmeit kifejezni, és kezelni. Ezért is nagy a környezetében élők, az őt nevelők felelőssége.

A gyermek erkölcsi fejlődése a családban kezdődik. Az erkölcs két részből tevődik össze: egyik az erkölcsi tudat, másik az erkölcsös viselkedés. A gyermek erkölcsi tudatának fejlődésében első lépcső a fogalmak megértése. Egy gyermek személyiségének pozitív irányba történő fejlődésének meghatározója az, ha vonzó példát lát maga előtt. Tehát a felnőtt személyes erkölcsi példája elengedhetetlen.

Az érzelmi, erkölcsi nevelés célja:

- A gyermek biztonságérzetének megalapozásával, az önbizalom erősítése, a szocializálódás elősegítése.
- Az aktív érzékenység alapozása az emberi és természeti környezet hatásaira.
- A hagyományőrzés és természetóvás motiváló hatásának folyamatos éltetése.
- Az együttéléshez szükséges készségek, jártasságok formálása, amelyek által alapozódnak a szocializálódáshoz szükséges erkölcsi, akarati tulajdonság jegyek.
- Kiegyensúlyozott, boldog gyerek - állapot létrehozása.

Az érzelmi ,erkölcsi nevelés személyiségfejlesztő hatása

„Az értelmi funkciók integrálódnak az érzelmi átélésekkel”. (Kiss, 1987.). A tevékenység, a megismerés öröme gazdagítja a gyerek érzelmeit, ezáltal állandóan aktivitásra készíti. A valós világ jelenségeihez, a társakhoz és az önmagához való viszony kapcsolatrendszerében megtanulja érzelmeinek kifejezését, kezelését.

Erkölcsi érzelmei, tulajdonságai alakulnak, erkölcsi értékrendszere megalapozódik. Az érzelmi élete kiegyensúlyozottá válik, amely alapul szolgál testi, értelmi, szocializációs fejlesztéséhez, fejlődéséhez .

A gyermek ebben a korban érzelmi fogékonysága által nem a verbális elemekre, hanem a metakommunikációra érzékeny.

Az óvodapedagógus feladatai az érzelmi, erkölcsi nevelés folyamatában:

- A szeretet és kötődés képességének fejlesztése
- A mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése
- Az élménybefogadás képességének fejlesztése
- Az érzelmek kifejező képességének, fejlesztése
- Az ösztönök és az érzelem irányítás képességének fejlesztése
- Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése”
- A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek gyakorlása
- A gyermekek esélyegyenlőségének megteremtése
- A környezeti értékekhez fűződő pozitív attitűd formálása (különös tekintettel, a környezettudatos szemléletmód, a nemzeti identitástudat alakítására)
- A migráns gyermekek beilleszkedésének segítése.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek érdekében szoros együttműködésre törekszünk az ágazati jogszabályban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel
- Különös gondot kell ráfordítani, hogy az SNI gyerekek is megtalálják az önkifejezés módját

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez
- 2.) Képesek az udvariassághoz-, az illemhez tartozó szokások betartására, alkalmazására
- 3.) Megfelelő önbizalommal, önállósággal, önértékelő képességgel rendelkeznek
- 4.) A felnőtt kérése nélkül is segítenek társaiknak, együtt éreznek a közösség tagjaival
- 5.) A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják
- 6.) A közösségért szívesen dolgoznak
- 7.) Erkölcsi értékrendszerük (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség...stb.) megalapozódott
- 8.) Megfelelő önfegyelemmel rendelkeznek

3.3. Értékorientált közösségi nevelés, szocializáció

”A gyerek szocializációja a szülők egész személyiségének és nem nevelési intencióinak függvénye” állítja dr. Buda Béla (1988.). A szocializálódás alapja a gyerek biológiai fejlődését segítő, gondoskodó környezet kommunikációs kapcsolatrendszere.

A hagyományápoló nevelés visszatérő közös tevékenységei, hagyományai, megteremtik az együttélés egyedi kommunikációs kapcsolatrendszerét. A hagyományőrzés sajátos teret nyújt a gyerek szocializálódásához. Így a játékban megjelenő hagyományápoló tevékenységekben gyakorolja az önkifejezési formáit, a társas érintkezés mintáit, a közös élmények hatására valamit megérez a közösség ősi összetartó erejéből. Ha az óvónő “ölelő” szeretete átsegíti a gyermeket a kapcsolatfelvétel nehézségein, és mindezt melegséggel teli élmények, társaktól kapott elfogadó jelzések erősítik, a gyerekekben létrejön az a biztonságérzet, ami további szocializálódásának alapja. A gyermek ebben az életkorban érzelmi fogékonysága által nem a verbális elemekre, hanem a metakommunikációra érzékeny. Ha a tekintet, a gesztus, a mimika, a testtartás, a térköztávolság összhangban áll a szóbeli közléssel, a gyerekekben felébreszti a kipróbálás, az utánzás vágyát, a felnőtt viselkedése minta lesz számára.

A szocializálódást segítő nevelés célja, feladatai.

- Az együttéléshez szükséges készségek, jártasságok formálása, amelyek által alapozódnak a szocializálódáshoz szükséges erkölcsi, akaratni tulajdonság jegyek.
- ”Kiegyensúlyozott, boldog gyerek - állapot” létrehozása.

A szocializálódás alakulásának szinterei:

1. A beszoktatás időszaka.
2. Együttlét a mindennapokban.
3. Óvodai ünnepnapok.

1. A beszoktatás időszaka

Az óvodakezdés első benyomásai óvodai “életre szóló” élményeket adnak, meghatározzák a gyerekeknek, szülőnek egyaránt az óvodához való viszonyát és a létrejövő kapcsolat minőségét. A programban ez a közismert tény válik a szocializációs nevelés mozgató erejévé.

A beszoktatás célja:

: A gyermek az új környezetben minél rövidebb idő alatt szerezzen olyan biztonságérzetet, amely meghatározza további szociális viselkedésének alakulását

Néphagyományőrző Óvodai Program

A gyermek az új környezetben minél rövidebb idő alatt szerezzen olyan biztonságérzetet, amely meghatározza további szociális viselkedésének alakulását.

A program a beszoktatási időszakot tekinti a családdal való együttnevelés kiindulópontjának. A gyermek óvodába lépése előtt kapcsolatot teremtünk, ismerkedünk a családdal és az óvodába érkező gyermekkel. A szociokulturális benyomásokról a családlátogatás után készítünk feljegyzéseket. Fontos a kölcsönös megegyezés a fokozatos beszoktatás kezdési időpontjában és menetében, a szülő kérésének figyelembe vétele. Az óvodába lépéshez barátságos, melegséget árasztó környezetet alakítunk ki, kuckókkal, tevékenységre készítő eszközökkel. Szeretetteljes magatartással, az egyes gyermekhez, szülőhöz elfogadó odafordulással segítünk, e nehéz időszakban.

2. Együttlét a mindennapokban

A beszoktatás időszakában szerzett pozitív érzelmi benyomások segítik a gyermeket a szociális tanulás folyamatában.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak és akaratának megalapozása.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít és ahhoz segíti a gyermekeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és a családhoz való kötődés alapja.

Az egyes gyerek szociális viselkedési készségének szintjét befolyásolja a gyermek kommunikációs fejlettsége.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus és az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet kell, hogy betöltsön.

A gyermek az egymás mellett játszástól az együtt játszásig, majd az együtt játszás és tevékenykedés során a "mintha" helyzetekben viselkedést gyakorol, tapasztalatokat szerez, alakul szociális készsége. A viselkedést megerősítő jelzések segítik a gyermeket a kommunikációban és abban, hogy megtanulja értékelni saját és mások cselekedeteit, megtalálja helyét a csoportban. Az életkorra jellemző gyermeki "kódolást", jelzést a beszéd mellett a metakommunikációs hatások erősítik meg. A közösen átélt élmények a gyermekben az újra-meg újra átélés vágyát erősítik, az együttműködés reményében alkalmazkodásra serkentik. Ez egy olyan spirál, amelyben a szociális viselkedéskészség egyre magasabb szinten jelenik meg.

3. Óvodai ünnepnapok

A program tartalmából fakad, hogy a néphagyományőrzés erősíti az óvodai élet hagyományait és a népszokásörző és a természetóvó jeles napokkal gazdagítja azt. Egy-egy eseményt

mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenykedés a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorol.

A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei

A programban hagyománya van a gyerekek *születésnap*i köszöntésének, számukra ez várva-várt esemény. A gyermek központba kerül, társai ráfigyelnek, vele törődnek, őt “ünneplik”. A szülőkkel közösen elfogadott köszöntési mód, a vidám ünneplés az érzelmi szükségletek kielégítését szolgálja.

A gyerekek számára fontos ünnep az *Édesanyák ünnepnapja*. Az anya köszöntésére a gyerek érzelmmel teli aktivitással készül. Az óvónő az érzelmi kötődés mélyítését szorgalmazza, az ajándék-készítés segítségével és nem a szereplésre koncentrál. Az ünnepnap akkor teljesedik ki a gyerek számára, ha bensőséges, az “anya ölében ülés”, a közös cirógató játék által újraéli az anyából sugárzó biztosságot.

Az óvodában megjelenő felnőttek világához kapcsolódó ünnepek a gyerekben érzelmi benyomásokat keltenek. Az ünnep értelmét később szerzett ismeretek világítják meg. A *március 15-e* vonulás, zászlós játéka, a közös énekléssel, huszárcapitány választással főleg a fiúkban hagynak mély élményeket. A szocializálódás folyamatában fontos a nemi jegyek erősítése külsőségekben, tevékenységekben.

A mindennapokhoz kapcsolódó *hagyományőrző életmód* szokásörző napjai

Az évről-évre visszatérő, az időjárás változásaiból fakadó tevékenységek a családoknál illetve a családokkal együtt történő *szüretelések*, *tavaszi “határjáró”* tisztogatások stb. ünnepnapokká válnak egy-egy csoport életében. A közös élmények a gyerekek szociális kapcsolatrendszerét bővítik, erősítik. A “barátom”, az “anyukám”, az “apukám”, és az “óvó néni”, “akik mind engem szeretnek”, ez az érzéstöbblet a közösen megélt élményekkel a gyermek magabiztosságát növelik. Tanulja a helyét a kortárs csoportban és a családban.

Jeles napok, ünnepnapok

- a népszokásörző jeles napok,
- a természetóvó jeles napok.

A *népszokásörző jeles napok* cselekményeit meghatározott *rituálék* szabályozzák. Nagyon fontos, az óvónő ebből mennyit vesz át, amivel a gyermek érzelmein át a közösséghez tartozás élettérzését kívánja alapozni. Ebben a folyamatban a lényeg: mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illik készülni. Az újra átélés vágya motivál, cselekvésre készítet, a nagyobbak már a készülődés során felidéznek emlékeiket, tudják mire készülnek, várnak. A kisebbek megérik növekedésük távlatát: “ha nagy leszek én is...”. Erősödik a nagyobb társak tisztelete a kisebbek megerősítése. Az évről évre visszatérő hagyományok biztosságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyerekek életében, erősödik a valahova tartozás érzése. (A jeles napok felsorolását lásd az „évkörben”).

A *természetóvó jeles napok* az utóbbi években kerültek be a közzgondolkodásba. A gyerek érzelmein át ismerkedik az élővilággal, a madarak, a fák, a föld számára, “társ”. Természetes, a folyamatos gondozáson, törődésen túl az “ünneplésük”. (Madarak, fák napja...).

A szocializálódást segítő nevelés személyiségfejlesztő hatása

A szocializáció folyamatában, a gyerek teljes személyisége fejlődik. A mindennapokban az önkipróbálási vágy szükséglete, a jeles napokon a ”máskép” viselkedés vágya a szociális viselkedésben a gyereket egyre magasabb szintre juttatja. A gyerekekben alapozódnak azok a készségek, amelyek további fejlesztésének feltételei.

Néphagyományőrző Óvodai Program

Alakul szociális beleérző képessége, kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit.

A *másság* elfogadási folyamatában formálódik segítő és tolerancia készsége. Az udvariassághoz, az illemhez tartozó szokásokat: a köszönés, a megszólítás, a mással való, a máshol való viselkedés, a vendégfogadás, a kulturált étkezés alapformáit stb. az együttélés során gyakorolja, képes magáévá tenni.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe a speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

A közös élmények, a tevékenységek állandó körforgása, a megerősítő szeretet kialakítják a gyerekek biztonságérzetét.

Az óvodapedagógus feladatai az értékorientált közösségi nevelés folyamatában:

- A gyermekeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érik.
- Az óvoda egyszerre segítse a gyermekek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását és engedjen teret önkifejező törekvéseinek.
- A kultúrához kötődés erősítése, az értékek megbecsülésére nevelés, értékek átadása.
- A társas élet szabályaihoz való alkalmazkodás és az önérvényesítés erősítése.
- A közös szabályalkotásra, a szabályok betartására és esetleges módosítására ösztönzés.
- Az alapvető udvariassági szokások, magatartásmódok fejlesztése.
- A megkezdett tevékenység befejezésére ösztönzés.
- Az óvodapedagógus nevelje a gyermekeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.
- A példaadás, pozitív értékek megmutatása, pozitív értékelés.

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Alkalmazkodnak az óvodai követelményekhez és szokásokhoz
- 2.) Érdeklődnek társaik iránt, meghallgatják egymást
- 3.) Társaikkal képesek tartalmas kapcsolatot kialakítani és törekszenek a toleranciára
- 4.) Konfliktushelyzetben társaikkal egyezkednek
- 5.) Társaikhoz és a felnőttekhez való viszonyukra az udvariasság, figyelmesség jellemző
- 6.) A figyelem, kitartás, kudarctűrés viselkedésükben nyomon követhető
- 7.) Képesek annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól
- 8.) Alakul szociális beleérző képessége, kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit.
- 9.) A szociálisan egészségesen fejlett gyermek képes az iskolai élet

3.4. Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv áthatja az élet minden mozzanatát, az óvodai nevelés teljes folyamatában jelen van, annak szerves része.

A hagyományőrző szemléletű nevelés tudatosan ráirányítja a figyelmet az anyanyelv szépségeire. A gyakori mondókázás, a mindennapos mesélés, az éneklés, a hagyományápoló tevékenységek gyakorlása által a gyerek intenzívebben részesül az anyanyelv élményében.

Az anyanyelv jelrendszerét a gyerek a játékos tevékenységek, a társas érintkezések során, utánzás alapján sajátítja el. A beszédtanulást befolyásolja a gyerek ép idegrendszere, a családi, a bölcsődei és az óvodai környezete. A gyerek óvodába lépéskor különböző szintű “anyanyelv-ismeret”-tel rendelkezik.

Az anyanyelvi nevelés célja, feladatai:

- A gyerek beszédképességének gondozása, fejlesztése
- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyerek természetes közlési vágya, kapcsolatteremtő beszédképessége fejlődik és fejleszhető.

Az anyanyelvi nevelés személyiségfejlesztő hatása

A gyakori mondókázás elvezeti a gyereket, a beszéddallam, az anyanyelv ritmusának megérezéséhez. A mindennapok szokásörző tevékenységeihez fűződő kifejezések a gyakorlás során valódi tartalmat kapnak. A jeles napokat kísérő hangulat fokozást, érzelemmélyítést kifejező szavak átkerülnek a gyerek mindennapi szóhasználatába.

A gyerek az oldott, elfogadó környezetben az anyanyelvét egész nap gyakorolja, utánozza. Szabadon fejezi ki önmagát, közlési vágya érvényesül. Befogadó és érdeklődő, másokat is képes meghallgatni. Élményeit képes elmondani, mondatokban kifejezni. Helyesen használja a nyelvtani kifejezésmódokat, ismeri a használt szavak tartalmát. Figyelme, koncentráció képessége fejlődik, gondolkodása fogalmi szintre tevődik. Magabiztossága abban tükröződik, hogy szívesen beszél. A gyermeki biztonságérzet megerősödik, a gyerek teljes lényével érzi: elfogadják. Ez a megerősítés, a létrejövő kapcsolat indítja el a nyelvi kifejezőképességének további fejlődését.

A gyermek nyelvi fejlesztéséhez nélkülözhetetlen a családok anyanyelvi kultúráltságának ismerete. A kapcsolattartás során meggyőzzük a szülőket az otthoni anyanyelvi élmények fontosságáról: a szülői szó, az esti közös mesélések, verselések, beszélgetések mintát adnak a gyermeknek, további nyelvi fejlődésében, szocializálódásában meghatározó szerepük van.

Programunk sajátossága, hogy az óvónő a gyereket tapasztalás útján, érzékszervi élményeken át fejleszti, így beszéde a változatos tevékenységek, érintkezések során fejlődik. A játékot, a hagyományőrző és a természetszerető tevékenységeket kísérő kommunikációs helyzetek, lehetőséget nyújtanak a gyerek differenciált fejlesztésére.

Figyelemmel kísérjük egyes gyermekek beszédértési, beszédtechnikai szintjét. A gátlások oldásához a báb nagy segítséget nyújt. A felismert beszédzavarok, hibák esetén a szülővel és az érintett szakemberrel együttműködünk.

Az anyanyelv pedagógiai programunkban kiemelt helyet foglal el. A mindennapok egyszerű szóbeli közlése megértésén túl hozzájárul, hogy a népi életmód szavai ne merüljenek feledésbe.

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi fejlesztés folyamatában:

- A gyerek beszédkészségének gondozása, fejlesztése.
- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyerek természetes közlési vágya, kapcsolatteremtő beszédkészsége fejlődik és fejleszhető.
- Sok-sok beszédhelyzet teremtése, ahol lehetőség nyílik, hogy élményeiket, gondolataikat, problémáikat megfogalmazzák.
- Tudatosan törekszünk saját és felnőtt környezetünk beszédkultúrájának csiszolására
- Kulturált, rövid, pontos megfogalmazással segítjük a gyerek beszédértésének alakulását.

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Bátran kommunikálnak a felnőttekkel és társaikkal
- 2.) Érzelmeket, gondolataikat képesek megfogalmazni, kifejezni
- 3.) Olyan szókinccsel rendelkeznek, amely lehetővé teszi számukra gondolataiknak érthető kifejezését
- 4.) Beszédük tagoltsága, hangsúlya, hanglejtése megfelel anyanyelvünk követelményeinek
- 5.) Értik és használják a különféle metakommunikációs jelzéseket
- 6.) Lehetőség szerint minden magán- és mássalhangzót tisztán ejtenek

3.5. Értelmi nevelés

Óvodánk játékba integrált hagyományőrző tevékenységeivel kínálja a gyerekeknek a változatos cselekvésen alapuló tapasztalatszerzés lehetőségeit.

A gyerek tevékenységének az állandóságát a gyerek állandó érdeklődési vágya tartja fenn. A cselekvés során a gyerekekben kellemes testi érzés, jóleső belső érzelmek támadnak.

Az érzelmek a gyermeki érdeklődés egyik irányító, mozgató ereje, így az érzelmi állapot mindig a cselekvés akarásának elindítója. A gyerek ami iránt érdeklődik, törekszik megismerni, így indul a megismerés folyamata. Érzékszervein keresztül szerzi a tapasztalatokat, az érzelmi benyomásokat. Ugyanígy cselekvésre készíti a mozgás által szerzett tapasztalat, amikor a mozgásöröme készíti az újabb és újabb próbálkozásra. Ezek az érzékszervi - mozgásos sémák tapasztalatai indítják el a tanulás folyamatát. Ezt a tanulási folyamatot felgyorsítja a környezet érzelmi hatástöbblete. A gyerek értelmi képességei fejlődnek.

A gyermekek értelmi képességeinek fejlesztését a gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire építve valósítjuk meg. Óvodai életünk mindennapjaiban a spontán szerzett tapasztalatok rendszerezése, bővítése mellett ezek különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlásának biztosítására törekszünk.

Az értelmi nevelés célja:

- A gyerek értelmi képességeinek alapozása, fejlesztése.
- Aktív cselekedtetéssel, az érzelmi hatások felerősítésével eljuttatni a gyereket a szimbolikus, egocentrikus gondolkodástól a szemléletes, a tapasztalaton alapuló gondolkodásig, fogalomalkotásig.

Az értelmi nevelés személyiségfejlesztő hatása

A gyerek érzékszervein keresztül, tapasztalati úton ismeri meg az őt körülvevő világot. A hagyományápolás során átélt közös alkotó tevékenységek fejlesztik a gyerek értelmi képességeit, intellektuális élményeket kelt bennük, ez sikerre motiváló erő.

A sikerélmények hatására az emlékezeti bevételek erősebbek és újra átélésre ösztönzi a gyereket. Az érzelmi többlet, fokozza az értelmi fogékonyságát. A közös tevékenységek, a beszélgetések során ráérez az együttgondolkodás öröme, alakul kifejező- és problémamegoldó készsége. Fejlődik gondolkodása.

Az ismeretszerzés módjai:

- A gyermek értelmi képességei: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű, szemléletes gondolkodása leginkább a játékon keresztül fejlődik.
- A gyermek játékba ágyazott, változatos tevékenységek során tanul. A gyermeki tevékenység motorja a játékkedv, a mozgásigény, az utánpótlás vágya. A környezetében lévő ingerek aktivitásra készítik, kiváltják a hatékony viselkedés igényét, közben ismereteket szerez, készségei, szokásai gyarapodnak: ábrázoló-, mozgásos-, énekes-, tevékenységek, készségfejlesztő játékok.

Néphagyományőrző Óvodai Program

- Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás folyamatában eleinte a felnőttek a főszereplők, később felerősödik a társak hatása is.
- Ehhez társulnak szervezett tanulási lehetőségek, mint az irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszáira épülő ismeretszerzést is magába foglalja. Tapasztalatszerzésre sok lehetőséget adunk, hogy könnyen tudjanak környezetükben, annak összefüggéseiben eligazodni: természetben tett túrák, séták, betakarítási munkák, állat megfigyelések.
- A társadalmi környezet megismerését szolgálják: városi kirándulásaink, programjaink, változatos helyszínen tett látogatásaink.

Az óvodapedagógus feladata az értelmi nevelés folyamatában:

- Az értelmi képességek tudatos fejlesztése, kiemelten kezelve az érzékelési apparátust, valamint az észlelési folyamatokat
- Tolerancia az eltérő fejlettségi szintek elfogadása terén, idő biztosítása az egyéni fejlesztésre, felfedezésre
- A spontán játék elsődlegességének biztosítása a tevékenységek rendszerében
- Komplettn szemléletmód megvalósítása a tevékenységek szervezésében
- Megosztott és koncentrált figyelem, interaktív - kommunikatív viszony kialakítása
- Sokoldalú tevékenységi lehetőség és élmények biztosítása
- A szervezett tanulás formáinak biztosítása
- A gyermekek aktuális fejlettségi szintjének megismerése
- A családdal együttműködve az egyéni fejlesztés tudatos, tervszerű biztosítása
- Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.
- IKT eszközök használata

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Gondolatmenetük követhető, logikus
- 2.) Képesek egyszerű problémák önálló megoldására
- 3.) Érdeklődők az őket körülvevő világ összefüggéseivel kapcsolatban
- 4.) Saját testükről szerzett információik széleskörűek
- 5.) Nyitott. Érdeklődő, érzékelése, észlelése folyamatosan differenciálódik
- 6.) Felismer ok- okozati összefüggéseket, eljut az analízis-szintézis bizonyos szintjéig.
- 7.) Hallás útján felfog utasításokat, megérti és teljesíti azokat

V. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK

Pedagógiai elveink:

- hatékony és azonnali segítségnyújtás a gyermeknek, a családnak
- a személyes kapcsolatok, a közösség biztosítása
- az általános emberi értékek megszilárdítása az intézmény falain belül

Kiemelt nevelési célok:

- társadalmi leszakadás megakadályozása
- tehetséggondozás

Feladatok:

- hátránykompenzáció: a rászoruló gyermekeket alkalmassá kell tenni arra, hogy felismerje szükségleteit
- speciális beavatkozás, fejlesztés, pótló korrigálás,
- megértő, elfogadó nevelői attitűd, pedagógiai optimizmus

1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

1.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek

Definíció:

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a szakértői bizottság szakvéleménye alapján

- testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén, halmozottan fogyatékos
- megismerési funkciók vagy viselkedés fejlődésének organikus okokra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd
- megismerő funkciók vagy viselkedés fejlődésének organikus okokra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd

A gyerekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye. Az óvodai közösségbe csak olyan SNI igényű gyermek integrálható, aki a többiekkel együtt nevelhető. Óvodánkban a 3-7 éves korú sajátos nevelési igényű gyermekek speciális fejlesztését – a törvényi előírásoknak megfelelően – speciális szakemberek végzik.

Alapelvek:

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődési üteméhez, minden gyermek egyedi utat jár be
- egyéni képességeikhez mérten határozzuk meg a pedagógiai szükségleteket
- fejlesztjük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a fejlesztés ne terhelje túl

Együttnevelési célunk:

- a gyermekek társadalmi integrációjának elősegítése
- az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése
- egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció

A habilitáció célja:

- A nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek.
- A fejlesztéshez szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása.

Feladatok:

- befogadó légkör, élettér kialakítása a gyermekek önállóságának érvényre juttatásával
- egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- a napi életritmusba a speciális felzárkóztató tevékenységek beépítése
- folyamatos kapcsolattartás a speciális szakemberekkel
- szülőkkel rendszeres kapcsolattartás kialakítása
- speciális módszerek, eljárások szakszerű megválasztásával és alkalmazásával kognitív képességek fejlesztése
- egyéni fejlesztési tervek elkészítése a szakvélemény alapján

Várható eredmény:

- a fejlesztéshez szükséges feltételek biztosításával a sajátos nevelési igényű gyermekek képességei fejlődnek
- beilleszkedik a mindennapi életbe
- egyéni fejlesztési tervek tartalmának megvalósítása pedagógiai eljárásokkal
- szülőkkel sikeres együttműködés
- szakemberekkel segítő, eredményes kapcsolattartás
- a képzéseken elsajátított ismeretek beépülése a az óvodapedagógusok napi gyakorlatába

Az intézményünkben a fejlesztés területei:

- a beszéd alaki és tartalmi része
- beszédészlelés és beszédmegértés
- pszichés funkciók
- figyelem (akusztikus, vizuális)
- grafomotorika
- nagymozgások és finommotorika
- akusztikus, vizuális, taktilis keresztcsatornák

Beszéd fogyatékos gyerekre irányuló legfontosabb nevelési célok, feladatok:

Cél: az anyanyelvi nevelést középpontba állító speciális terápiákat alkalmazó, intenzív, komplex nevelési környezet kialakítása, melyben növekedhet a gyerek kommunikációjának hatékonysága, fejlődhet önbizalom, közlékenyebbé, sikeresebbé válhat.

Megnyilvánulási formák lehetnek:

- anyanyelvi fejlettség alacsony szintje, verbális tanulás lassú fejlődése
- beszédértési és észlelési nehézségek
- kifejezőkészség nehézségei (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség)
- beszéd-szerveződés gyengesége (mondatalkotási készség nehezítettsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága)
- beszédszervi működés gyengesége
- beszédhangok tiszta ejtésének hiánya

Feladataink:

- közösségi nevelés, empátiára, toleranciára, egymás elfogadására nevelés
- anyanyelvi nevelés részeként a beszédbátorság, illetve a beszédkezdő felkeltése
- értelmi nevelés segítségével a kognitív folyamatok, gondolkodási műveletek serkentése, a tapasztalatok verbális megjelenítése
- a folyamatos, mindennapos mozgásos tevékenységek biztosításával a beszédfunkciók fejlesztésének biztosítása
- egyénre szabott fejlesztési irány meghatározása, megvalósítása

Sikerkritériumok:

- a beszéd fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekeink teljes értékű tagjai a közösségnek, nem érznek hátrányos megkülönböztetést
- a beszéd fogyatékos sajátos nevelési igényű gyermekeink beszéde és kommunikációja alkalmassá váljon az iskolai élet megkezdésére magabiztosan tájékozódnak a világban, megismerő funkcióik, kognitív képességeik, mozgásuk megfelelően fejlett legyen
- legyenek tisztában saját képességeikkel, legyenek kiegyensúlyozottak, aktívak, motiváltak

1.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek

Feladat: képességfejlesztés – a gyermekek pszichés kompetenciájának fejlesztése

Egyéni fejlesztés: az adott gyermekekre vonatkozik, a gyermek fejlődési üteméhez igazodik

Csoportos fejlesztés: a gyermekek képességstruktúrájának kiegyensúlyozására vonatkozóan

Pedagógiai tevékenységek:

- fejlesztés,
- felzárkóztatás,
- egyéni bánásmód alkalmazása,
- egyéni foglalkozások tervezése,
- egyéni fejlesztési terv készítése a fejlesztő pedagógusok bevonásával

1.3. Kiemelten tehetséges gyermekek nevelése

A gyermekek szellemi, lelki, testi értékeit a neveléssel kell felszínre hozni mindazoknak, akik a gyermekekért felelősek. A gyermek fejlődése során az ismereteket, a tapasztalatokat a környezetéből szívja magába. A mi feladatunk, hogy olyan környezetet teremtsünk a gyermekek számára, amely segíti érdeklődését és mozgatja belső kreativitását.

A tehetségcsíra egy rejtőzködő és fokozatosan megmutatózó képesség, adottság, kimagasló, átlagtól eltérő teljesítmény, mely a gyermekek tevékenykedése, játéka vagy egyéb feladat elvégzése során érhető tetten. Megnyilvánulási formái bármilyen területen lehetnek.

Legfőbb alapelv: esélyteremtés elve → minden 5-7 éves gyermek számára a tehetséggondozás biztosítása, megfelelő kínálat nyújtása.

Cél: Az óvodás gyermekben rejlő többletek felfedezése, megfelelő figyelemmel, elegendő terheléssel képességeik kibontakoztatása és folyamatos fejlesztése.

Feladatok:

- a kreatív gyermek felismerése
- a gyermek ösztönzése, motiválása
- a tehetséges gyermekek differenciált, nehezebb, komplex kihívások elé állítása
- saját erősségük fejlesztésére törekvés
- célzott képességfejlesztés egyéni bánásmód keretében
- segítség a gyermekeknek abban, hogy önmagára találjon
- egészséges személyiség fejlesztése, a tehetség feldolgozása a közösség irányában (egészséges önbizalom)
- szülők megnyerése, tájékoztatása
- szakemberek segítségével speciális területek külön fejlesztési lehetőségeinek felkutatása

A tehetséggondozó tevékenység akkor igazán hatékony, ha egyaránt öröm a gyermek és a pedagógus számára.

1.4. Tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek ellátása

Tartós gyógykezelés alatt álló gyermek az, akinek egészségügyi ellátása a szakorvos véleménye alapján az adott nevelési évben a harminchat nevelési napot várhatóan meghaladja, és emiatt a legalább napi négy órai tartamban meghatározott óvodai foglalkozásokon nem tud részt venni .

2. Gyermekvédelem

Kiemelten kezeljük az óvodai nevelésünkben a gyermekek jogainak védelmét. A Köznevelési törvény, valamint a Gyermekvédelmi törvény előírja a gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységet, ezért programunkban is hangsúlyozzuk ennek fontosságát. Környezetünkben egyre több családban vált az egyik szülő munkanélkülivé, de egyre jellemzőbb, hogy mindkét szülő munkanélküli lesz. Sok a periférián élő család, ennek megfelelően alakul a családok helyzete, illetve a gyermekek neveltségi szintje, kulturáltsága. A hátrányos helyzetű gyerekek egy részénél a szülők alacsony iskolázottságúak, az óvodára hárul az összes feladat, ami a gyermekek nevelésére vonatkozik. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz. A hátrányosságot valójában szociális okok eredményezik, amelyeket csupán enyhíteni tudunk, megszüntetni nem.

Fontos kihívás az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket elhanyagoló családokkal való – együttműködésre készítő – kapcsolattartás.

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai:

Néphagyományőrző Óvodai Program

- anyagi okok (munkanélküliség, létminimum alatti jövedelem, a jövedelem nem a szükségleteik kielégítésére fordítódik...stb.)
- szociális, környezeti okok (lakóhely, lakókörnyezet, negatív hatású szociokulturális környezet)
- egészségügyi okok (szülő vagy gyermek)
- művelődési hátrányból eredő okok (család értékrendje, erkölcsi helyzete és életvitele, nevelési hiányosságok...stb.)

Célunk:

A különböző okokból fakadó, szociális hátránnyal induló gyermekeket kompenzációval, megfelelő differenciált pedagógiai magatartással, illetve egyéb segítséggel felzárkóztassuk és a közösség teljesen egyenértékű tagjaivá fejlesszük. Célunk továbbá, a tehetségek gondozásával az esélyegyenlőség, az egyenlő hozzáférés megteremtése.

Feladataink:

- A gyermekek előéletének, illetve családi háttérének feltérképezése, folyamatos információgyűjtés még az óvodai élet megkezdése előtt, a hátrányos helyzetre utaló jelek kiszűrése.
- Elősegíteni az SNI, veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek minél korábbi óvodába kerülését, rendszeres járását.
- A hiányzások folyamatos figyelemmel kísérése, az tartós hiányzások csökkentése
- A gyermekeket és családjukat a lehetőségekhez mérten, minél jobban megismerni és a szülővel folyamatos, rendszeres kapcsolattartás.
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés.
Az önművelés igényének kialakítása.
- A tolerancia, a segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása.

2.1.Hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett helyzet

Hátrányosnak és veszélyeztetettnek tekintjük azt a gyermeket, akinek a családjában az alábbi jelenségek figyelhetők meg:

Veszélyeztetettség. olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Hátrányos helyzet: valamely szempont alapján az átlagos társadalmi környezethez viszonyított rosszabb helyzet. Különbözik a veszélyeztetettségtől abban, hogy általában a veszélyeztetettség egy bizonyos eleme érvényesül, nem pedig együttesen.

Halmozottan hátrányos helyzet. akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint – a gyermek három éves korában, legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamon folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. Halmozottan hátrányos az a gyermek is, akit tartós nevelésbe vettek.

2.2.A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása nevelési alapelveinkben és értékeinkben rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Alapvető feladatunk tehát, hogy az intézményünkbe járó valamennyi gyermek hozzájusson mind ahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakozásához szükséges.

- Az óvodánkban a gyermeket vagy hozzátartozóit hátrányos megkülönböztetés nem érheti származása, vagyoni helyzete, színe, neme, vallása, nemzeti – etnikai hovatartozása, politikai nézete alapján.
- Minden gyermek feltétel nélküli elfogadása
- Személyiségük, képességeik, tehetségük kibontakoztatása – elsősorban a játékon keresztül közvetített, az életkornak megfelelő műveltségterületek eszközrendszerével.
- Minden gyermeket megilleti a neki megfelelő sajátos bánásmód.
- A követelményszint életkornak és egyéni képességnek megfelelő módosítása.
- A gyermekekre vonatkozó védő-, óvó előírásokat, a szülői jogokat és kötelességeket a Házi rend tartalmazza.
- Fokozott tolerancia, elfogadó magatartás a halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, illetve beilleszkedési-, magatartási-, tanulási zavarral küzdő gyermekekkel, családokkal.
- A gyermekeket védeni kell a fizikai, lelki erőszakkal szemben.
- Óvodánkban a gyermekvédelmi munka minden óvodapedagógus kötelessége és feladata.
- A nem óvodapedagógus kollégák is tevékeny részesévé válnak a gyermekvédelem megvalósításának. Ezért a gyermekekkel kapcsolatos adatok védelme, valamint a hivatali titoktartási kötelezettség betartása az óvoda minden dolgozójára vonatkozik.
- A nehezebben szocializálható, lassabban fejlődő, halmozottan hátrányos helyzetű, valamint kiemelkedő képességű gyermekek speciális ismereteket, sajátos törődést igényelnek, ezért szükség esetén megfelelő segítő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus... stb.) segítségét is igénybe vesszük.

A fejlesztés színterei:

- figyelem fejlesztése – vizuális, auditív, taktilis, mozgásos
- percepció fejlesztése – érzékelés, észlelés
- emlékezet fejlesztése – vizuális, auditív, taktilis, mozgásos
- motoros képességek – finommozgás, vizumotoros koordináció kialakítása, nagymozgások, egyensúly gyakorlatok, ügyességi gyakorlatok
- tér-időbeli tájékozódás, testséma fejlesztés
- kommunikációs képességek fejlesztése – szókincs gyarapítás
- szociális képességek fejlesztése – a viselkedés formáinak ismerete, gyakorlása, önfegyelm kialakítása, a kulturális hátrányokból adódó viselkedési formák megváltoztatása

2.3.Kompetencia szintek a gyermekvédelem területén

1. szint : Az óvodapedagógusok szintje

A veszélyeztetettséget észlelő és jelző rendszer első lépcsőfoka. Az óvodapedagógusoknak elsőként adódik alkalmuk a gyermekek és a szülők jelzéseinek fogadására, a hátrányos vagy veszélyeztetett helyzet felismerésére. Tapintatosan keressük a tünetek kiváltó okait, lehetőségeinkhez képest törekszünk azok megszüntetésére, probléma megelőző és problémakezelő módon. Érzékenyen figyelünk a gyermekek, családok problémáira, minden gyermek számára biztosítjuk az egészséges személyiségfejlés feltételeit.

Feladatok:

- Biztosítjuk a gyermekeket megillető jogok érvényesülését, szükség esetén védő-óvó intézkedésre javaslatot teszünk.
- Indokolt esetben kezdeményezzük a törvényben meghatározott pénzbeli és természetbeni ellátások megállapítását.
- A problémákat a hátrányos helyzet okozta tüneteket és okokat felismerjük és szükség esetén szakember segítségét kérjük.

1. szint: A gyermekvédelmi felelős szintje

A pedagógusoktól beérkező információk gyűjtése itt zajlik: a meglévő információk alapján a gyermekvédelmi felelősnek lehetősége nyílik a tanácsadásra, a hátrányos helyzetben lévő szülők felé, illetve a kapcsolat felvételére a család- és gyermekjóléti szolgálattal.

Feladatok:

- A nevelési év elején megtervezi a gyermekvédelmi munkát az adott évre.
- Nyilvántartja a hátrányos helyzetű gyermekeket.
- Folyamatosan kapcsolatot tart az óvodavezetővel, óvodapedagógusokkal.
- A nevelési év végén beszámolót készít az éves munkáról.
- Rendszeresen tájékozódik a gyermekvédelemmel kapcsolatos legújabb törvénymódosításokról és ezekről kollégáit informálja.

2. szint: Az óvodavezető szintje

Az óvodavezető irányítja és ellenőrzi az óvodában folyó gyermekvédelmi munkát. Érvényesíti a gyermekek mindenekfelett álló érdekeit és ennek betartását ellenőrzi. Az óvodavezető felveszi a kapcsolatot az illetékes gyermekjóléti és gyermekvédelmi szervezetekkel, szakemberekkel.

Feladatok:

- segíti a gyermekvédelmi felelős munkáját
- biztosítja a gyermekvédelemhez szükséges feltételeket
- évente egy alkalommal értékeli a gyermekvédelmi munkát, segítségére van a szülőknek problémáik megelőzésében és megoldásában
- rendszeresen tájékozódik a gyermekvédelemmel kapcsolatos legújabb törvény módosításokról és ezekről kollégáit folyamatosan informálja

3. szint: Fenntartó, Jegyző

A törvények és rendeletek előírásai szerint támogatja a családokat. A jegyző felügyeli, illetve nyomon követi az óvodakötelesek óvodáztatását, intézkedést rendel el gyermekvédelmi szempontból.

A gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat látják el a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében:

- az egészségügyi szolgáltatást nyújtók (védőnői szolgálat, házi orvos, gyermekorvos)
- a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók (a család- és gyermekvédelmi szolgálat, amely segíti a nevelési-oktatási intézmény gyermekvédelmi feladatának ellátását)
- a közoktatási intézmények, különösen a nevelési-oktatási intézmények és a szakszolgálatok.

3. Nemzetiségi, kisebbségi, migráns gyermekek nevelése

Az interkulturális nevelés

Az egyre növekvő követelmények megnövelték az óvoda szerepét, feladatát is, hiszen minden körülmény között biztosítanunk kell a cigány és migráns gyermekek differenciált foglalkoztatását, a korcsoportnak megfelelő tovább haladását, az esélyegyenlőséget, és a szociokulturális hátrányok kompenzálását. A gyermeket nem lehet megkülönböztetni – fajhoz, nemzethez, etnikai csoporthoz tartozás, származás, vagyoni helyzet miatt.

Célunk:

- Multikulturális szemlélet kialakítása, a multikulturális óvodai nevelés alapjainak megteremtése.
- Az intézményes óvodai nevelésben résztvevő nemzetiségi, kisebbségi, migráns gyermekek olyan nevelésben-oktatásban részesüljenek, mely lehetővé teszi számukra az optimális személyiségfejlődést, élményt nyújtó, érték közvetítő

Feladatok:

- Az óvodába kerülő etnikai kisebbséghez tartozó gyerekek közösségbe való beilleszkedésének segítése, előmozdítása.
- Fejlesztőmunkával megalapozni és fejleszteni azokat az alapvető szokásokat és magatartásformákat, melyek az óvodai, majd az iskolai közösségbe való beilleszkedés alapvető feltételei.
- Fejleszteni kell tehát a tanuláshoz, a szocializációhoz szükséges jártasságok, képességek és akarati tulajdonságok rendszerét.
- A különbözőséget elfogadó környezetben, értékelni kell eredményeiket
- Minden gyermek önmagához képest fejlődjék, váljék igényükké a környezetükkel, személyükkel kapcsolatban is a tisztaság, a rend, a harmónia..

3.1. A nemzeti kisebbség integrációja

Óvodánkban jelenleg a cigány etnikumhoz tartozó gyermekek aránya nem magas, kb. 15 %. Mégis fontos feladatunknak tekintjük, a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtését, a másság elfogadását és elfogadtatását, képességeiknek megfelelő, sokoldalú tapasztalatszerzés biztosítását számukra. A cigány családok nagy része valamilyen szempontból hátrányos helyzetű. Érdeklődési körük az életkörülményeik miatt más. Más formában kapják az élményeket, s az otthon nem ösztönzi őket az ismeretszerzésre. Az egyre növekvő követelmények megnövelték az óvoda szerepét, feladatát is, hiszen minden körülmény között biztosítani kell a cigány gyerekek differenciált foglalkoztatását, a korcsoportnak megfelelő tovább haladását, az esélyegyenlőséget és a szociokulturális hátrányok kompenzálását. A cigánygyerekeknél létkérdés az óvoda, hiszen iskoláztatásukban a százszázalékos óvodáztatás hoz sikert. E cél érdekében kell végezni munkánkat, melynek meghatározó szerepe van a szeretetnek és a kölcsönös bizalomnak.

Feladatok:

- Az óvodába kerülő etnikai kisebbséghez tartozó gyerekek közösségbe való beilleszkedésének segítése, előmozdítása.
- Fejlesztőmunkával megalapozni és fejleszteni azokat az alapvető szokásokat és magatartásformákat, melyek az óvodai, majd pedig az iskolai közösségbe való beilleszkedés alapvető feltételei.
- Fejleszteni kell tehát a tanuláshoz, a szocializációhoz szükséges jártasságok, képességek és akarati tulajdonságok rendszerét.
- A különbözőséget elfogadó környezetben, értékelni kell eredményeiket
- Minden gyermek önmagához képest fejlődjék, váljék igényükké a környezetükkel, személyükkel kapcsolatban is a tisztaság, a rend, a harmónia..

Kiemelt feladatként kezeljük, az anyanyelvi nevelés hatékonyságának fokozását, mivel ezen a területen komoly elmaradást tapasztalunk.

Sok gyermeknél jellemző:	A fejlesztés területei:
- szegényes szókincs	- beszédkésztség
- ragozás pontatlansága	- beszédértés
- egyszavas válaszadások	- beszédhang-hallás
- helytelen artikuláció	- fogalomalkotás

Nevelési területek:

Ének-zene, énekes játékok: népi kultúrájuk ápolása, zenei képességeik fejlesztése, eredeti hangszerek biztosítása – a szülők segítségével.

Rajzolás, mintázás, festés: ősi technikákkal való ismerkedés, gazdag szín és formakiemelés. Manuális készségek, képességek fejlesztése – agyagtechnikákkal való ismerkedés.

Néphagyományőrző Óvodai Program

Külső világtevékeny megismerése: közvetlen tapasztalatok szerzésével, a környező világ felfedezése.

Testnevelés: nagymozgások, finommotorikai mozgás, térbeli tájékozódás fejlesztése.

Irodalom: mese, vers életkori sajátosságokhoz kiválasztott mesék, versek.

Az óvodába kerülő gyermekekről felmérést készítünk, mely kiterjed:

- testi egészségi állapotukra
- kommunikációs képességeikre, nyelvi sajátosságaikra
- érzelmi életükre
- alkalmazkodó képességeikre

Célunk, hogy önmagukhoz, saját képességeikhez mértén harmonikusan fejlődjenek és lehetőleg óvodáskor végére elérjék a koruknak megfelelő fejlettségi szintet, egészséges, iskolaérett személyiség váljon belőlük. Folyamatosan figyelemmel kísérjük a gyermekek otthoni körülményeit, ha szükséges többször kimegyünk családlátogatásra.

3.2. Migráns gyermekek integrációja

A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (migráns) gyerekeinek az óvodai nevelésben biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását és az emberi jogok alapvető szabadságok védelmét.

Célunk:

Derűs, tevékeny óvodai élet megszervezése, a gyermekek különbözőségének összehangolása, a gyermekek bizalmának elnyerése, biztonságérzetük növelése, kommunikációs nehézségeik leküzdésének segítése.

Feladatok:

- felkészülés a gyermekek fogadására, szülőkkel kapcsolatfelvétel
- a gyermekek kultúrájával, vallásával, nemzetiségével kapcsolatos információk gyűjtése
- eltérő nyelv, szokások, étrend, viselkedési módok elfogadtatása, értékékként való kezelése, a többi gyermek számára
- migráns gyermekek segítése a magyar nyelv elsajátításában
- pozitív viszony kialakítása a magyar hagyományok és kultúra iránt
- az emberi értékekre, a szépre, a jóra való kíváncsiság és hajlandóság, a nemes gesztusok felismerése és azok viszonzására nevelés
- a barátkozás támogatása, amelyben a személyes tulajdonságoknak jut igazán fontos szerep

VI. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉG KERETE

1.) Néphagyományőrzés a nevelés folyamatában

Az óvodákban folyó nevelést olyan szemléletmód szabályozza, amely tekintettel van a gyerekek egyéni fejlettségére és alkalmas arra, hogy kialakítsa az együttéléshez szükséges szokásokat. Ennek keretét a népi hagyományok ápolása is képes megteremteni.

A hagyományőrzés érzelmi hatástöbblete, az örömmel átélt aktivitás, az egészségnevelés, a szocializálódás, az értelemfejlesztés mozgató ereje. Ez vonul át az óvodai élet valamennyi tevékenységformáján, a fejlesztés területein, vagyis áthatja az egész nevelési rendszert.

Az óvodai nevelésben a néphagyományok - mondóka, dal, mese, gyermekjáték - anyagából bizonyos válogatás eddig is érvényesült. Minden óvodában az óvónőtől függött, hogy az általa tervezett és vezetett nevelési folyamatba mit, mennyit és hogyan épített be.

Ez a program ennél bővebb lehetőséget kínál. Nemcsak a népművészet és a szokásőrző jeles napok elemeit öleli fel, hanem a mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységeket is. A néphagyományőrző tevékenységeket tartalmilag és időrendileg egységes rendszerbe foglalja. Ennek összefoglaló keretét évszakonkénti rendezésben az ”Évkör” adja. (3. ábra).

A néphagyományőrzés célja: az óvodai nevelésben is a múlt értékeinek átörökítése, éltetése. Néphagyományőrző tevékenységek tartalma

Játékidőben a természetes anyagok közelsége motiválja a gyerekeket. A gyerek kíváncsiságából fakadóan nyúl a természetes anyagokhoz: az agyaghoz, gyapjúhoz, fonalhoz, bőrhöz és fához. Az anyagok állandó jelenléte cselekvésre készíti, fejleszti az alkotóképességét. Az elkészült tárgyak népi gyermekjátékszerek tovább motiválják a tevékenységét, gazdagítják a játékát, alkotásra kész emberré teszik. A mindennapok tevékenységébe jól beleilleszkedik a játékeszközök készítése. Az óvónők segítségnyújtása közben jó alkalom nyílik a beszélgetésre, a népmesék, mondókák, dalok felidézésére. A népszokásokhoz fűzött, az óvónő által elmesélt történetek hatást gyakorolnak erkölcsi ítéleteik alakulására, magatartáskultúrájukra, viselkedésmódjukra.

Az udvari játékok a hagyományápoló tevékenységekkel bővülnek. A természetes anyagokkal való műveletek mellett a dalos játékok, a népi sportjátékok játszására is sor kerülhet. A dalos játékok a zenei fejlesztésben és az érzelmi nevelésben, a népi sportjátékok az állóképesség, az egészséges küzdőszellem alakításában kapnak fontos szerepet.

Az óvoda udvara, környéke, a séták, a kirándulások, jó lehetőséget adnak a természet, a környezet megszerettetésére, az évszakok változásaiból fakadó népi időjósítások felidézésére. A gyerekeket a közösen átélt élmények a környezetükhöz kötik, amelynek védelmezőivé válhatnak.

A szülőföld szépségének megláttatása, a környezet alakítása, amelyben a gyermek közvetlenül részt vesz, alakítja vizuális látásmódját. Ez az alap, melyre a gyerekek művészetre nevelése épül.

A népi kultúra tárgyai, a népköltészet alkotásai a gyermek érzelmein át hatva épülnek be a gyermek ízlésvilágába. Zenei, irodalmi és vizuális nevelése is e "gyökerekből" táplálkozik, amelynek anyaga a népművészet értékes és szép alkotásai.

A mindennapi élet tevékenységei és a jeles napok a néphagyományokban szorosan összetartoznak. Az óvodában megünnepelt jeles napokkal színesebbek lesznek a hétköznapiak, és fel lehet kelteni a gyermekek érdeklődését az egyházi és az úgynevezett "zászlós ünnepek" iránt is.

A névnapok közül elsősorban azok váltak jeles napokká, amelyekhez történelmi események, természeti megfigyelések és bizonyos munkafolyamatok kapcsolódtak.

2.) Óvodai ünnepek, jeles napok

A programunk tartalmából fakad, hogy a néphagyományőrzés erősíti az óvodai élet hagyományait és a népszokásőrző és a természetóvó jeles napokkal gazdagítja azt. Egy-egy eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenykedés a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorol.

a.) A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei:

- A gyerekek születésnapjainak köszöntése
- Anyáknapja
- Évzáró műsor

b.) A mindennapokhoz kapcsolódó hagyományőrző életmód szokásőrző napjai:

- *A népszokásőrző jeles napok:*
  - Szüret (szeptember vége, október eleje)
  - Márton nap (november 11.)
  - Advent (november 30. utáni első vasárnaptól, negyedik vasárnapig)
  - Mikulás (december 6.)
  - Luca nap (december 13.)
  - Karácsony (december 25-26.)
  - Farsang (vízkeresztől, hamvazó szerdáig)
  - Húsvét (a tavaszi napj egyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)
  - Pünkösöd (Húsvét utáni 50. napon)

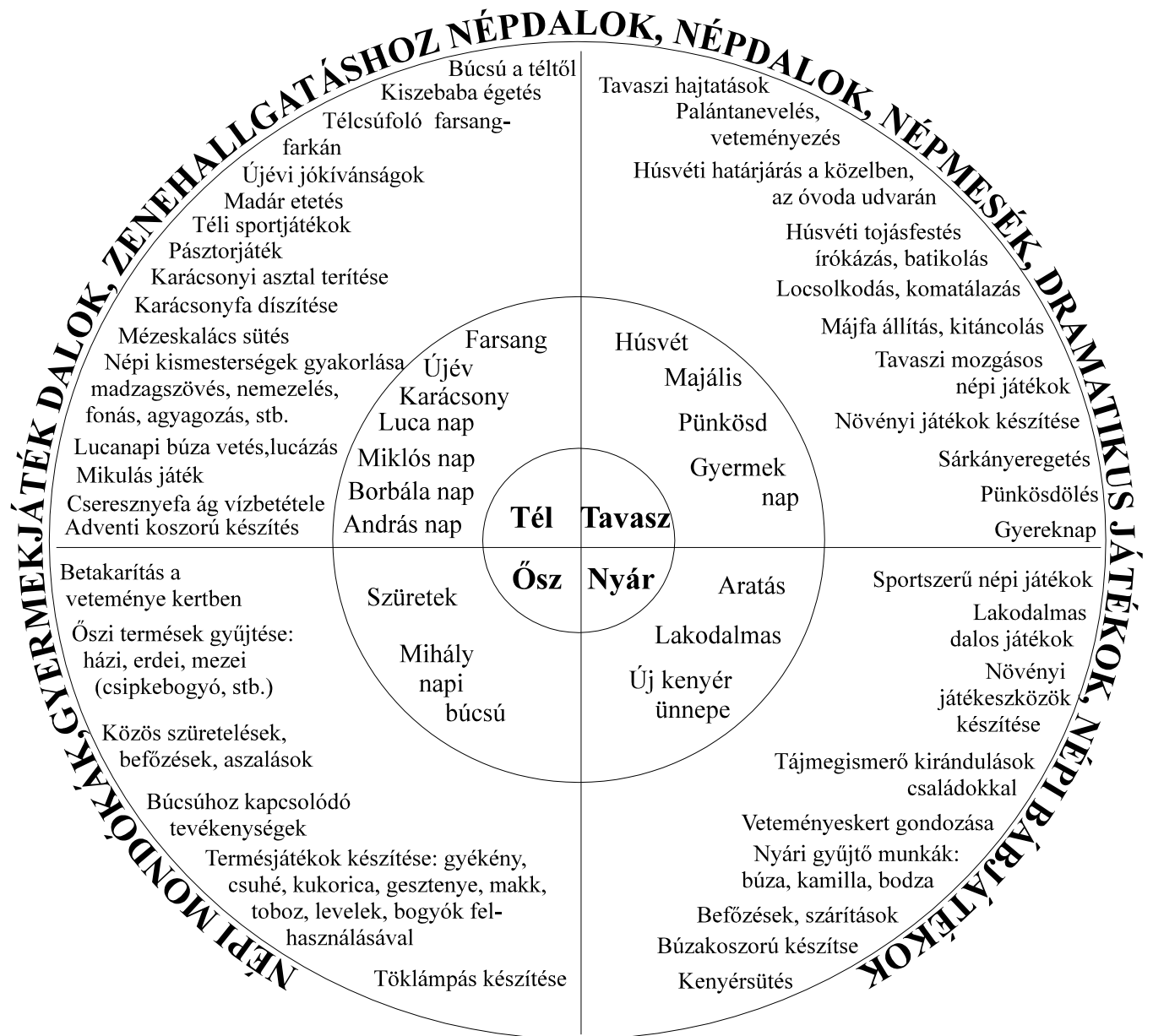
- *A természetóvó jeles napok:*
  - Állatok világnapja (október4.)
  - Víz világnapja (március 22.)
  - Föld napja (április 22.)
  - Madarak, fák napja (május10)

A hagyományőrzés személyiségfejlesztő hatása

A néphagyományőrző szellemben nevelkedett gyerek alkotó kölcsönhatásban él a természettel, ráérez arra, hogy a világot képes alakítani. Megismeri a közös alkotás örömeit, a múlt értékeit, a környezetért érzett felelősséget. Érzelmileg gazdagabbá, értelmileg fogékonyabbá válik. Alapozódik benne a környezet és a haza iránti szeretet érzése.

Az óvodapedagógus feladatai az ünnepnapokban:

Az ünnepi készülődés élményeit a felnőttek bensőséges, hittel teli ünnepelni tudása teszi maradandóvá. Ezt a hitelességét erősítjük az öltözetünkkel és az ünnepnapok másságával. Az ünnepi készülődésben az érzelemlerősítő hangulati elemeket helyezzük előtérbe, az ünnepnap a gyermeknek a kiteljesedést adja. Egyes ünnepek előkészületeibe bevonjuk a szülőket

ÉVKÖR
3. ábra

VII. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

1. Személyi feltételek:

Munkakörök	Létszám	Összesen
Intézményvezető	1 fő	1 fő
Óvodapedagógus	1 fő	1 fő
Dajka	1 fő	1 fő
Konyhás dajka	1 fő	1 fő
Összesen:	3 fő + int. vezető	4 fő

Nevelőmunkánk kulcsszereplői az óvodapedagógusok, akiknek elfogadó, segítő, támogató attitűdje modell értékű és felkészültek arra, hogy minden egyes óvodás gyermeket hatékonyan segítsenek hozzá a kompetencia tartalmakhoz és igyekeznek egységes nevelési elveket érvényesíteni. Fokozottan figyelnek a tiszteletre, a hitelességre és ezzel együtt az empátiás, toleráns modellértékű magatartásra..

Az óvodapedagógusok törekedjenek a néprajzi, elméleti ismereteiket, gyakorlati úton is bővíteni (pl. népi kismesterségeket gyakorló tanfolyamokon való részvétel).

A nevelést segítő szakképzettségek megszerzése: fejlesztőpedagógus, drámajáték-vezető, gyógy-testnevelő, logopédus, pszichológus. A gyakorlat azt igazolja, hogy az óvodában nincs mód (vagy ritkán) a felsorolt szakképzettségűek külön foglalkoztatására.

A kiegészítő dolgozók számát a helyi adottságok figyelembe vételével lehet megállapítani. Minden óvodában szükséges csoportonként egy szakképesített dajka, továbbá óvodánként egy takarító és egy udvargondozó. Konyha esetén a létszámnak megfelelő konyhai dolgozó. A dajkák bekapcsolódnak, hatékonyan segítik az óvodai gondozó-nevelő munkánkat, különös tekintettel a szokásrendszer kiépítésénél, a gondozási feladatoknál.

A dolgozók munkájukat munkaköri leírás alapján végzik.

2. Tárgyi feltételek:

Óvodánk rendelkezik az eszközjegyzéknek megfelelően a tevékenységekhez szükséges eszközökkel.

A szükséges néprajzi és természetrajzi ismeretek bővítését egy szakirányú könyvtár szolgálja. (Lásd: Függelék)

A *csoporszobákban* a bútorokat a tevékenységekhez igazodóan célszerű elrendezni. A részletes leírás az "Egészséges környezet" című részben található.

A kézműves tevékenységhez szükséges anyagok beszerzésében a szülőktől nagy segítséget lehet kapni. A többi anyag a szaküzletekben megvásárolható. A hiányzó tároló eszközök beszerzése folyamatosan történik.

Azokat a tárgyi felszereléseket, játékeszközöket, amelyeket a gyermekek használnak számukra hozzáférhető módon és a gyermekek biztonságára figyelembe vételével helyezzük el.

Bejárati és közlekedő folyosók, gyerek öltözők, mosdók, egyéb helyiségek:

A kivitelezésük függ a helyi adottságoktól, az anyagi lehetőségektől. Berendezésük, használatuk a program szellemiségét követi. Célszerű a helyi nevelési program megvalósítását szolgálóan kialakítani.

Az udvar teret ad a játék, az egészséges életmód, a hagyományápolás, a környezetvédelem tevékenységeihez. (Lásd: Egészséges környezet).

Az udvaron található természetes anyagokból készült fajtékok és fémjátékok, melyek változatos játék és mozgáslehetőséget biztosítanak a gyermekek számára.

Informatikai eszköztárunk elavult, fejlesztésre szorul.

3. Az óvodai élet megszervezése

3.1. Működési rend

Nyitvatartás: 7.00-16.00 -ig

A csoportok szervezése: vegyes csoportokban

Óvodánk 1 osztatlan csoporttal működik.

A vegyes csoportban egyértelműen megsokszorozódnak a szociális kölcsönhatások.

A kisebb gyermekek tanulnak a nagyobbaktól, kezdetben csak szemlélője, próbálgatója a színes, változatos tevékenységeknek 8 mint régen a családban, „ellették” a mintát). A nagyobb gyerekek segítik a kisebbek szocializációs folyamatát. A kisebbek együttműködési készsége felgyorsul, a nagyobbak toleránsabbak, segítőkészek. Az alkalmazkodni tudás a közösségi lét fontos ismérve. A szokásokat, szabályokat úgy alakítjuk, hogy a különböző korú, különböző igényű gyerekek egymás zavarása nélkül, egymás mellett is nyugodtan játszhasanak, tevékenykedjenek. A vegyes csoportban való fejlesztés lehetőséget biztosít a képességszint szerinti egyéni fejlesztésre.

Óvodai munkarendünk és a házirendünk adja működési keretünk alapját.

A munkarendet az óvoda vezetője készíti el a törvényi előírások alapján, a szülői igények és a fenntartó elvárásainak figyelembe vételével.

Heti rend

A javasolt hetirend alapján az adott csoport hetirendjét a csoportban dolgozó óvodapedagógusok alakítják ki. A nevelési kompetencia és a gyermeki kíváncsiság az irányadója annak, hogy egy-egy fejlesztési tevékenység a hét folyamán milyen időkeretet és számkeretet ölel fel, kihasználva komplexitások adta lehetőségeket és a spontán helyzeteket is. A heti rend tervezésénél és kivitelezésénél meghatározók számunkra a korcsoportra jellemző életkori sajátosságok, pszichikai ill. fizikai terhelhetőségük. Fejlesztésünk a játékban, a játékon keresztül valósul meg, szem előtt tartjuk a gyermekek egyéni és érési folyamatait, valamint a differenciálás lehetőségeit.

HETI REND	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
A hét minden napján szervezett tevékenységek:	- Rajzolás, mintázás, kézimunka - Verselés, mesélés	- Rajzolás, mintázás, kézimunka - Verselés, mesélés	- Rajzolás, mintázás, kézimunka - Verselés, mesélés	- Rajzolás, mintázás, kézimunka - Verselés, mesélés	- Rajzolás, mintázás, kézimunka - Verselés, mesélés
A hét adott napján kezdemenyízhető tevékenységek:	- A külső világ tevékeny megismerése - Mindennapi testedzés	- Ének, zene, énekes játék gyermektánc - Mindennapi testedzés	- A külső világ tevékeny megismerése (téri, formai, mennyiségi összefüggések) - Népi mozgásos játékok	- Mozgás (szervezett testnevelés, nagycsoport)	- Mozgás (szervezett testnevelés, kis-középső csoport)

Napirend

A napirend folyamatos és rugalmas, az egyes tevékenységformák a játékba ágyazottan szerveződnek. Gyermkeink egészséges fejlődéséhez a napirend biztosítja a megfelelő időtartamú és tartalommal megtöltött tevékenységformák megtervezésével. A rendszeresen visszatérő ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek. A napirend keretei között, a gyermeki szükségletek (testi, lelki) kielégítése történik, mely segíti a gyermekek napi életritmusának – közösségi keretei között történő – kialakítását. A folyamatos napirend rugalmasságával lehetővé teszi a párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek szervezését, illetve, hogy egyéni tempó, teljesítőképesség, egyéni igény szerint végezzék a gyermekek a tevékenységeket. A napirend tervezésekor figyelembe vesszük a gyermekek egyéni szükségleteit és ügyelünk a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítására, szem előtt tartva a játék elsődleges szerepét. Törekszünk a gyermekek adottságához mért sikerélmény elérésére, az egészségvédő szokások, szabályok készsége alakítására.

A napirend fő részeiben mindig előfordul egy dominánsabb tevékenység, mely az óvodapedagógus részéről nagyobb odafigyelést, a gyermekek részéről több alkalmazkodást igényel. A napi tevékenységet úgy kell szervezni, hogy a gyermekek minél több időt tölthessenek a szabadban.

A gondozási teendők időtartama (a mosdóban, az öltözőben, az udvaron, a déli étkezések és a pihenés idején, stb.) a gyerekek tempójához, igényéhez igazodik.

A többi tevékenységforma megválasztásának időpontját a gyerekek életkora, a csoport és a helyi sajátosságok, valamint az "Évkör" tevékenységrendszere határozzák meg.

Szeptember 01- május 31.-ig	NAPIREND
Időtartam	Tevékenységek
6.30 -10.30	Párhuzamos tevékenységek: gyülekezés, szabad játék, szabadon választott tevékenységek, tízórai, testápolási teendők végzése, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek, játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek Kötelező testnevelés heti egy alkalommal, mindennapi mese Mindennapi testnevelés, népi gyermekjátékok
10.30-12.30	Udvari játék, levegőzés Öltözködés Előkészületek az ebédhez, testápolási teendők Ebéd
12.30-14.45	Előkészület a pihenéshez, Pihenés
14.45-16.00	Párhuzamos tevékenységek: Öltözés, testápolás, uzsonna, szabad játék, szabadon választott tevékenység, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek, hittan, szakkörök, hazabocsátás

Június 01 - Augusztus 31-	NAPIREND
Időtartam	Tevékenységek
6.30 - 11.30	Párhuzamos tevékenységek: gyülekezés, szabadjáték, szabadon választott tevékenység, tízórai, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek, mindennapos mese, mindennapos testnevelés, udvari játék, levegőzés, a test edzése (napfürdő, vízfürdő)
11.30 - 12.30	Öltözködés, testápolás, ebéd
12.30 - 14.45	Előkészületek a pihenéshez, pihenés
14.45 - 16.00	Párhuzamos tevékenységek: öltözés, testápolás, uzsonna, szabad játék, szabadon választott tevékenység, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek, hazabocsátás

3.2 .A hagyományörző szemléletű tervezés

A program sajátossága, hogy a tervezés igényli a közös gondolkodást, a tevékenységek összehangolását. A nevelési évben végig vonuló hagyományörző *tevékenységrendszer* egyeztetett tervezést kíván. Az óvoda sajátosságai és törekvései alapján kialakított helyi "Évkör" az éves tervezést áttekinthetővé teszi. Ebből kitűnik, hogy a testület mit, és mennyit, kíván beépíteni a hagyományörző tevékenységekből. Az évszakonkénti lebontás már részletesebb rendszerezést nyújt. (Lásd: Függelék).

Az évről évre visszatérő jeles napok óvodai hagyományteremtését az *Ünnepünk rendje* összeállítás segíti, amelyben az előkészületek folyamatát lehet összehangolni. (Pl.: Lucáznik csak a nagyfiúk mennek, vagy a karácsonyi köszöntést melyik csoport játssza szívesen).

A közösen elfogadott és tervezett tevékenységek ismeretében tervezhető csoportonként a kapcsolódó *műveltséganyag*. Ajánlott az évszakonkénti bontás.

A tevékenységformák további tervezését az óvónő módszertani szabadsága határozza meg. Amennyiben a testület hasonló tervezési módot, például heti vagy kétheti ütemtervet fogad el, könnyebb az egymás segítése.

A hagyományörző, a családokkal együtt nevelő folyamat, megkívánja az óvodai munkatársak összehangolt, belső szokásrendjét. Ehhez a működési szabályzat mellett, egy a gyerekekre és az óvodai dolgozókra vonatkozó *Szokásrend* írásos összeállítása is ajánlatos.

A házirend helyett a családokkal való kapcsolatfelvételt és együttműködést segíti, a megnyerő hangvétellű *Szülőknek szóló tájékoztató*, amelyet minden új szülő kézhez kap. A szülők részére hagyományörző tevékenységeket bemutató album is készülhet.

3.3 Folyamatos ellenőrzés, értékelés

Az összehangolás az intézményen belül rendszeres információáramlást kíván. A kéthetenkénti pedagógiai megbeszéléseken lehetőség nyílik az eltelt időszak kritikus értékelésére, és az elkövetkező teendők egyeztetésére. Az óvodavezető, a megbeszélések nyílt légkörében követni tudja az óvónők pedagógiai és néprajzi felkészültségének szintjét is. Ez egyik meghatározója az egyéni fejlesztő, segítő munkájának.

A segítő ellenőrzés hozzájárul a játék és a hagyományápoló tevékenységek egyensúlyának megteremtéséhez. A beszoktatás időszakában a segítő ellenőrzés igen fontos. A további ellenőrzés kritériuma a rendszeresség, a visszajelzés és a tovább fejlesztő, értékelő megbeszélés. Az ellenőrzési folyamat a csoportok neveltségi szintjére és gyerekek egyéni fejlettségi szintjére is irányul.

A program életrendjéből fakad, hogy a tevékenységek integrálódtak. Ebben a rendszerben a gyerek fejlődésének, fejlesztésének folyamatos egyéni követése indokolt. A testület határozza meg a *gyerekekről vezetett feljegyzések* formátumát. A gyerekek megismeréséhez a családi környezet feltérképezése, egy reális anamnézis készítése hasznos lehet. Az óvodába lépéstől a tevékenységformákban elért fejlettségi szintek nyomon követése és rögzítése gyerekenként folyamatosan történik. Ez az egyéni fejlesztés támpontja.

Az óvodavezető értékelő munkáját segíti, ha a szülői értekezleteken, a családi - óvodai programokon, jeles napokon rendszeresen és aktívan részt vesz. Így a program megvalósításának nemcsak irányítója, hanem hiteles éltetője is.

4. Az óvoda kapcsolatai

Óvoda és a család

Az óvoda és a család kapcsolatrendszerében a program új lehetőségeket tár fel. Az óvoda a néphagyományörzés és az értékteremtés kezdeményezőjeként újra éleszti a nép, az adott közösség hagyományait, egyben új megvilágításba helyezi a család biztonságadó szerepét. Igyekszik megteremteni az egyensúlyt a családi és az intézményes nevelés között úgy, hogy kiegészíti, gazdagítja azt.

Az óvodában folyó hagyományápolás hatására egyes családoknál olyan szokások jelennek meg, amelyek életmódjukban szemléletváltást jelentenek: vállalják, magukénak kezdik vallani a múlt értékeit. A gyerek az együttlétekből a családi-óvodai egymáshoz tartozás, az együvé tartozás örömét kapja örökölni. A családok aktív részvétele során kiderül, minden emberben él a derűs együttlétek, a közös játékok iránti igény. A múlt felkutatásával és közös éltetésével mindkét "intézmény" az alkotás részeseivé válik. Az óvoda és család kapcsolatát átgondoltság, szervezethez, tervszerűség jellemzi.

Az együttnevelés célja, feladatai:

1.) Óvó-védő-segítő kezet nyújtani a gyerekeknek, a családnak, létrehozni egy olyan emberi kapcsolatrendszert, amelyből merít a gyerek, a család és az óvodai testület.

Alapelvek	Óvónő a folyamatban
Bizalomteli, őszinte óvodai légkör.	Megteremti az oldott kapcsolatteremtés lehetőségét.
Egyenrangú partnerkapcsolat.	A kapcsolatot a családdal a gyerek érdekeinek rendeli alá. Közös célkitűzések.
Másság tisztelete, elfogadása.	Az egyes családok nevelési felfogását tudomásul veszi.
Nyitott, segítőkész testület.	Az óvónő tapintatosan segíti a családi nevelést
A program hiteles éltetése.	Mintaadással és felkészültséggel építi be a hagyományörzés elemeit az együttműködés rendszerébe.
Egyenletes kapcsolattartás.	Gondoskodik a folyamatos információcseréről és a rendszeres közös programokról.
Pedagógus etika.	A szülők, a gyerekek személyiségjogait tiszteletben tartja.

A program a gyerek egyéni fejlesztése érdekében a családokkal való együttnevelést előtérbe helyezi. A partnerkapcsolat konkrét cselekvésekben nyilvánul meg. A hagyományörző szemlélet a *kapcsolatteremtés- és tartás hagyományos formáit megtartja és gazdagítja.*

Változik a *szülői értekezletek* helye, formája, tartalma. Ez egyrészt az általános szemléletmód változásából, másrészt a hagyományörzés tevékenységrendszeréből fakad.

Az új szülők a *tájékoztató szülői értekezleten* benyomásokat szereznek az óvodai környezetről, ismerkednek az óvoda hagyományörző nevelési programjával. Az ismerkedést az óvodában

folyó természetközeli, a családokkal együttműködő élményekről, a gyerek játékba ágyazott tevékenységeiről készült fényképalbum és video film összeállítás is segíti. A szülők a számukra készített és egyénileg átvett írásos tájékoztatóból megismerik az óvodában folyó nevelési és működési rendszert. A tájékoztató az óvodában honos hangvételt tükrözi. *Fontos* a bizalomkeltő, együttműködésre készítő stílus. A gyerek beszoktatási és elfogadási folyamatában is ez valósul meg.

Az évnyitó csoport szülői értekezleteken a hagyományos óvodai szokásrend, a nevelési célok bemutatása mellett hangsúlyos szerepet kap az óvoda családdal együttnevelő hagyományainak bemutatása. *Fontos* az értekező légköre, ami közvetlenséget, egymásra figyelmet áraszt. Az elfogadó bizalmi hatás oldja a kezdeti természetes feszültséget. Ezt a „vendégváró falatok”, vagy a körben ülés is segíti.

Jó kezdeményezés az *ismerkedő szülői értekező*, ahol a régi és új családok kötetlen módon, - esetleg szalonnasütéssel egybekötöttén ismerkednek, beszélgetnek. A régebben járó szülők az óvoda hagyományörző tevékenységéről átadják tapasztalataikat, elmondják élményeiket.

A *speciális témájú szülői értekezletek* segítők szándékkal szerveződnek. A szakemberek ismeretnyújtó tájékoztatója (logopédus, gyógy-testnevelő, gyermekorvos, elsőosztályos tanítónő, stb.) gyermekközpontúak, és egyéni fejlesztést segítők. A számonkérő, kioktató hangnemnek nincs helye. Jó hatású egy-egy szülő hiteles tapasztalat átadása.

A *családlátogatás* egy bővíthető együttműködési forma. *Fontos*, hogy a gyerekeknek nyújtson érzelmi többletet, közös élményeivel maradandó emlékeket, egyben formálja a családok szemléletmódját. Az óvónő a szülőkkel való együttműködés során képes aktivizálni egyes családokat. Például a gyerek-csoport meghívást kap szüretelésre társuk kertés házába, vagy dióverésre, kukoricatörésre, társuk születésnapján köszöntésére, stb.

A *szülők közösségét* képviselő, összefogó szervezet, (SZMK). Hatékony szerepe van az óvoda és családok kapcsolattartási rendszerében, ha olyan szülők töltik be a tisztségeket, akik elfogadták az óvoda nevelési koncepcióját és érzik, hogy az óvoda valóban igényt tart együttműködésükre. *Fontos* az óvodavezető és az óvónők folyamatos kapcsolattartó szerepe. Az éves munkatervben közösen megfogalmazott, rögzített feladatok megvalósítása által válik élővé a kapcsolat. Az együttműködés tartalmi formáit sajátossá teszik a közösen végzett néphagyomány-ápoló tevékenységek.

Az együttműködést gazdagító tevékenységek

- 1.) Családokkal közös tájmegismerő, hagyományápoló ismereteket nyújtó és erdei természetgyűjtő *kirándulások*.
- 2.) Környezet- illetve erdőtisztító munkálatok, *fa vagy bokorültetés a szülőkkel* együtt. Ez szép hagyománnyá tehető, ha a Föld, a Fák napjához kapcsolódik. A Madarak napját madáritató készítéssel lehet emlékezetessé tenni.
- 3.) *Alkotó, kézműves és játszódélutánok*, ahol megismerkedhetnek a népi kismesterségek technikáival, népi mozgásos játékokkal.
- 4.) *Jeles napokat előkészítő esték*. A szülők részesei lehetnek az ünnepi készülődés folyamatának, megismerhetik az ünnephez kapcsolódó szokások tartalmát. A közös készülődési folyamat nemcsak a gyerekek ünnepnapjával, hanem egy közös hagyományörző ünnepi estével is zárulhat (szülők, óvónők).
- 5.) *Apák és nagyfiúk májusfa állítása* az óvoda kapujában vagy udvarán.
- 6.) Egy vasárnap a *családi sport délelőttök*, az együttlétek alkalmat teremtenek a népi sportjátékok gyakorlására is. Téli időszakban közös szánkótúra, kirándulás is beiktatható.
- 7.) *Tájházak látogatása*, ismerkedés népi mesterségekkel, stb

Egyéb partnerkapcsolatok

Óvoda- Iskola

Az *iskolával* a kapcsolattartás folyamatossága az együttműködés nélkülözhetetlen eleme. Ennek érdekében célunk, hogy megismerjük az iskola tartalmi szabályozását, ők pedig tájékozottak legyenek nevelésünk alapvető céljairól és feladatairól. A kölcsönös intézménylátogatás lehetőséget ad a programok megismerésére, jó esetben összehangolására. Az adott településen érdemes megkeresni az együttműködés további formáit.

Gyógypedagógiai fejlesztést ellátó szakemberek

nagy segítséget nyújt számunkra a speciális gondozást, fejlesztést igénylő gyermekek nevelésében a térség logopédiai ellátását végző Pedagógiai Szakszolgálat. A logopédus hetente egy alkalommal vezetnek fejlesztő foglalkozást. Tájékoztatást nyújtanak a szülőknek, az óvónőknek a gyermek fejlődési üteméről, segítik a csoporton belüli integrált nevelés, egyéni fejlesztés megvalósítását.

Gyermekjóléti szolgálat

A helyi sajátosságokhoz igazodva, elsősorban az óvodavezető áll rendszeres kapcsolatban a Családsegítő és Gyermekjóléti szolgálattal.

Kapcsolattartás formái:

- közös családlátogatások
- értekezletek
- esetjelzések
- esetmegbeszélések

Művelődési intézmények

A kapcsolattartás azokkal az intézményekkel alakul, ahol az óvodában folyó programhoz ismereteket, gyakorlati tapasztalatokat szerez gyerek, szülő, óvónő. Ezért törekszünk a hagyományörzéssel összefüggő közös programok kidolgozására és megvalósítására.

Egészségügyi és nevelési szakemberek

A kapcsolatok a gyerekek egészséges testi, lelki fejlődésének követése, segítése érdekében jönnek létre.

Kapcsolat a fenntartóval

Olyan pozitív kapcsolat kiépítésére és fenntartására törekszünk, melynek alapja az együttműködés és a megfelelő információáramlás. Ehhez elengedhetetlen a napi kapcsolattartás, közös rendezvényeken való részvétel.

Hitoktatás

A szülők igényeinek megfelelően lehetőséget biztosítunk a hitoktatásra az óvodában. A hitoktatóval nagyon jó együttműködés alakult ki, gyermekeink közül sokan járnak a Katolikus Egyház által szervezett családi napközibe.

Külhoni magyar óvodák

A Kárpát-medence magyar nyelvű óvodái közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőség szerint szakmai kapcsolatot tart fenn valamilyen formában. Igyekszünk megismerni egymás néphagyományokhoz kapcsolódó szokásait, éltkörülményeit.

VIII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉG FORMÁI

1. Játék

A játék és a hagyományörzés kapcsolata

Régen a gyermekek nevelése a több generáció együttéléséből adódóan nem csak a szülők feladata volt. A nagyszülők, dédnagyszülők a saját gyermekkorukban játszott játékok továbbadásával nemcsak szórakoztatták, tanítgatták unokáikat, hanem egyben lehetővé tették ezeknek a játékoknak a fennmaradását, tovább élését is. Ebben a vonatkozásban joggal mondhatjuk, hogy hagyományörzést is végeztek.

Egy családi légkörű, rugalmas életrend alkalmas arra, hogy a hagyományörzést az óvodai nevelés keretein belül folytassa. A program erre vállalkozik. A régen feledésbe merült, vagy éppen a mai generációk számára már ismeretlen játékok, népszokások, néphagyományok hagyományörző tevékenységek, játékeszköz készítesek felelevenítésre kerülnek. Ezzel színesedik, gazdagodik a gyerekek élete, bővül a nevelés eszköztára. Ez a komplex hatásrendszer nyugodt játéklégkörben, kiegyensúlyozott derűs, óvónői viszonyulással érhető el.

A program megvalósítása azonos gondolkodást kíván a játékról, ami meghatározza az óvónő szerepét a folyamatban. A szempontok a következők:

- a játék az óvodáskorú gyerek életében a legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége
- a játék feltételrendszerének biztosítása
- az óvónői viszonyulás a gyermek játékához, az óvodapedagógus tudatos jelenléte
- a szabadjáték túlsúlyának érvényesítése

A játék célja:

A játék során a gyermekeink sajátítsák el az életkoruknak megfelelő intellektuális, mozgásos, szociális ismereteket, melyek birtokában képessé válnak egyéni ötleteik kibontakoztatására, a szabad képzettársításra. További célunk, hogy minél sokrétűbb tájékozódó tevékenységgé váljon a játék.

A megvalósítás feladatai:

- A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés és élményszerzés minden játéktípushoz).
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása, a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembe vételével.
- Önálló véleményalkotás, döntési képesség megalapozása problémahelyzetet mérlegelésével a cselekvéses tanulásból adódó tapasztalatok közös összegzésével, irányított és spontán megfigyelésekből adódó vélemények cseréjével
- A gyermekek beszédkészségének és a közösségi magatartásformáknak fejlesztése a játékokban
- A természeti, emberi, tárgyi környezetben szerzett gyermeki benyomások feldolgozásának biztosítása a szabad játékba

Mit jelent az óvodás korú gyermek életében a játék?

A játék a kisgyermek legkomolyabb tevékenysége, létfontosságú alaptevékenység. A játék örömforrás. Több forrásból fakad, a játék lényegéből adódik, abból a tulajdonságból, hogy a játék önmagáért való.

A játék célja maga a játék. Örömet okoz maga a cselekvés, manipuláció, elképzelés. A különböző funkciók gyakorlása, a ritmikus beszéd és a lépegetés ismétlése pl.: felnőttektől átvett régi mondókákban, kiszámolóknak, népi játékokban. A játéköröm nagyon gyakran a kellemes élmény újra éléséből fakad.

A gyerek játék közben ismerkedik a világgal, megismeri a véletlen és a valószínű törvényszerűségeit. Összeköttetést jelent élő- és élettelen környezetével, ismerkedik, tapasztalatokat szerez, reagál. Kíváncsisága belső indíttatású, előhívott "tapogatózások" láncolata, amely *ismeretszerzés* is egyben.

A sokféle mozgásban kipróbálja az erejét, ügyességét, a térben egyre biztonságosabban tájékozódik. A játék állandó erőforrás, az *érzelmek* megjelenésének domináns tere.

Az *élményeknek* meghatározó szerepük van a játékokban. A gyerek élményeit a játékokban sokszor rejtett formában, néha szelídített feszültséggel éli át. Ez segíti élményei, tapasztalatai feldolgozásában, a maga kedve szerint alakítja át a megfigyelt valóságot.

A gyerek állandó *belső késztetést*, hajlandóságot mutat a játékokra. A játék *vágymegjelenítés* is. A gyermek kíváncsága, óhaja a játékokban mindig beteljesülhet, nem ütközik akadályba. Keresi helyét a felnőttek világában. (Például.: önállósodási vágy, megismerési vágy, tevékenységi vágy, utánzási vágy, szereplési, magamutogatási vágy, mássá változási vágy, mozgási vágy, stb.).

A *társigény*, az ötletek elfogadására ösztönzi az együtt játszás kreatív együttműködést alakít ki, alakulnak a jó játék hagyományai.

A választás és vállalás *önkényszerűsége*, az utánzó beleéléssel, fantáziával játszás képessége *önkifejezésre* készíti.

A konfliktusok birtoklási vágyból, önérvényesítési törekvésekből, ellentétek ütköztetéséből, fakadnak. Ez természetes jelenség. A játékokban gyakorolható ezeknek a problematikus helyzeteknek az önálló megoldása (egyezkedés, rábeszélés, kompromisszum kötés). Az ÉN tudat erős dominanciája mellett megjelenik a TE és a MI fogalma. A közös játékot áthatja az *összetartozás* érzése is. Ez az a motiváló erő, amelynek hatására a gyerek képessé válik a játékhoz szükséges szabályok betartására.

A játék a későbbi tevékenységformákat is megalapozza, így a munkát és a tanulást.

A játék feltételrendszere

A hagyományörző tevékenységek beiktatásának a tartalmas, elmélyült játék az alapja. Ezért szükséges a feltételrendszer végig gondolása.

A *légkör* nyugodt és biztonságérzetet keltő, melyben a gyermekek szabadon szervezik meg játékukat, önállóan választják hozzá a társat, helyet, eszközt. Szeretetteljes légkörben könnyebb egymás elfogadása, a toleráns óvónői minta példaértékű.

A *hely* a gyermekek szabad mozgását, biztonságát, játékuk térbeni kibontakozását szolgálja. A játék színtere a *csoporszoba*, de használható felnőtt felügyelete mellett a csoporttal egybenyíló öltöző, folyosó is. A játéktér növelhető galéria építésével. Az óvónő a gyerekek közreműködésével állandó és ideiglenes játszóhelyeket, kuckókat alakít ki. Ügyel arra, hogy a különböző játszócsoportok ne zavarják egymást. Az irodalmi és zenei élmények befogadására alkalmas hely a csoporszoba nyugalmas része (pl.: zenesarok, mesekuckó, meseszőnyeg, stb.). A mindennapok hagyományörző tevékenységeinek gyakorlására kialakított kézműves sarokban a közösen gyűjtött, illetve vásárolt természetes anyagok, kellékek játékgazdagító lehetőségeket nyújtanak.

Jó, ha az építőjáték állandó helyet kap, így a nagy méretű elemekkel, textíliákkal az építkezés több napon keresztül folyhat. A gyerekek a csoporszoba kisebb, mozgatható bútorait, a térelválasztó elemeket is saját elgondolásaik alapján variálják játékaikban (pl.: hintó-, vár-, barlang-, stb. építések).

A játék további helye az *udvar*, melyet célszerű csoportonként tagolni. Az adott udvarrészen átélt játék és környezetalakító élmények hatására a területet mindinkább a sajátjuknak érzik. Gondozzák, a szülőkkel gazdagítják, "felelnek rendjéért". Az udvarrészek átjárhatók. Az udvar alkalmas a mindennapi játékok mellett a népi játékok játszására, népi játék-készítések, kismesterségek gyakorlására is. A csoporszobában megkezdett tevékenységek az udvaron folytathatók.

Az *óvoda területén kívül* is adódhat hely játékra pl.: játszótereken, családi házaknál kertekben, kirándulások alkalmával erdőben, réteken, stb. *Fontos* az óvónő helyismerete.

A *játékidő* a napirend sajátosságából fakadóan folyamatos. A gyerekek a délelőtt elkezdődő játéktémát nemcsak délután, hanem akár több napon és héten keresztül is játszhatják. Addig folytatódhat a kedvelt tevékenység, amíg az a gyerekek számára érdekes, élményt és örömet adó.

A napirendben szereplő egyéb tevékenységek belesimulnak a játék folyamatába. Időlegesen megszakítják ugyan, de nem tördelik szét. Körültekintő szervezéssel a hagyományörző kezdeményezések, foglalkozások helyének és idejének megválasztása az elmélyült játékot nem borítja fel. A konkrét szervezést igénylő kötött időpontú foglalkozások kivételt képeznek (pl.: testnevelés foglalkozás, bábszínház, kirándulások, stb.).

A *játék eszközei*. A mai kor játékpiaца ezrével kínálja a különféle játékeszközöket. A jó ízlésnek, a játék funkciójának nem minden játék felel meg. A játékszer megválogatásában tükröződik az óvónői igényesség. A játékok legyenek esztétikusak, igazodjanak a gyermekek életkorához, segítsék elő a sokoldalú fejlődést. Fontos, hogy fantáziálásra, gondolkodásra, problémamegoldásra serkentsen.

A mai játékeszközöket harmonikusan egészítik ki az ősi-népi játékeszközök, rongybabák, falovacska, stb.

Értékük az alábbiakban rejlik:

- természetes anyagból készültek,
- kapcsolódnak a természeti környezethez,

- hordozói egy sajátos ízlésvilágnak, ízlésformáló hatásúak,
- fellelhetőek a felnőttek munkaeszközeinek, használati tárgyainak kicsinyített másai,
- az eszközökben megjelenik az egyszerű ember találékonysága, furfangossága (pl.: ördöglakat, bűgőcsiga diópergettyű, stb.).

A játékeszközök lehetnek még, a környezetben fellelhető dolgok is: kavics, falevél, bot, ágdarab...

A *dramatikus játékeszközök* ösztönzik a gyermekeket fantáziájuk szárnyalására. Az esztétikus textíliák, a színes leplek, az ízlésesen elkészített korona, palást, tarisznya, mind elindítói lehetnek egy-egy szerepjátéknak, mesedramatizálásnak, spontán "mintha" játéknak. Ezek az anyagok az építő játékban is új színfoltként jelennek meg.

A gyermeki önkifejezőmódokat a *bábozás eszközei* teljesítik ki. Fontos a báb és a dramatikus eszközök állandó jelenléte és helye.

A játék tartalma:

- Gyakorló vagy funkció játék
- Építő játék
- Szimbolikus és szerepjáték
- Dramatikus játék
- Bábjáték
- Mozgásos játék
- Szellemi játékok
- Népi játékok
- Szabályjátékok

A hagyományörző életmódban is a gyermekek saját elhatározásuk és kedvük szerint játszanak. A játék "klasszikus" tartalma kiegészül népi játékokkal.

Ezek közé sorolhatók:

- az énekes-táncos játékok, (szembekötösdi, gyűrűsdi, párcserélő játékok, fogyógyarapodó játékok, leánykérő játékok, lakodalmas játékok, vásáros játékok, furfangos és szórakoztató játékok...),
- a mozgásos és küzdő játékok, (versengő, váltást tartalmazó játékok, vár körül járás, sorjátékok, hidasjátékok...),
- a népszokásörző dramatikus játékok (a jeles napokhoz kötődő játékok),
- a népi játékszer készítése (bábuk, játékbútorok, rongybabák, napraforgószar lovacska, csutkababa, facsiga, töklámpás. kukoricaszárból kunyhó készítése...).

Mind ezek új tartalommal töltik meg a gyerekek játékát.

A játék személyiségfejlesztő hatása

A játékban a gyerek teljes személyisége fejlődik. A játéknak az értelmi képességre gyakorolt hatása jól mutatkozik az érzékszervek működésének pontosabbá válásában. Fejlődik az észlelés, a megfigyelő-képesség, az önkéntes és szándékos figyelem, az emlékezet és felidézés, a képzelet működése, a gondolkodás. A játék közben felmerülő nehézségek leküzdése alakítja a gyermek intellektuális tevékenységét. A szituációk létrehozása

megmozgatja a gyerek alkotó képzeletét, fantáziáját. Fejlődik szellemi aktivitása, beszédkézsége, problémaérzékenysége, helyzetfelismerő képessége.

A gyerek mozgáskészsége is fejlődik. Újfajta mozgásokat tanul, melyeket a szabadban és a teremben egyaránt gyakorol. Alakul térérzékelése, fejlődik nagymozgása és a szenzomotoros kézügyessége.

A gyerek közel kerül az erkölcsi szokások felismeréséhez, elfogadásához. Formálódik erkölcsi ítéletalkotása, alakul illembeli viselkedése, udvariassága.

Az átélt játékörömök, sikerélmények vagy kudarcok erős érzelmeket váltanak ki. A gyerek tanulja érzelmeinek kezelését. Feszültség levezető hatása a gyereket oldottabbá teszi. A siker újra-átélési vágya kitartásra ösztönzi.

A játék felerősíti a szocializálódás folyamatát. A játékban a gyermek felfedezi a másikat, és más képet alakít ki önmagáról is. A közös játék öröme, az élmény együttes megtapasztalása alakítja a társakhoz való viszonyát. Megjelenik az együttérzés, kibékülés, vigasztalás, kivárás, engesztelés érzése. Kommunikációs kapcsolatteremtő készsége fejlődik.

A játékkörnyezet derűs harmóniája, biztonságot adó légköre, áttekinthető rendje ösztönzi a gyereket a játékközelítésre. Mind ezek hatására alakul a fegyelem, ami nem csupán játékfegyelem.

Az óvodapedagógus feladatai a játék folyamatában:

- „Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához...
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása.
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együtt játszás a gyermekekkel”(TVKP 59. oldal)
- Az óvodapedagógus „utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ maradjon, illetve segítőt, kezdeményezővé legyen, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte tegye lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.
- Teremtse meg a nyugodt légkört, biztosítson megfelelő helyet és időt, biztosítsa a z egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokat, eszközöket, játékszereket.
- A gyermekeket személyiségének sajátosságait megfelelő módszerekkel, sokoldalúan, elsősorban a játékokon keresztül tárja fel. /4.1/
- Éljen az aktuális élményszerző lehetőségekkel.
- Az udvari játékban minden óvónő, minden körülötte játszó gyermekért felel, a saját csoportjában járó gyerekeket természetesen szem előtt kell tartania.
- Az óvónő az udvaron, bármely segítségért hozzá forduló gyermek gondozási feladatát lássa el.
- „A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együtt játszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, a nem direktreakcióival éri el.”
  - Segítjük és támogatjuk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek játékát, kihasználva az egyéni fejlesztés lehetőségeit.

A gyermek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz, a meglévő szabályokat betartják, illetve képesek újak alkotására.
- 2.) Bizonyos helyzetekben képesek irányítani, és központi vezető szerepet is vállalni.
- 3.) Kompromisszumképessé válnak.
- 4.) Játékaikat megtudják szervezni, képesek az eszközöket ,szerepeket elosztani, problémákat megoldani, képesek szervezett együttes tevékenységre (tagolódni).
- 5.) Elsajátítják a játék közben szükséges magatartási formákat, alakul frusztrációs toleranciájuk.
- 6.) Érdeklődőek, tudnak környezetükkel kapcsolatot kialakítani, megfelelően kommunikálni, alakul kooperációra való készségük
- 7.) A játéktémát megszakítás után is folytatja
- 8.) Vigyáz a játékokra, szándékos balesetet nem okoz
- 9.) Képes egyszerű játékok készítésére, azokat felhasználja további játéka során

2. Mozgás

A mozgás és a néphagyományörzés

A népi életmódban az anya és az apa gondoskodott gyermeke ügyességéről, erőnlétéről, az esztétikus, harmonikus mozgás alakításáról. A gyerek mintát kapott a családban, a társaktól, a tágabb közösségtől. Felnőtt korára a játékok, a dramatikus szokások viselkedésmintái mellett, a néptánc mozgáselemeit is magáévá tette. Az emberi test (tartás) elődeink életében is az egyén meghatározó jellemzője volt.

A mozgás az érés folyamatában a fejlődő gyerek természetes szükséglete. A program sokrétűen elégíti ki a gyerek mozgásigényét. Tudatosan segíti a mozgás és az észlelési funkciók összerendeződését. Nagy hangsúlyt fektet az egyensúlyérzék és a ritmusérzék fejlesztésére, mint minden összerendezett mozgás alapjára. A mozgás nem szűkül le a testnevelési foglalkozások, mondókás-énekes játékok körére, jelen van az óvodai élet minden területén.

A mozgásfejlesztés célja:

A természetes mozgáskészségek fejlesztése, stabilizálása.
A mozgáselemek beépülésének segítése a természetes mozgások sorába.
Az egészséges testi fejlesztés, ami a következők szerint tovább tagolható:

A megvalósítás feladatai:

a testi képességek és az ellenálló képesség alakítása, a szervezet erősítése, differenciált terheléssel az egyensúlyérzék , a ritmusérzék , a motorikus képességek fejlesztése, a testséma és a helyes testtartás alakítása,
a térbeli, időbeli tájékozódás fejlesztése,
a mozgásműveltség, a mozgáskoordináció fejlesztése, különösen a népi mozgásos és egyéb játékok által,
rendszeres, aktív mozgáshoz szoktatás, a mozgásszükséglet fenntartása,
az egészséges életmódra való készségek, jártasságok alapozása,
családi szemléletformálás,
egészségóvás megelőzéssel.

A mozgás tartalma:

- Szabad, spontán mozgás,
- Szervezett testnevelés.

Szabad, spontán mozgás

A mozgást nem kell külön megszerettetni a gyermekkel, mert az állandó belső késztetést érez a mozgásra, örömmel és természetes módon gyakorolja azt.

Az óvodaudvar lehetőséget nyújt a mozgásformák gyakorlására, miáltal a gyerek természetes mozgásigénye sokrétűen kielégül. A mozgásos népi játékok tere is igazában a kinti tér:

szembekötősdik, labdacica, célbadobás, ugróiskola, kötélhúzás, várvédők, stb. A gyerekek különböző terepeken gyakorolják a természetes és egyéb mozgásokat: fogó, árokfogó, mászások (fára is) gurulások, bújócskák, futások, járások, labdajátékok. Érdemes kihasználni a szintkülönbségeket, a fák, bokrok, füves területek, lejtők, árkok adta lehetőségeket. Az óvónő a téli időszakban, jeges játékokat szervez, csúszkálást, fakutyázást (fémталpú óvodai gyermekszékekkel is megoldható), szánkózást, hógolyózást, stb.

A mozgásos játékok során is a gyermek választhatja meg játékát, társait. A szabad időben zajló szervezett mozgásos játékokban a gyerek önként vesz részt. *Fontos* az egymás testi épségének megóvása, a balesetmentes helyszínek, eszközök megválasztása.

A szervezett testnevelés

Tartalmát a természetes emberi mozgások, mint a járás, futás, ugrás, dobás, mászás, kúszás, emelések-hordások, egyensúlyozások, a mozgásos játékok alkotják.

A testnevelés szervezeten két formában van jelen az óvodában:

- *a mindennapokban* 15-20 percben, sok játékkal, a testnevelés foglalkozásokon már kipróbált gyakorlatok, mozgásformák beiktatásával, pergő ritmusú, frissítő mozgással, (kötelező jelleggel).
- *a testnevelés foglalkozásokon, amit az óvónő heti egy-két alkalommal kötelező jelleggel szervez, állandó napokon.*

A mozgás személyiségfejlesztő hatása

A mozgás kedvezően befolyásolja a gyermek anyagcseréjét, fokozza a teljesítő képességét. Segíti az új mozgásformák kialakulását, begyakorlását, a mozgásszervek fejlődését. Alakítja a mozgásszokásokat, és a játéktudat szintjét.

A mozgásos játékok erősítik az egymásra figyelmet, az együttműködési készséget, leszoktat az önzésről. A szabálytartás az önuralmat erősíti, alakul az egészséges versenyszellem. Fejlődik a gyerek kitartása, koncentráció képessége és állóképessége. A mozgás örömmélmény, érzelmi hatásokat vált ki. A vízben való játék erősíti a gyerek edzettségét, bátorságát.

Fejlődik a gyerek érzelmi, szociális és értelmi képessége. Harmonikus mozgása hat gondolkodás-fejlődésére, találékonyságára és kombinatív képességére.

Az óvodapedagógus feladatai a mozgásos tevékenység folyamatában:

- Mindennap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn való tartózkodásra
- Biztosítsa a gyermekek irányított és szabad mozgásgyakorlásának a feltételeit.
- Változatos eszközök, testnevelési játékok és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermek számára.
- Változatos eszközök, testnevelési játékok kooperációt erősítő játékok és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi mozgás örömet jelentsen a gyermek számára

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél a mozgásban rejlő fejlesztési lehetőségek célirányos kihasználása és egyénre szabott lehetőségek biztosítása

A dajka feladatai:

- ellenőrzi az alkalmazásra kerülő eszközök épségét, tisztaságát, szükség esetén gondoskodik azok megtisztításáról
- szellőztetéssel és portalanítással friss levegőt biztosít a tornaszobában
- a gyermekek fejlettségének megfelelően segítséget nyújt az öltözködésben, a higiénias tevékenységekben

A gyermek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Mozdásuk harmonikus, összerendezett
- 2.) Örömmel mozog, kitartó a mozgásos játékban
- 3.) Rövidebb távon egyenletes iramban fut, futás közben tempó és irányváltoztatásra képes
- 4.) Gurulóátfordulást hajt végre
- 5.) Labdát egyhelyben pattogtat
- 6.) Labdát egy-és két kézzel célba dob
- 7.) Versenyjátékokban betartja a szabályokat
- 8.) Néhány mozgásos játékot irányítás nélkül játszik
- 9.) Jól tájékozódik térben, ismeri az irányokat
- 10.) Nagy és finommozgása összerendezett
- 11.) Az egyensúlyérzéke kialakul

3. Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek

Az esztétikum és a néphagyományőrzés

A népi kultúrában az ember a természettel összhangban élt, harmonikus környezetet teremtett. Az ember az őt körülvevő tárgyakat vizuális jelrendszerrel látta el. Ezek a tárgyak esztétikai értéket hordoznak, ugyanúgy, mint szellemi alkotásaik. A program sajátosságából fakad, hogy az esztétikai nevelésben fontos szerepet kap a tárgyi és a szellemi népművészet. Egyes területei áthatják a gyermeki tevékenységformákat, gazdagítják a cselekvési lehetőségeket:

a népköltészet: mondóka, népmese, szólások, közmondások, találós kérdések, rigmusok,

a népi díszítőművészet: fonás, szövés, agyagkerámiák, bőrmunkák, tojásfestés, hímzés, a népzene, népi gyermekjátékdalok,

a népi gyermekjátékszerek és játékok,

a népi színjátszás, dramatikus népi játékok: pl.: karácsonyi pásztorjáték, pünkösdlő, vásáros játék, stb.

Az esztétikai nevelés célja, feladatai:

A szép, a harmonikus, felfogásához, átéréséhez szükséges képességek alapozása.

Megláttatni a szépet a környezetben, a természetben, a művészetben.
Ízlésformálás, önálló alkotásra készítés, tehetségfejlesztés.

Az esztétikai nevelés személyiségformáló hatása

Az esztétikai nevelés komplex és mégis egyedi folyamatában az egész személyiség fejlődik. Alábbi személyiségjegyek alakulnak: nyitottság, alkotási vágy, önálló alkotókészség, művészetek iránti fogékonyság, problémamegoldó készség, másság elfogadása.

Az óvodai esztétikai nevelés területei:

- irodalom: verselés, mesélés
- a zene: ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- a vizualitás: rajzolás, festés, mintázás, kézimunka,
- a környezet esztétikája.

3.1. Verselés, mesélés

Az irodalom és a néphagyományőrzés

A mondókákat, a meséket régen a szójhagyomány éltette. A kisgyermeket születésétől "irodalmi környezet" vette körül. Az altatók, a dúdolók, az ölbevevők, érzelmi biztonságát erősítették. A természettel az emberi környezettel kapcsolatos népköltészeti alkotások végigkísérték a gyerekkort. A program ezt az irodalmi hatást kívánja őrizni.

A néphagyomány-ápoló óvodai programban a mese, vers, mondóka anyag zömmel a népköltészet tárházából származik. A gyermek érzelmein át épülnek be ízlésvilágába, alapozzák meg "kulturális anyanyelvét".

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

Az irodalmi nevelés célja:

- A gyermekek érzelmi, értelmi, etikai fejlődésének segítése, pozitív személyiségjegyeinek megalapozása a meseélményekkel, versek zeneiségével, rímek csengésével.
- Érdeklődjenek gyermekeink a művészi értékű irodalmi művek iránt.

A megvalósítás feladatai:

- A gyerek szívesen hallgassa a mondókát, verset, mesét, váljon az irodalmi élmények érzékeny, aktív befogadjává
- A változatos irodalmi élmények nyújtásával a vágy felébresztése a könyv, a színház értékei iránt. A későbbiekben így válik a gyermekből lelkes olvasó, színházlátogató, az esztétikai élményekre érzékeny, művelt ember.
- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása a 3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosításával.
- Nyelvi képességek fejlesztése mesékkel, versekkel, dramatikus játékokkal.

Az irodalmi anyag tartalma

Az óvodában a népi, a klasszikus és kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. Az óvodáskorúak verse elsősorban a népi mondóka, melyeknek nagy része mozgással is lejátszható. Ezen mozgásos játékok nagy segítséget nyújtanak a mozgáskoordináció, az egyensúlyérzék fejlesztéséhez, a térérzékeléshez, az egymásra figyeléshez, testünk, érzékszerveink megismeréséhez, a ritmusérzék alakításához. Fontos szerepük van az érintésben, az óvónő-gyermek, gyermek-gyermek közötti érzelmi kötődés megszilárdításában. Játzásuk, gyakorlásuk hozzájárul az óvónő és gyermek közötti intim kapcsolat kialakulásához. Ilyenek: *a felnőttek játéka a kicsinyekkel, a természettel kapcsolatos mondókák, stb.*

A gyerekeknek a mesehallgatás lelki szükséglet, lehetőleg minden nap hallgassanak mesét. A mese a mindennapi valósággal össze nem egyeztethető, amiről szól mesebeli. A mese egyben reális gondolatokat is közöl a gyermekkel. Közli, hogy a világban jelen van a jó és a rossz is. Általa a gyerek etikai világgépet kap. Népmesék lehetnek: *állatmesék, novellamesék, tündérmesék.*

A néphagyomány-ápoló irodalmi nevelésben nagy szerep jut a mindennapi élet hagyományaihoz, szokásaihoz, a jeles napokhoz, ünnepekhez, a természet jelenségeihez, változásaihoz kapcsolódó mondókáknak, meséknek, találós kérdéseknek, szólásoknak, közmondásoknak és dramatikus népszokásoknak.

A népköltészetten túl klasszikusaink, mai magyar költőink, gyermekek számára írt versei, elbeszélései is helyet kapnak az irodalmi anyagban. Főleg a gyermekek számára kedvelt ritmikus, szójátékos, gyermekekről, állatokról szóló, költői képeket tartalmazó, és humoros verseik felhasználása ajánlott. *Fontos* az anyagválogatásban az egyensúly megteremtése.

A versek, mesék ismétlése dramatizálással, bábozással, árnyjátékkal, mimes játékkal történhet. A bábozás lehet a gyermek első "színházi" élménye. A kicsiknél még inkább a paraván nélküli, az óvónő játékát közvetlenül érzékelhető módon, a nagyobbaknál már többféle módon történhet. Tanácsos a gyerekek bábozásához a gyerekkéz által mozgatható bábok beszerzése. A bábozás szerepe fontos, mert a báb szóra készletet. A mese, vagy a dramatikus népszokás élménye, a játzásra ösztönző népszokás jelenléte a gyereket spontán dramatikus játékokra készíti.

Az irodalmi nevelés személyiségformáló hatása

Az óvónői beszédminta alapján a befogadás, a gyakorlás által a gyerekek kiejtése csiszolódik, gyarapodik szókészletük. A mechanikus bevésésből fakadó sikerélmény ösztönzően hat a gyerek tanulási folyamatára. Anyanyelve, irodalmi szépérzéke tökéletesedik.

A népmesék, mondókák, az irodalmi művek hallgatása, mondogatása közben erősödik az egymás iránti figyelem, az összetartozás érzése is. Az irodalmi élmény érzelmeket vált ki a gyerekekben. A gyerek átéli a sok pozitív érzelmeket, örömet, boldogságot, lelkesedést, csodálkozást, derű mellett a negatív érzelmeket, igazságtalanságot, szomorúságot, bánatot is. Az ismétlések, a dramatikus játékok, a bábozások lehetőséget nyújtanak az irodalmi élmény újra átélésére, az önálló fantáziadús alkotásra.

A népi mondókában rejlő ritmikusság képes a gyereket vidámabb, jobb hangulatba emelni, a belső mozgásfeszültségét levezetni, mozgását összerendezettebbé alakítani. Konfliktuskezelési módjuk, problémamegoldó készségük a népmesei minták hatására alakul. A népmesék cselekménye állásfoglalásra készíteti a gyereket, ami erkölcsi érzékük, avagy ítélőképességük alakulását segíti. Az élmények hatására, kötődésük alapozódik a népköltészet értékei iránt.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása.
- A kisebbek versanyaga népi mondókákból, rigmusokból, legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású játékos verseiből álljon. Olyan mesékből melyek cselekménye egyszerű, érthető, ritmikus, ismétlődések jellemzik. A későbbiekben már lehetnek többfázisos szerkezetű állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások. Helyet kaphatnak a magyar klasszikusok és a magyar írók modern meséi is. Szerepeljenek népi mondókák, névesúfolók, dúdoló, halandzsza szövegű kiolvasók, humoros versek, klasszikusok és a magyar költők versei. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb népmeséken, novellisztikus-realisztikus meséken át beépülhetnek a klasszikus tündérmesék, tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A vers anyag gazdagodhat közmondásokkal, szólásokkal, népi mondásokkal, találós kérdésekkel.
- A 3-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás, dramatikus játékok). Fokozatosan alakítsuk ki az igényt a gyermekben a mese figyelmes végig hallgatására, majd a mese többszöri meghallgatása után annak dramatikus feldolgozására.
- Közvetett és közvetlen felkészülés. A megfelelő alkalmak felismeréséhez és megragadásához álljon készenlétben, ismerjen nagyon sok mesét, mondókát.
- A gyerekek nyelvi képességeinek fejlesztése. A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese-vers, bábozás, dramatikus játékok. Ezeken keresztül a gyerekek elsajátíthatják a helyes kiejtést, a tiszta beszédhallást, és a nyelvtanilag helyes
- Egyéni fejlettségüket figyelembe véve differenciáltan foglalkozunk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel, fejlesztésük érdekében együttműködünk a családokkal és a szakemberekkel.

A dajka feladata:

- kommunikációs és beszédmintájával pozitívan hat az óvodás gyermek fejlődésére
- a tevékenységhez szükséges tér, eszközök előkészítésében való aktív közreműködés

A gyermekek várható fejlettsége az óvodáskor végén:

- 1.) a gyermek szívesen hallgat és mond mondókát, verset, mesét
- 2.) szívesen dramatizál
- 3.) egyszerűbb mesét önállóan bábozza el
- 4.) kitalál rövid mesét, történetet
- 5.) várja, igényli a mesehallgatást, van kedvenc meséje
- 6.) néhány mondókát, verset, mesét emlékezetből és képről felidéz
- 7.) vigyáz a könyvekre, igényli azok nézegetését
- 8.) a mesékben gyakran előforduló kifejezéseket beépíti az aktív szókincsébe
- 9.) ismeretlen szavak jelentésére rákérdez
- 10.) azonosul a pozitív mesehősökkel

3.2. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A néphagyományörzés és a zene kapcsolata

A mondókák, népi játékok a népdalok, hozzátartoztak az emberek mindennapjaihoz, fennmaradniuk is ezért sikerült. Munkájuk egyhangúságát énekléssel oldották fel, sokszor érzelmeiket, örömeiket, bánatukat is ekképpen fejezték ki. Gyermeküket éneklésre ringatták a bölcsőben. Minden alkalomnak megvolt a saját dal- és szokásrendszere.

A program erre a néphagyományra építkezve alakítja ki zenei nevelését, juttatja a gyerekeket sajátos élményekhez, teszi gazdagabbá érzelmi, zenei, esztétikai világukat.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, tovább élését segítik.

A zenei nevelés célja:

- Az énekes játékok, a zene megszerettetése, a szép tiszta éneklésre való szoktatás.
- A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, zenei emlékezetének fejlesztése.
  - Játékos zenei alkotókedvük ösztönzése.
- Az esztétikai, zenei ízlés és a mozgáskultúra formálása.

A zenei nevelés tartalma:

A program zenei anyagát hangsúlyosan alkotják:

- a népi mondókák,
- a pentaton karakterű, 6 hangterjedelmű népi dalos-játékok,
- a zenehallgatás dalanyaga (hangulatokat, érzelmeket közvetítenek, mintát nyújtanak),
- az énekes népszokások,
- a készségfejlesztés zenei elemei.

A *mondókák* játékok szerint: ölbevevős, cirógatók, csiklandozók, tapsoltatók, ujj- és tenyérjátékok, lovagoltatók, csúfolók, kiszámolók, páros fordulók, stb. .

A *dalos játékok*: állathívogatók, naphívogatók, esővárók, sípkészítők, játékra hívogatók, leánykérők, kifordulós játékok, ludas játékok, kapus játékok, küzdő játékok, sorjátékok, csúfolók, stb.

A *hangszerekkel* való ismerkedés különleges izgalmat és élményt jelent a gyermekeknek. A mindennapos hangszerhasználat a zenei készségfejlesztésben fontos szerepet játszik. Láthatatlan szállal köti őket a muzsikához, amelyet az óvónő hangszerének, zenélésének a tisztelete erősít. Lehetőség nyílik a *népi hangszerek* megismerésére, készítésére is. Ilyenek: köcsögduda, doromb, citera, hegedű, lopótök duda, dob, levélsíp, nádsíp, cserépsíp, fűzfa síp, furulya. A gyermekek által önállóan elkészíthető pl.: dióhéj pengető, kukorica hegedű, stb.

A *néptánc* az óvodában a felnőttek táncát jelentheti, amely élménynyújtó a gyermekek számára. A nehéz lépések nem felelnek meg a 3-6-7 éves korú gyermekek mozgásfejlettségének! A gyermekjátékokban előforduló egyszerű táncos mozgások, változatos játékmozdulatok és térformák kényszer nélkül fejlesztik a gyermekek ritmusérzékét, mozgását. Előkészítik a későbbi néptánc tanulást.

A *zenehallgatás* anyaga az óvónő igényes válogatását tükrözi. Az anyagot népdalok és műdalok alkotják, élő előadásmódban. A gépi zene nem ajánlott.

Az óvodában játszható énekes népszokások:

Azok az énekes népszokások fordulhatnak elő az óvodában, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak, kapcsolódnak az évszakok változásaihoz, az évente visszatérő naptári ünnepekhez. Nem a szereplés, hanem a játék öröme, egyedi íze az, ami indokolja ezeknek az énekes népszokásoknak az éltetését. Ilyenek:

Pásztorjáték. A nagyobb gyerekek pásztorjátéka része lehet az ünnepre való készülődésnek, fokozva ezáltal a várakozás örömet. Karácsonykor csoportról csoportra vonulnak, énekléssel köszöntik az óvoda gyermekeit, felnőttjeit.

Farsang. Az előkészületekhez hozzátartoznak a télcsúfoló dalok, tréfás mondókák énekelgetése, mondogatása, ami a farsangon folytatódik. Elkészül a “kiszebábu” is, amit a farsangi multság végén elégetnek. Ez a tél elűzését, a tavasz várását jelképezi. Farsang napján a gyermekek jelmezeiket magukra öltve ”mulatnak”. Az óvónők népviseletbe öltöznek és néptáncot, vagy dalos játék összefűzést adnak elő a gyermekeknek, akik a lépéseket “ellesve” utánozzák őket. Az egy-két napon át tartó farsangi játékokat a szülők, óvónők közös télcsúfoló estje zárhatja.

Komatálzás. Népszokásból lett gyermekjáték. A “komatálban” finom falatok vannak (pl.: a gyermekekkel közösen sültt pogácsából), kóstolót visznek a többi csoportnak, akik viszonzózzák a kedves figyelmességet. A közös játékkal barátságot kötnek..

Pünkösdlés. A játék egy, vagy több csoport részvételével lovasversenyes pünkösdi királyválasztásból, vagy a lányok pünkösdjárásából áll. Lehetőség nyílik a különböző ügyességi játékok gyakorlására, a győztes pünkösdi királlyá választására. A lányok “házról-házra” járnak köszöntésüket és jókívánásaikat elmondani. A közöttük legkisebb leányka a pünkösdi királyné, akinek barátnői kendőt tartanak sátként a feje fölé, közben rózsaszirmokat hintenek szét. Csoportról csoportra vonulnak, a háziaktól a köszöntésért ajándékot kapnak.

Lakodalmas. A játékra általában nyáron kerül sor, de bármikor játszható. A gyerekek az igazi lakodalom eseményeit utánozzák, közben lakodalmi csújjogatókat, névcúfolókat, stb. kiabálnak, párválasztó, leánykérő, kapus és egyéb dalos játékokat játszanak.

A készségfejlesztés zenei elemei

Ide tartoznak a tiszta, a csengő hangképzés, az egyenletes lüktetés, a dallam- és ritmusmotívum visszaadása, a tempó (gyors, lassú), a dinamika (halk, hangos), a hangmagasság (magas, mély) érzékelése, éneklése és a zenei hangsúlyok kiemelése. A zörejek közül megfigyelhetők a természet hangjai, az emberi-, állati hangok, a hangszerek hangjai és a környezet zörejei.

Zenei nevelés személyiségfejlesztő hatása

Az ölbevevős, mondókás játékok, a testközelség, az érintés, pozitív érzelmeket ébresztenek, szerepet játszanak az *érzelmi kötődés* kialakulásában. Az egyszemélyes játékhelyzetből fejlődik ki a gyerekek *éneklési kedve*. A kiszámolók segítik az *igazságos döntésre* törekvést és a konfliktusok megelőzését. A küzdő játékok erősítik a fiúk egészséges *küzdőszellemét*, nemi hovatartozásukat.

A dalos játékok a lányok számára a lányos mozgás és viselkedés szabályait is közvetítik. Mit, hogyan illik egy lánynak, stb. A dramatikus énekes népszokások a felnőttek viselkedési szokásait adják tovább. Mindezek a mozgáskultúrát is gazdagítják.

A zene belső lüktetése, a szabályosan ismétlődő mozdulatok fejlesztik a gyermeki mozgás összerendezettségét, a fegyelmezettséget. A gyerek harmonikus, ritmikus mozgása alakul, ami a tánc alapja.

A hangszeres játék felkelti a gyerekek érdeklődését, rácsodálkozást ébreszt, különleges világot teremt. A zenei nevelés hat a gyerekek érzélemvilágára, esztétikai fogékonyságára. Megalapozza a zenei befogadás képességét, emléknymai fellelhetők a gyerekek improvizációiban. Az öröm újra átélésre készíti, amit a társakkal együtt szerzett élmény is fokoz.

A zene, mint esztétikum felfedezése, átélése és létrehozása szükségletként épül be a gyermeki személyiségbe.

Az óvodapedagógus feladata a folyamatban:

- A gyerek képességeinek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal, és zenei képességfejlesztő játékokkal.
- A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása.
- Zenehallgatással esztétikai élmény nyújtása.
- A mindennapi mozgás gazdagítása a magyar néptánc mozdulataival, népi gyermekjátékokkal
- Az óvónő szeressen és tudjon tisztán énekelni
- Fontos az óvónő módszertani kulturáltsága és naprakészsége
- A gyermek önkifejezési lehetőségének megteremtése

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél a mozgásban, ritmikában rejlő fejlesztési lehetőségek célirányos kihasználására törekvés (beilleszkedés segítése, anyanyelv, mozgás, kreativitás fejlesztése) és egyénre szabott feladatok biztosítása

A dajka feladata:

- szellőztetés, friss levegő biztosítása
- teremrendezés, megfelelő tér biztosítása
- a tevékenységben részt nem vevő gyermekek koordinálása, segítése

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) a gyermek örömmel játszik énekes játékokat, szívesen énekel
- 2.) óvónői segítséggel változatos térformákat alakít
- 3.) képes egyszerűbb táncmozdulatokra, összehangolva azt társaival
- 4.) képes egyszerűbb dallam és ritmus visszaadására
- 5.) egyszerű ütőhangszerek használatát ismeri
- 6.) érzi az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát
- 7.) tud ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni
- 8.) tud néhány dalt tisztán, helyes szövegkiejtéssel egyedül is énekelni
- 9.) megkülönbözteti az elemi zenei fogalom párokat
- 10.) Élvezettel hallgat a zenét

3.3 Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A tárgyi népművészet anyagai, forma-, szín- és díszítő világa ma is követendő modell lehet az alkotó ember számára. A hagyományörzésben az értékek újra felhasználásával létrejön a folyamatosság. A vizuális nevelés lehetőségei a hagyományörző tevékenységek, a népi kismesterségek, a növényi játékeszköz készítek gyakorlása által gazdagodnak.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

A vizuális nevelés célja:

- A gyerekben formálódjanak a vizuális alkotáshoz, a befogadáshoz szükséges készségek.
- A gyerekek a hagyományos óvodai ábrázolás eszközei és technikái mellett ismerjék meg és használják a régi gyermekkor játékkészítő és a népi kismesterségeket őrző technikáit, eszközeit.
- Alakuljon kezűgyességük, vizuális alkotókészségük. és esztétikai igényük a múlt, a jelen értékei iránt. Alapozódják a "művészeti látás" képessége.

A megvalósítás feladatai:

- A gyermeki alkotó – alakító tevékenység feltételeinek megteremtése
- A 3-6-7 éves korban tervezhető, alkotó – alakító tevékenység tartalmának, minőségének fejlesztése
- A gyermeki alkotások közösségi rendezvényeken való bemutatása és a tehetségek bátorítása

Fontos a környező valóság megfigyelésének, a természeti szépségek észrevételének képességét alakítani.

A vizuális tevékenységek tartalma:

Az óvodában használt és ismert tevékenységformák a hagyományörző díszítő művészet technikáival, művészetörző formáival bővülnek. A rajz, a festés, a kézimunka mellett megjelennek a népi kismesterségeket őrző elemek is.

Hagyományörző elemek:

- a népi kismesterségek technikái,
- a jeles napok "jelkép-készítő" technikái.

A kézi munka sorában megjelennek a *kézi szövés* alapelemei: sodrások, fonások, szövések. A gyapjú anyaga szárazon, nedvesen, - *nemezelés*- többféle technikát kínál. A méhviasz, a

tojásírókázás mellett, batikolásra is alkalmas. Egy-egy szép hímzett terítő, a színes fonalak *hímzés* utánzására készítenek. Az *agyagozásra* ösztönzően hat, ha van égető kemence, az elkészült alkotások a gyerekek kedvenc játékeszközei lesznek. A *játékeszköz készítése* technikáit a gyerekek utánzás után képesek elsajátítani: rongybaba vagy csutkababák, természeteszközök, pl. napraforgószár - lovacska, sátrak, kunyhók, stb.

A jeles napi készülődések során a gyerekek részt vesznek az ünnephez kapcsolódó jelképek közös készítésében. Például az András nap utáni *adventi koszorú* készítés, a *mézeskalács* gyúrása, díszítése, a karácsonyi *gyertyaöntés*, a Luca búza vetése, a farsangi-*maszk készítése*, a húsvéti *tojásfa* díszítése, a *májfa* szalagozás, a *pünkösdi koszorú* készítés, stb.

Ajánlatos a természetes anyagok beszerzése:

- termések: kukorica, makk, gesztenye, csuhé, zöldségek stb.
- növények: nád, sás, gyékény, szalma, vessző stb.
- állati eredetűek: gyapjú, toll, méhviasz, bőr, stb.
- textíliák, fonalak, spárgák, agyag, homok, kavics.

A fejlesztéshez nélkülözhetetlen a közösen átélt élmények biztosítása is, mivel a gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Ennek megvalósításához a mi feladatunk a gyermeki igény kialakítása az alkotásra, önkifejezésre, környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

A vizuális tevékenységek személyiségfejlesztő hatása

A gyerek a vizuális technikák gyakorlása során minden alkalommal átéli az alkotás örömét, a sikerélmény pedig újabb alkotásra motiválja. Formálódik alkotó képzelete, ábrázolókézsége, önkifejezési módja. Az óvónői leleményesség hatására problémamegoldó készsége fejlődik, kezdeményezővé válik, önbizalma erősödik.

A természet és a természetes anyagok sokrétű lehetőséget nyújtanak a manuális tevékenységek gyakorlására, és a finom-motorikus készségek fejlődéséhez, fejlesztéséhez is új terepet szolgáltatnak. Egyben hozzájárulnak a természettel való együttélés folyamatosságához. A természet látványa segíti a vizuális funkciók, azaz a szín, forma, alak észlelés fejlődését.

A változatos cselekvések során a gyerek alkotókészsége, fantáziája csiszolódik, amely hat értelmi képességeinek fejlődésére is. A gyerek képessé válik arra, hogy megfigyeléseit átértelmezze, azokat új kombinációban alkalmazza. Alakul képszerű gondolkodása, fogalomalkotása konkréttá válik. Az elkészült tárgyak, népi játékszerek tovább motiválják tevékenységüket, gazdagítják játékukat, alkotásra képes emberré teszik őket. Közben finom-motorikus készségük fejlődik.

Az óvodapedagógus feladata a vizuális nevelés folyamatában:

- Tudatosan irányított, mikrocsoportos, kötetlen formájú és kooperatív, együttműködést fejlesztő tevékenységeket is szervezzen. Az egyéni segítség nyújtás érdekében egyszerre legfeljebb 6-8 gyermek vegyen részt.
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó-alakítható tevékenység differenciáltan szervezze meg.

- Az óvodapedagógus a 3-4 éveseknek tervezze meg a képalakító tevékenységek technikáit és eszközeit, tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedjenek meg azokkal. A szándéktalan firka és a látszólag szándékos formafirka alatti időszakban a rajzolás megfelelő eszköze a vastag ceruza, a vastag zsírkréta, festék.
- Az 5-6-7 éves gyermekek képalakítása során minél többször alkossanak közös kompozíciót. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és eszközöket (viaszkarc, batik, lenyomat stb.)
- Nyújtson lehetőséget a tevékenységek végzése közben is beszélgetésre, a tapasztalatok megosztására. A vizuális tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilatkozásokkal fejlessze a spontán beszéd formáit: megszólítás, kérdés, tudakozódás,
- Tudatosan irányított, mikro csoportos, kötetlen formájú és kooperatív, együttműködést fejlesztő tevékenységeket is szervezzen. Az egyéni segítség nyújtás érdekében egyszerre legfeljebb 6-8 gyermek vegyen részt
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó-alakítható tevékenység differenciáltan szervezze meg.
- Az óvodapedagógus a 3-4 éveseknek tervezze meg a képalakító tevékenységek technikáit és eszközeit, tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedjenek meg azokkal. A szándéktalan firka és a látszólag szándékos formafirka alatti időszakban a rajzolás megfelelő eszköze a vastag ceruza, a vastag zsírkréta, festék.
- Az 5-6-7 éves gyermekek képalakítása során minél többször alkossanak közös kompozíciót.
  - Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és eszközöket (viaszkarc, batik, lenyomat stb.)
  - Nyújtson lehetőséget a tevékenységek végzése közben is beszélgetésre, a tapasztalatok megosztására. A vizuális tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilatkozásokkal, fejlessze a spontán beszéd formáit: megszólítás, kérdés, tudakozódás, különböző mondatfajták használata, szókincs bővítése, formák, színek az ábrázoló tevékenységekhez szükséges eszközök, anyagok megnevezése, stb.
  - Biztosítson sokféle lehetőséget a gyermekek élményeinek, fantáziájának, megfigyelésének képi és térbeli megjelenítéséhez, kreativitásuk fejlesztéséhez.
  - Biztosítson megfelelő időt, helyet, és törekedjen a természetes, jó minőségű anyagok, eszközök alkalmazására. Pl.: puha hegyű ceruzák, balkezes gyerekeknek balkezes olló
  - Alkotó légkör teremtésével, változatos lehetőségek felkínálásával, ösztönözze a gyermeki ábrázolást, valamint törekedjen a belső képek gazdagítására a mese, vers, ének, énekes játék eszközeivel is.
  - Semmilyen javaslatot ne utasítson el. A gyermek alkotásait értéként kezelje. Szorgalmazza, hogy a gyermek otthon is folytasson ábrázoló tevékenységet.
  - Gyakran dicsérjen, differenciáltan értékeljen, vegye figyelembe az egyes gyerekek közötti képességbeli különbségeket, egyéni bánásmódot, differenciált fejlesztést alkalmazzon.
  - Gyűjtse és elemezze a gyermekek munkáit. Ezzel segítse a fejlődés folyamatát.
  - Ismertesse meg a gyermeket műalkotásokkal (festmény, szobor, épület), természetes anyagokkal, valamint különböző magyar népi kismesterségek tevékenységeivel
  - A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél hangsúlyosan fejlesztjük a vizumotoros és finommotorikus készségeket, ezért tervezetten biztosítunk számukra erre irányuló, differenciált feladatokat, egyéni képességeikhez, igényeikhez igazodóan 8tehetségfejlesztés, hátránykompenzáció)

A dajka feladata:

- Az óvodapedagógus utasításait követve közreműködik az eszközök előkészítésében, azok megtisztításában

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) örömmel saját kezdeményezésre ábrázol
- 2.) helyesen fogja az eszközöket, ismeri használatukat
- 3.) képzőművészetben egyéni módon jeleníti meg élményeit, ötleteit
- 4.) örül alkotásainak és a közös kompozícióknak, megbecsüli mások alkotásait
- 5.) önállóan és csoportosan készít ajándékokat
- 6.) szívesen alkalmazza a képi kifejezés változatos eszközeit
- 7.) változatosan használja a színeket
- 8.) egyszerű formákat papírból kivág, hajtogat, ragaszt
- 9.) tér alakításban ötletes, másokkal együttműködő
- 10.) jellemzővé válik a részletezés, formagazdagság, díszítőelemek használata

A környezet esztétikája

Az esztétikai nevelés érzékszerveken, érzelmeken átható folyamat. A gyerek fogékonysága által minden őt körülvevő környezeti ingerre érzékenyen reagál. A gyerekre hat a közvetlen környezete, valamint a távolabbi, az óvoda és a település maga. A gyerekek más-más esztétikai élményekkel érkezik. Az óvoda egyrészt kompenzáló szerepet tölt be, másrészt teljes megjelenésében alakítja az esztétikum iránti fogékonyságot.

Az óvodai környezetet a tagoltság, az egyszerűség és a tágasság jellemzi. *Fontos*, a természetes anyagok, plasztikus felületek jelenléte. Az óvodát díszítő textíliák, tárgyak lehetnek egy-egy vidék jellegzetes népművészeti mintáival díszítettek. Néhány hagyományos használati tárgy is elhelyezhető. Ezeket, és a díszítő tárgyakat funkcióik, illetve tájegység vagy stílus szerinti csoportosításban illik elhelyezni. Az óvoda közös helyiségeiben, esetleg a csoportszobában kialakítható egy kis sarok a régi foglalkozási eszközök, használati tárgyak vagy öltözékek számára. Lényeges, hogy az *óvoda nem múzeum*, hanem nevelési intézmény, amely igyekszik megteremteni az egyensúlyt a régi és a mai világ között, értékmegőrző, értékteremtő, értékközvetítő szerepe van.

Az óvoda dolgozói személyes példamutatással - esztétikus megjelenéssel, kultúrált viselkedéssel, lehetőleg egységes munkaruhában - igyekeznek modellt nyújtani a gyerekek és szüleik számára. A gyerekekben az eltérő tevékenységekben viselt öltözék látványa és viselése tudatosítja a célszerűség és esztétikum összekapcsolását. Pl.: a kézműves tevékenységekhez viselt védőkötény, a zöldségtisztításhoz használt fehér kötények, a tornaruha, stb.

Az ünnepnapokon az egész óvoda "ünnepi ruhát ölt". Esztétikai érzékformáló hatást nyújt az óvónők, társak látványa és az összhangot tükröző feldíszített folyosók, csoportszobák. Az

ünnepnapok másságából fakadó ünnepi viselet (pl.: gyerek és felnőtt sötétkék fehér öltözékben, vagy helyi népviseletben) ízlésformáló, hangulatfokozó élmény. A gyerek megtanulja, hogy az ünnepnaphoz más viselet, viselkedés illik. Az élmény nem csak az összetartozás élményét erősíti, hanem az esztétikus környezet, öltözködés iránti igény is alapozódik.

4. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés

A környezet és a néphagyományörzés

Az emberiség régebben szinte még együtt lélegzett környezetével, a legfontosabb törvényszerűségeket a természetből merítette. Tudása nem elvont tények, hanem gyakorlati tapasztalatok és a hozzájuk tapadt szokások, szertartások formájában őrződött meg.

A következő generációk jövője, léte függ attól, hogy milyen szemlélettel, értékrenddel, viselkedéskultúrával rendelkeznek, hogyan viszonyulnak természeti és társadalmi környezetükhöz. Ennek alakítása, megalapozása már kisgyermekkorban megkezdődhet. A valóság felfedése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét és az értékek megőrzését.

A program tudatosan épít a

- gyerek életkori jellemzőire,
- a természetben gyökerező tevékenységek, és a néphagyomány-ápoló tevékenységek érzelemfokozó hatásaira.

A külső világ, azaz a környezet megismerése iránti vágy a gyermekben születése pillanatától működik. A gyermeki jellemzők, a rácsodálkozás, az erős közlési vágy, a kommunikációra való nyitottság, az érzelmi fogékonyság a természet szépségeire, az élőlények jelenségeire, a személyes kipróbálási vágy, az állandó tetre kész cselekvőkészség, mind-mind kedvez a tevékenységeken keresztül történő tapasztalatszerzésnek.

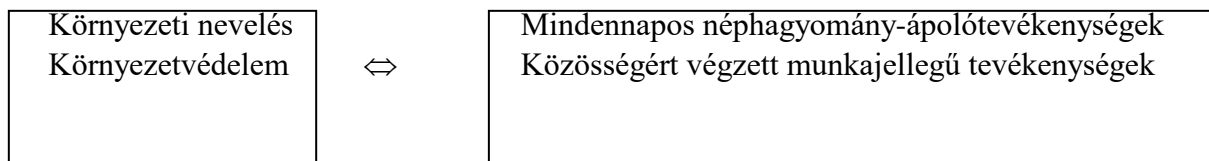
Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

A külső világ megismerésére nevelés célja:

- A természeti és a szűkebb lakókörnyezethez való érzelmi viszonyulás alapozása. Az élő és élettelen világ megismertetése, megszerettetése.
- A gyerekekben alapozódnak a környezetharmonikus viselkedéshez szükséges készségek, jártasságok.
- Érzelemgazdagítás a természethez kapcsolódó hagyományörző tevékenységekkel.

A külső világ megismerésének tartalma

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés folyamata sokrétű, a gyerek minden cselekvését áthatja. A programban a tapintásos ismeretszerzés lehetősége és tartalma bővül. Az óvodai gyakorlatban általánosan feldolgozásra kerülő témák mellett a néphagyomány-ápolás mindennapos, természethez kapcsolódó tevékenységei is megjelennek.

Környezeti nevelés és néphagyomány-ápolás

A gyerek a hagyományos óvodai ismeretanyagot: a család, az óvodai környezet, az emberi foglalkozások, a közlekedés, az emberi test, a napszakok, az évszakok, az állatok, a növények, stb., egy sajátos hatásrendszerben szerzi meg.

Az ember, a természet, a hagyomány szoros kapcsolatban vannak. Ezt a kapcsolatot a következő tevékenységek őrzik, erősítik:

- az évszakok változásából fakadó időjárás megfigyelő tapasztalatszerzések, egy-egy jeles névnaphoz kapcsolódó természeti jelenségek szokásaival fűszerezve,
- az időjárás változásaiból fakadó, a hagyományos népi életmódot utánzó környezetalakító munkálatok (pl.: palántanevelés, növénygondozás),
- termések, gyógynövények gyűjtése, az óvoda udvarán és környékén, *szüretelések* családoknál, gazdaságokban befőzések, gyümölcs-szárítások,
- szőr nélküli kis állatok gondozása teremben, udvaron, télen a madarokról való gondoskodás,
- jeles napok előtti készülődések,
- a rendszeres környezetmegismerő séták, *tájmegismerő* kirándulások.

A környező valósággal való ismerkedés során a gyermekek tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő tárgyak, jelenségek *formai és mennyiségi* jellemzőiről. Minden tevékenységükben megjelenik a matematika pl.: játékukban *párosítanak*: csésze-csészealj, ló-lovas, stb., *halmazokat* képeznek: baromfiudvar benépesítése, játékvalogatás, stb.

Ismerkednek a mennyiségekkel pl.: terítéskor a naposi munka során, társasjátékok játszásakor, stb. *Összehasonlító* méréseket végeznek pl.: ki ugrott nagyobbat, kinek nehezebb a hátizsákja, stb. *sorba rendezik* egymást, tárgyakat adott tulajdonságok, szabályosságok szerint. A geometria világából tapasztalatokat szereznek *síkbeli, térbeli* alakzatokról pl.: különféle építések során, papír nyírás, puzzle kirakások alkalmával, stb. . A tükörrel való játék során figyelik tükörképük mozgását, utánozzák egymás *tükörképét*, festékfolttal tükrös (szimmetrikus) alakzatokat hoznak létre. Gyakorolják a térben és síkban történő *tájékozódást*.

Fenntarthatóság az óvodában

A fenntarthatóság pedagógiájának óvodai megteremtése érdekében elsőként a fogalom megismerése, tartalmi jellemzőinek összeállítása volt szükséges:

- Az egész életen át tartó tanulás igényének és képességének kialakítása érdekében bizonyos

alapvető szokások, magatartási formák megalapozása.

- A tanulási folyamat megalapozása lehetőleg a felfedezéssel tanulás, a problémamegoldás, és az élményközpontú tanulási helyzetek megteremtésével valósuljon meg.
- A tárgyi környezet már külső megjelenésében is sugározza a fenntarthatósági elveinek érvényesítését.
- A felnőttek példamutatása a takarékoságban a gyermeki tevékenységekre és az intézmény működtetésére is hatással van.

A fenntarthatóság az élet minden területén meghatározó szerepet tölt be, ezáltal az oktatás minden szintjén és az oktatás minden formájában központi szerepet vállal. A világ azonban nagyon gyorsan változik és a környezetünk iránti érzelmek is gyorsan változnak. Fontos, hogy megtaláljuk és megértsük azokat a folyamatokat, melyek befolyásolják környezetünket és előidéznek a változásokat. Olyan értékrendet kell kialakítanunk a fenntarthatóság szempontjából, amely tükrözi az eltérő kulturális szemléletmódot.

Ez mindenkit érint, vezetőt, pedagógust és szülőt. Fontos, hogy a gyerekek saját tapasztalatok útján fedezzék fel olyan értékeket, mint a természettel való harmonikus együttélés, egy másik élőlény, legyen az ember, állat, növény iránt érzett tisztelet, szeretet.

Környezetvédelem

A gyermekek érzelmi kötődésen keresztül jutnak el környezetük megbecsüléséhez és védelméhez. A sokrétű tevékenységek során megtapasztalják munkájuk eredményét, környezetükre való hatását. Ilyen tevékenységek lehetnek például a madáritató készítés, a komposztálás, az esővíz összegyűjtése és az abból történő locsolás, a kertészkedés, az udvargondozás. A gyermekek természethez való kötődését és az élőlények megszerettetését szolgálják azok a valódi történetek is, amiket az óvónő a megfigyelések során elmond. Mindezeket irodalmi, zenei alkotásokkal is színesítheti.

Az óvónő az élővilág sokoldalú megfigyeltetésével, az óvó-védő tevékenység eredményeként a gyerekek emocionális alapokon eljutnak annak belátásához, hogy az *élőlényeket óvni, védeni* kell.

A népi kismesterségek gyakorlása, a természetes anyagok "közelsége" és a velük való tevékenykedés sajátos élményt és érzelmi többletet jelent a gyermekeknek. A különböző séták, kirándulások, tevékenységek a megfelelő szokások, szokásrendszerek, magatartási formák kialakítását is szolgálják, amelyek belsővé válása a természetben való kultúrált viselkedést eredményez. Személyiségüket gazdagítva a természetszeretet szükségletként jelentkezik.

Környezettudatos magatartás megalapozása

Az óvodai környezet alakítása, óvása folyamatos tevékenységet jelent. A gyermekek szívesen részt vesznek a csoportszoba rendjének helyreállításában, átrendezésében, az ünnepek előtti dekorálásokban, díszítésekben. Az óvónő vagy dajka néni által megkezdett munkálatok látványa a gyereket követésre készíti. Az udvaron, kertben segítenek, a nagyobbak akár önállóan is részt vesznek a különböző tevékenységekben. A veteményesben célszerű olyan zöldségféléket termesztetni, amit a gyerek a mindennapi étkezés során fogyaszt. A virágoskertben a gyermek- és népdalokban előforduló növények is helyet kapnak (pl.: gyöngyvirág, pünkösdi rózsa, stb.).

A családok közreműködő környezetalkító munkája (pl.: tóépítés, udvari játékkészítés, stb.) hozzásegíti a gyermekeket egy másfajta érzelmi kötődéshez. A környezettel való aktív ismerkedés áthatja az egész óvodai életet, a nevelés komplex folyamatát. Sokféle alkalom

kínálkozik a környezetalakításra. Így a csoportszobai élősarokban való tevékenykedés (pl.: az akvárium tisztántartása, a halak gondozása, etetése, dugványozás, hajtatás, stb.), a természetsarokban történő ismeretszerzés (pl.: termékek, száraz ágak, levelek, csigaházak, kövek, talált madárfészkek, stb.) nézegetése, válogatása, manipulálása.

A környezettudatos magatartás fő szokásai:

- takarékosagra ösztönzés (pl. a tevékenységekhez szükséges anyagok takarékos használata)
- az épített és természetes környezet védelmének, óvásának megtanítása
- a szépség megláttatása
- a gyermekek alkotótevékenységének elismerése, megóvása (pl. kerti munka, valami új létrehozása)
- tapasztalat nyújtás, élmények biztosítása
- igényesség kialakítása önmaga és környezete iránt
- olyan szokások, viselkedések elsajátíttatása, amelyeket a környezet elfogad

Személyiségfejlesztő hatása

A tevékenységek során a gyerekek tapasztalatokat szereznek a növények, állatok életéről, az ezekhez kapcsolódó emberi munkálatokról, az idő múlásáról. Ez a tapasztalat évszakonként más és más, de évről-évre visszatérő. Ez a hovatartozást, a biztonságérzést erősíti.

A felsorolt lehetőségek, tevékenységek által a gyerekek egyrészt, megismerkednek a „külső” világgal, másrészt szert tesznek arra az érzelmi kötődésre, amelyet felnőve, a szülőföld szeretetként fogalmaznak meg. Ez különösen igaz, ha a gyerek érzelmeken, cselekvéseken keresztül történő ismeretszerzését odaillő hangulati elemek mélyítik: mondókák, gyermekdalok, népdalok, mesék, történetek.

A külső világ megismerésére nevelés meghatározó a gyerekek képességeinek fejlesztésében, elsősorban az alábbi területeken: tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás, ítélőképesség. Egyre jobban megközelítik a későbbi megismeréshez szükséges elvonatkoztatás útját. Képessé válnak elemi problémák felismerésére és megoldására. Fejlődik a gondolatok tevékenységgel és szóban történő kifejezésének képessége. Előbbre jutnak az önálló tapasztalatszerzésben, vélemény nyilvánításban, fejlődik kommunikációs készségük. A közös tevékenységek során kapcsolatot teremtenek társaikkal, növekszik türelmük, erősödik akaratuk, önfegyelmük. Felébred bennük a felfedezés, tudás öröme, a másság elfogadása.

Az óvodapedagógus feladatai a külső világ megismerése nevelésének folyamatában:

- Tudatosan törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a kirándulások, séták, kerti munka, vagy az ünnepek alkalmából.
- Biztosítson minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez.
- Biztosítsuk a feltételeit annak, hogy az óvodában élősarok, konyha és/vagy virágoskert, gyógynövénykert működjék, ha lehetőségünk adott, próbálkozzunk kisállatok tartásával is.
- Alakítsa ki a gyermekben a környezethez való pozitív viszonyt.
- Fordítson különös gondot a csoportjában a környezet védelmének nevelésére, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás

alapozására, alakítására(szelektív hulladékfeldolgozás, energiatakarékosság, természetvédelem stb...)

- Aktív részvétel a természet megóvása érdekében szervezett országos programokon, pályázatokon.
- A természeti környezet bemutatására bátran használja az IKT adta lehetőségeket.
- A foglalkozások tervezésénél felhasználjuk a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztésének lehetőségeit, differenciáltan alkalmazzuk a gyermekek felé irányuló kérdéseinkben, az eszközök kiválasztásában.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén:

- 1.) a gyermek elemi ismeretekkel rendelkezik környezetéről és családjáról
- 2.) ismeri az évszakok nevét és jellemzőiket, megkülönbözteti a napszakokat
- 3.) ismeri környezetében gyakran látott növényeket, állatokat a fejlődésükhöz szükséges feltételeket
- 4.) ismeri a háziállatokat, vadállatokat, azok hasznát, gondozását, védelmét
- 5.) ismeri a közlekedési eszközöket és a gyalogosokra vonatkozó közlekedési szabályokat
- 6.) ismeri a színeket, azok sötétebb és világosabb árnyalatát
- 7.) tárgyakat, jelenségeket külső jegyeik rendeltetésük szerint összehasonlítja
- 8.) képes jól ismert tulajdonság szerint válogatás folytatására, rendezés kiegészítésére, sorba rendezésére
- 9.) 10-ig számol, 10-es számkörben jól tájékozódik, tő és sorszámneveket helyesen használ
- 10.) összehasonlítja nagyság, forma, szín, mennyiség szerint és attól különbözőt létrehoz vagy egyenlővé tesz.

Matematikai tapasztalatszerzés:

„A matematikai tartamú tapasztalatok szerzése a külső világ felfedezésével párhuzamosan zajlik, méghozzá aktív formában, hiszen érzékelve, cselekedve, megfigyelve, észlelve, emlékezve, elképzelve, gondolkodva sajátítja el, ismer meg és fedez fel dolgokat a kisgyermek”
Az óvodai élet összes tevékenységformája magában hordozza a matematikaitapasztalatszerzés lehetőségeit.

A természeti -emberi környezet megismerése közben alakul és tudatosul a matematikai tapasztalatszerzés, mivel a természetes környezetben találkozik a gyermek a mennyiségi, formai, térbeli, nagyságbeli viszonyokkal.

Az óvodába kerülő gyermek már rendelkezik bizonyos tapasztalatokkal. Építünk ezekre a korai tapasztalatokra, és olyan módszereket választunk, amelyek biztosítják a fejlődést.

Óvodánkban a matematikai tapasztalatszerzés alapja a tevékenység. A tevékenység végzése közben alakulnak ki azok a lehetőségek, amelyek magukban hordozzák a matematikai

tapasztalatok szerzését. A gyermek cselekvés, önálló tevékenység közben tanul meg látni, figyelni, feladatokat megoldani, gondolkodni. A képességfejlesztés így szinte észrevétlenül megvalósítható. A komplex foglalkozások közben lehetőség van az így megszerzett tapasztalatok rendszerezésére, bővítésére, mélyítésére, rögzítésére. A gyermekek fokozatosan jutnak el arra a szintre, hogy egyre gyakrabban igényeljük és képesek is a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések felismerésére. 5-6-7 éves korban pedig már szükséges a tapasztalatok összegyűjtése, rendszerezése, következtetések levonása. Az ismeretszerzést tegyük olyanná, hogy a gyermek a játék érdekességével, örömeivel élje át, mivel a lényeg a felfedezés, kutatás, problémamegoldás. A gyermek fejlettségéhez mért érdekes feladat, problémahelyzet felkelti az érdeklődését, mozgósítja találékonyságát és a megoldása, erőfeszítést igényel. Közben fejlődik logikus gondolkodása, problémafelismerő, megoldóképessége. Kapjon nagy szerepet a feladatokban az önálló problémakeresés és megoldás, ami elsősorban a játékos feladatok cselekvésben történő megoldását jelenti. Az érdeklődésre, az érzelmekre alapozott matematikai nevelés csakis játékos jellegű legyen. Fontosnak tartjuk a gyermekek egyéni fejlettségi szintjére épülő fejlesztést, a differenciálást. Óvodánkban a szervezett matematikai képességfejlesztés általában mikrocsoportos, ill. egyéni foglalkoztatási formában valósul meg a középső csoportos kortól, mert ezáltal az óvodapedagógus differenciáltabban foglalkozhat a gyermekekkel, a probléma felvetésénél, így könnyen szem előtt tudjuk tartani a gyermekek egyéni képességeit. Azt, hogy a matematikai nevelés tartalmából melyiknél elégedhetünk meg a játékidőben szerzett tapasztalatokkal, benyomásokkal, vagy mely matematikai összefüggést dolgozzuk fel a foglalkozáson azt az óvodapedagógus dönti el.

Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén:

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermek érdeklődését, és természetes élethelyzetben teszi lehetővé számukra a matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex foglalkozások közben vagy a kötetlen kezdeményezéseknél az óvodapedagógus ismerje fel és használja ki a gyermekek ötleteit, igényeit, aktuális élményeit. A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten valósítsa meg.
- Minél több alkalmat adjon a gyermekeknek arra, hogy tevékenység közben a problémát maguk lássák meg, maguk próbálják megoldani. Ezáltal is fejlessze a gyermek logikus gondolkodását, problémafelismerő, megoldó képességét feladatra irányuló önállóságát.
- Az óvodai élet során adódó szituációkban ismerje fel és használja ki a matematikai tapasztalatszerzésre adódó lehetőségeket.
- Ismerje a csoport és ezen belül az egyes gyerekek fejlettségét, és szükség szerint foglalkozzon a fejlesztésükkel.

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Szívesen vesznek részt matematikai jellegű tevékenységekben
- 2.) Összehasonlítanak, szétválogatnak, sorba rendeznek tárgyakat, halmazokat tulajdonságok szerint,
- 3.) Hosszúság jellegű mennyiségeket önállóan is össze tudnak mérni,
- 4.) Tudnak rendezni, bontani és több, kevesebb, ugyanannyit létrehozni,

- 5.) Tudnak számlálni tárgyakat legalább 10-ig, tízes számkörben mennyiségeket létrehozni, sorszámneveket használnak,
- 6.) El tudnak számolni 20ig,
- 7.) Tudnak azonosítani egyező alakú tárgyakat, síkbeli alakzatokat,
- 8.) Képesek geometriai tulajdonságok szerint síkbeli alakzatokat csoportosítani,
- 9.) Képesek az irányokat és a relációkat megkülönböztetni,
- 10.) Felfedezik a részek összefüggéseit, kapcsolódásait, oksági összefüggéseit,
- 11.) Matematikai jellegű helyzetről, problémáról saját gondolataikat szabadon tudják kifejezni.

5. Munka jellegű tevékenységek

A néphagyományőrző életmód tevékenységei gazdagítják a gyerek cselekvési lehetőségeit. A természetközelségben a természetes anyagok használata során, a rendszeresen visszatérő munkálatok ráébresztik a gyereket, hogy az emberi élet velejárója egy-egy adott cselekvéssor. A gyerek utánzási vágyából fakad, hogy a környezetében látott felnőtt munkacselekvéseket játékában utánozza. A hiányzó eszköz nem akadály, ezen a mássá változtatás vágya átrepíti, a cselekvésben mindenáron ki akarja magát próbálni. A gyerek a gyerekméretű, valóság-hű eszközökkel is "mintha" cselekvést végez, játszik.

Ez a fajta cselekvés, ha rendszerességgel tér vissza, és az egyén, a környezet, a közösség javát szolgálja, munkajellegű tevékenységgé válik. Mozgatója a gyerek aktivitási vágya és a felnőtt megerősítő, dicsérő értékelése.

A munka a tapasztalatszerzés, az együttműködés képességének, a céltudatosságnak, az önállóságnak és az önfegyelem alakítója, ugyanakkor fejleszti a gyermekek mozgás és kontaktust teremtő készségét, számtalan ismeretet közvetít és szocializál.

Intézményünkben a gyermek mindennapi tevékenységének szerves része a munka jellegű tevékenység, amelynek során a gyermekek egyre önállóbbá válnak önmaguk, társaik, környezetük kiszolgálásában. A munka jellegű tevékenységek megszervezésénél fontosnak tartjuk a munkavégzéshez szükséges attitűdök formálását, figyelembe kell vennünk az adott csoport összetételét, de lényegesnek tartjuk, hogy az intézményen belül tartalmi szempontból azonosak legyenek az elvek.

Célok, feladatok:

- 1.) A gyerek sajátítsa el azokat a készségeket, jártasságokat, amelyek a társas együttélés fenntartását szolgálják.
- 2.) A hagyományőrző tevékenységek gyakorlásán keresztül a munkajellegű tevékenységek megszerettetése, az elvégzett munka megbecsülésére nevelés.
- 3.) A munkaerkölc, felelősségérzet alapozása, kitartásra nevelés: a gyereket eljuttatni a célirányos kötelezettségvállalás befejező mozzanataig.

- 4.) A gyermeki kipróbálási vágy sokrétű kielégítése, kezdeményezőkézségének formálása.

A megvalósítás feladatai:

- A különböző típusú, munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételeinek biztosítása
- A munka jellegű tevékenységek iránti érdeklődés megalapozása
- A munkaeszközök használatának megtanítása

Az óvónővel kialakult érzelmi kapcsolat a megerősítés motivációja ösztönzi a gyereket a munkajellegű tevékenységek céltudatos végzésére.

Munkajellegű tevékenységek tartalma:

- 1.) önkiszolgálás (Lásd: Egészségre nevelés, gondozás)
- 2.) közösségért végzett munka jellegű tevékenységek
- 3.) naposi munka.

Munkajellegű, közösségért végzett tevékenységformák: a naposi munka, a mindennapi étellel kapcsolatos állandó- és alkalmyszerű munkák, növény- és kisállat gondozás.

A *naposság* vállalásában az önkéntesség dominál. A jelkép (kötény, kitűző stb.) nem csak a megbízást és a feladatvállalást jelzi, hanem vonzóvá is teszi a tevékenységet, amire büszke és örömmel, sikeresen teljesíti azt. A naposi munka tartalmát úgy célszerű alakítani, hogy minél kevesebb időt vegyen el a gyerek játékából. A naposi munkát kisebb gyerek is vállalhatja. A hagyományörző cselekvések bővítik a naposi teendőket. Például a kerti szerszámok rendben tartása, a befőzésekhez, a sütésekhez szükséges eszközök előkészítése, öntzések, stb.

A *mindennapi étellel* kapcsolatos állandó- és alkalmyszerű munkákhoz tartoznak: az udvar- és teremrendezés, a játékjavítás,- tisztítás,- készítés, az egyéni megbízások, az üzenetek teljesítése, az ünnepi készülődés (ajándékkészítés, szobacsinosítás, díszítés), a házimunka jellegű tevékenységek (étkezések utáni seprés, sütés-főzés, ünnepek előtti nagytakarítás, stb.).

A *növény- és kisállat* gondozás munkálatai közben a gyerek megismerkedik egyes munkafolyamatokkal (ültetés, vetés, locsolás, kapálás, etetés, itatás, stb.). Az óvoda udvarán kialakított veteményes-, virágos-, és sziklakert folyamatos munkát igényel ültetéstől-betakarításig, ezért fontos a munkafolyamatok megszervezésénél az "erők" tudatos elosztása. A kisebb gyereket az eszköz, a cselekvés vonzza, míg a nagyobb már tudatosan végzi el feladatát.

A munkajellegű tevékenységek személyiségfejlesztő hatása

Önkiszolgálása során gyakorolja azokat a fogásokat, készségeket, amelyek az egyéb munkajellegű tevékenységek végzésére alkalmassá teszik. Megbecsüli saját és mások munkáját. Kitartása, a megkezdett tevékenység befejezésére való igénye, felelősségtudata

alakul. Az együttműködés érzelmi élménye a közösség iránti igényét alapozza. Megtalálja helyét a csoportban, a csoport, a közösség hasznos tagjává válik. A segítségnyújtás igénye alakul. Óvja, védi, gondozza a környezetében lévő növényeket, kisállatokat, alapozódik a másról való gondoskodás igénye.

Feladatunk a konkrét, reális, saját magukhoz mérten fejlesztő értékelés a munka jellegű tevékenységek során is.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében előtérbe helyezzük a személyes példaadást és a pontosan megfogalmazott utasításokat. Figyelünk, hogy az eszközök mindig rendelkezésükre álljanak, így ha igénylik szabadon tevékenykedhessenek.

A gyermekek várható fejlettsége az óvodáskor végén:

- 1.) Örömmel vesz részt a munka jellegű tevékenységekben
- 2.) Szívesen vállal egyéni megbízásokat
- 3.) Önállóan, igényesen végzi el a vállalt munkát
- 4.) Segítséget nyújt társainak és a felnőtteknek, megbecsüli önmaga és mások munkáját
- 5.) A munkavégzéshez szükséges eszközöket önállóan használják

6. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A nevelési koncepciójából fakad, hogy a program gyakorlatában *a tanulás nem önálló tevékenységformaként jelenik meg*. A gyerek játékba ágyazott, változatos tevékenységek gyakorlása során tanul. Ebben a folyamatban az óvónő az egyes gyerek tanulási képességeinek alakulását követi és segíti.

Az óvodáskorú gyerek életkori sajátosságaiból következik, hogy a gyerek cselekvésein, érzékszervi mozgásos tapintásos észlelésen keresztül tanul. A gyermeki tevékenység motorja a játékkedv, a mozgásigény, az utánpótlási vágy. A környezetében lévő ingerek aktivitásra készítetik, kiváltják a hatékony viselkedés igényét, közben ismereteket szerez, készségei, szokásai gyarapodnak, tanul. Ebben az önkéntelen tanulási helyzetben a 3-7 éves gyerek ismeretei bővíthetők. A gyerek a folyamatban többször átéli, tanulja, mikor, miként figyeljen a környező világra és belső jeleire. Érzékenységgel érdeklődéssel fordul az őt körülvevő környezeti ingerek, hatások felé, tevékeny aktivitását a felnőtt megerősítő, elfogadó viselkedése befolyásolja, ismétlésre készíti. Ebben az életkori szakaszban a gyerek fejlődéséhez, fejlesztéséhez ez az érzelmi fogékonyság szolgál alapul.

A gyermeki tanulás az óvodai élet összetett tevékenységrendszerében jön létre. A program a hagyományos tevékenységformákat a hagyományörzésből, a természetvédelemből, a családokkal való együttműködésből fakadó tevékenységekkel gazdagítja.

A tanulás célja :

- Ismeretek elsajátítása, készségek, jártasságok kialakítása a tevékenységeken keresztül -   - - Tudásgyarapítás.   - A játékban, játékos tanulási helyzetekben formálódnak gyermekeink tanulási képességei, kompetenciái, váljanak képessé az ismeretek, készségek, képességek elsajátítására.

A megvalósítás feladatai:

- A 3-6-7 éves korban tervezhető játékos tanulási tartalmak biztosítása, a komplexitás lehetőségeinek kihasználásával
- Megfelelő motivációs módszerek segítségével a gyermekek örömteli tanulási tevékenységének előkészítése
- A gyermekek tanulási kompetenciáinak megalapozása, valós tevékenységek biztosítása
- Önálló véleményalkotás, döntési képesség megalapozása problémahelyzetek mérlegelésével a cselekvéses tanulásból adódó vélemények cseréjével

A tanulás lehetséges formái , tanulási módszerek az óvodában:

- utánzások mintá és modellkövetés (szokások alakítása), beszédtanulás
- spontán, játékos tapasztalatszerzés
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés – beszédtanulás
- óvónő által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedeztetés
- gyakori probléma és feladatmegoldás
- az egyes tevékenységeken való tanulás
- gyűjtögetés, elemzés, rendszerezés
-

A módszerek nem önállóan jelennek meg a tanulási folyamatban, összekapcsolódnak egymást erősítve.

A szervezett tanulás formái:

Kötelező	<ul style="list-style-type: none"> ● Testnevelés ● Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc (4-5-6-7 éveseknek) ● Népi mozgásos játékok (4-5-6-7 éveseknek)
Közvetve kötelező	<ul style="list-style-type: none"> ● Verselés, mesélés
Kötetlen (szabadon választható tevékenység)	<ul style="list-style-type: none"> ● Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka ● A külső világ tevékeny megismerése ● A külső világ tevékeny megismerése (téri-formai-mennyiségi összefüggések) ● Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc (3-4 éveseknek) ● Népi mozgásos játékok (3-4 éveseknek)

A szervezett tanulás munkaformái:

Frontális	<ul style="list-style-type: none"> ● Testnevelés ● Ének-zene, énekes játékok, gyermektánc ● Népi mozgásos játékok ● Verselés, mesélés ● A külső világ tevékeny megismerése (a helyszíni tapasztalatszerzések)
Mikrocsoportos	<ul style="list-style-type: none"> ● Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka ● A külső világ tevékeny megismerése (ismeretek feldolgozása, mélyítése) ● A külső világ tevékeny megismerése – téri-formai-mennyiségi összefüggések (4-5-6-7- éveseknek)
Egyéni	<ul style="list-style-type: none"> ● Részképességek fejlesztése

Feladatunk, hogy a nevelési célok érdekében a csoport és az egyes gyermek fejlettségéhez, a helyi lehetőségekhez alkalmazkodva válasszuk ki, tervezzük meg és építsük fel saját csoportunk tevékenységének anyagát, illetve azok szervezési munkaformáit.

Alapelveink a tanulási folyamatok értékeléséhez:

A tanulás feltétele, a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A gyermekek akkor tudnak boldogan, önfeledten tevékenykedni, ha sok dicséretet, pozitív megerősítést, buzdítást kapnak. Ezért az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

Fontosnak tartjuk, hogy az óvodapedagógus kerülje a sztereotip értékeléseket, helyett a gyermek konkrét jó cselekedetét és tettét emelje ki, alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést.

Élünk a jutalmazás sokféle módszerével, pl. simogatás, gesztus, mimika... stb.

Kerüljük a tárgyi jutalmak osztogatását. A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mert a gyermek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját tönkreteszi.

A tanulási folyamatban is csak akkor segítünk a gyermeknek, ha kéri a segítséget. Célunk, hogy a gyermekek próbáljanak minél önállóbbá válni.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztését egyéni fejlődési ütemük figyelembe vételével tervezzük, szervezzük és valósítjuk meg.

A gyermekek várható fejlettsége óvodáskor végén:

- 1.) Az egyszerű feladatokat megértik
- 2.) Ha a helyzet megkívánja, kivárják, amíg rájuk kerül a sor
- 3.) Elmélyült, önálló, kitartó feladatvégzésre képesek
- 4.) Szándékos figyelemre képesek
- 5.) Érdeklődnek környezetük tárgyai, jelenségei és ezek összefüggései iránt
- 6.) Képesek a már elsajátított ismeretek szándékos felidézésére
- 7.) Munkatempójuk, feladattartásuk életkoruknak megfelelő

7. Iskolakezdesre felkészítő foglalkozások

Az utolsó óvodai évüket töltő gyermekek számára a mindennapi foglalkozásokon felül iskola-előkészítő különórákat is tartunk - heti rendszerességgel. Az iskola-előkészítő foglalkozások legfontosabb feladata, hogy felkészítse őket a zökkenőmentes iskolakezdesre, kiemelten foglalkozzon azokkal a területekkel, amelyek az első osztályban a lehangsúlyosabbak.

Az olvasás, írás és számolás későbbi tanulását játékos, a gyerekek életkorának megfelelő módszerekkel készítjük elő. Nagyon fontosnak tartjuk a feladattudat, a feladattartás és a koncentrációs képesség fejlesztését is, mely az iskolaérettség előfeltétele.

Nagy hangsúlyt fektetünk a gyerekek képességeinek, egyéni fejlettségének megfigyelésére, mérésére, hogy megfelelő fejlesztésben részesülhessenek, lemaradás esetén időben segítséget kaphassanak. Pedagógusaink folyamatosan nyomon követik a gyermekek fejlődését, erről feljegyzéseket is készítenek és a szülőket is tájékoztatják.

Munkájukba külső szakemberek is bekapcsolódnak: nagycsoportban óvodánk logopédusa is felméri a gyerekeket, a szűrés során vizsgálja a diszlexiára utaló tüneteket, valamint a grafomotoros képességeket is. Beszédterápiás foglalkozás során esetén figyelem, emlékezet és feladatértést fejlesztő foglalkozásokat is tart azoknak, akiknek szükséges.

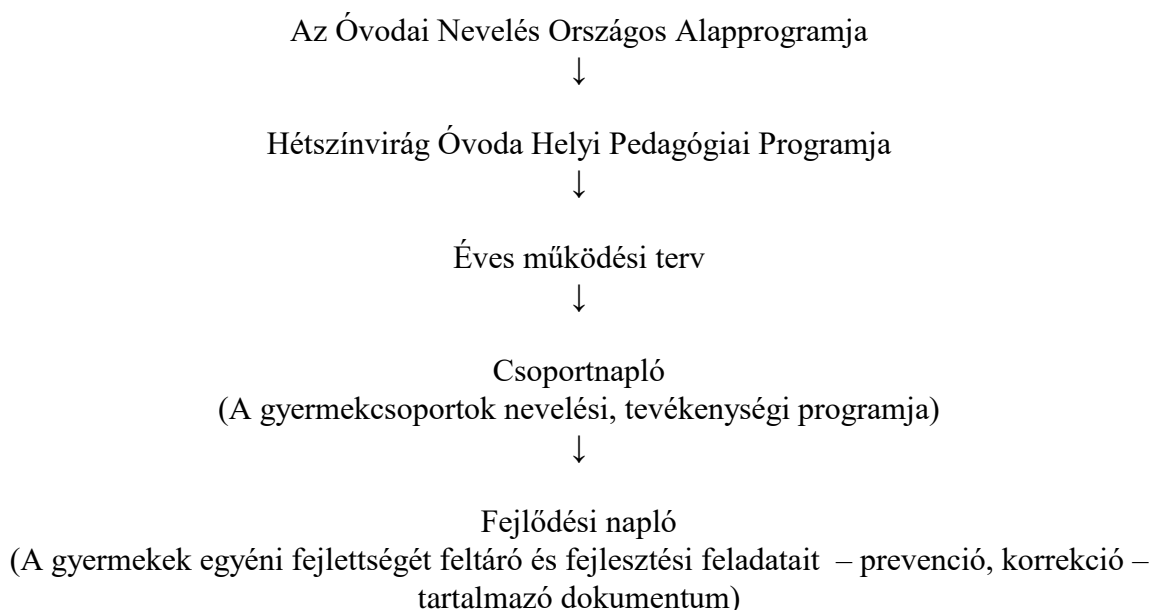
Az iskola-előkészítő foglalkozások célja:

- általános motorika, nagymozgás fejlesztése
- ritmus fejlesztése
- finommozgás fejlesztése
- testséma fejlesztése
- lateralitás fejlesztése
- téri orientáció fejlesztése
- időbeli tájékozódás fejlesztése
- vizuális észlelés és emlékezet fejlesztése
- hallási észlelés és emlékezet fejlesztése
- figyelem, gondolkodás fejlesztése
- szóbeli kifejezőkészség fejlesztése

A ballagni készülő óvodások felkészítése délutánonként differenciáltan, kisebb csoportokban vagy egyénileg történik.

IX. SZAKMAI DOKUMENTUMOK

A szakmai dokumentumok egymásra épülése

A fejlődés nyomon követésének dokumentumai

Munkánkat segítő kötelező dokumentumok:

Mulasztási napló:

- a gyermekek személyi adatait és jelenléteit tartalmazza
- naprakészen kell vezetni

A nevelőmunka tervezéséhez szükséges dokumentumok:

Csoportnapló: Tartalmazza a csoportra vonatkozó legfontosabb adatokat

- KIR listában szereplő adatokat
- A közösség szabály- és szokásrendszerét
- Hetirend, napirend
- Nevelési és gondozási terv (háromhavonta tervezzük)
- Gyermekvédelmi adatok, speciális fejlesztést igénylő gyermekek adatai
- Feladatrendszer tervezése, szervezése, értékelése
- Reflexiók
- Beszoktatási terv
- Közösségi események és időpontjai, felelősei
- Óvó-védő intézkedések

- Udvari játékok tervezése
- Éves nevelőmunka tervezése
- Éves nevelőmunka értékelése

Fejlődési napló: Tartalmazza a gyermek anamnéziséét, az óvodapedagógusok megfigyeléseit

Pontos és folyamatos vezetésével a gyermek fejlődésének ütemét követve és feljegyezve tudjuk meghatározni a fejlesztéssel kapcsolatos további feladatainkat. Alapul szolgál a szülő tájékoztatásához. A programban meghatározott fejlődés jellemzőit teljes mértékben nem lehet és nem is kell teljesíteni. Minden esetben a gyermekek képességének, szociokulturális körülményeinek ismeretében határozható meg, hogy mit fogadunk el sikeres fejlesztő munkának.

Részei:

- anamnézis
- a beszoktatással kapcsolatos feljegyzések
- óvodába érkezéskor a beszédértés, beszédhallás fejlettsége
- családrajz, emberrajz – elemzés
- szociometria
- érzelmi, akarati megnyilvánulások
- szociális képességek
- értelmi képességek
- testi képességek
- verbális képességek

Tervezési időkerete:

- anamnézis felvétele óvoda kezdés előtt
- a gyermekek képességeinek, tulajdonságainak diagnosztikája a beszoktatás végére
- egyéni fejlesztési tervek, s azok értékelése félévenként történik

Információs és kommunikációs technológiák (IKT) használata óvodánkban

Az informatika, az információs és kommunikációs technológiák, IKT eszközök az óvodában történő felhasználása sok új és eddig kiaknázatlan lehetőséget rejt magában.

Az oktatás folyamatát az eddig jól bevált és alkalmazott pedagógiai módszerek mellett, be kell vezetni a mai kornak megfelelő újdonságokat, a mostani elvárásoknak, igényeknek megfelelően.

A digitális eszközök mindennapi természetes használatának sikere éppen abban áll, hogy az élethosszig tartó tanulás technikáját készíti elő és az ehhez szükséges képességeket alapozza, fejleszti. A több érzékszervre ható multimédia lehetőségek a gyermekek figyelmét magára vonja, motiválja, ismereteit bővíti. A gyermekeknek számos olyan játékos képességfejlesztő tevékenység van, amellyel meglapozzuk az információs és kommunikációs kultúrát. Színesebbé, érdekesebbé és izgalmasabbá tehetőek az óvodai foglalkozások is. A digitális technika játékos formában természetes módon léphet be a gyermek mindennapjaiba.

Az IKT eszközök alkalmazásával fejleszthető a gyermek:

- kreativitása
- konstruktív problémamegoldó képessége
- az ismeretek több oldalú elsajátítása (verbalitás, vizualitás)
- újfajta képességek, készségek kibontakoztatása

X. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

- * 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

- * 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

- * 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

- * 22/2015. (IV. 21.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet módosításáról

- * A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény

- * 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

- * 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

- * 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének

- * 1. melléklet a 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelethez

MELLÉKLETEK

1. sz. Segédlet a néphagyományőrző tevékenységek kiválasztásához

ŐSZI ÉVSZAK

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	Néprajzi ismeretgyűjtés. Az őszi évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, eszközök előkészítése, kerti szerszámok, szüretelő edények, ollók, stb. A termések feldolgozásához hely és eszközök. A népi sportjátékokhoz megfelelő terep. Búcsúra vagy szüreti mulatságra előkészületek. A téli tevékenységhez anyaggyűjtés, tárolás. Séta az óvoda körül az erdőben, a réteken. Tájé megismerő túrák a családokkal. Udvar őszi rendezése, veteményeskerti munkák, betakarítás, komposztálás, stb.
	A külső világ tevékeny megismerése	Közös termésgyűjtések otthon, erdőn, mezőn. Szüret egy családban vagy egy gazdaságban: kukoricatorés, szőlőszüret, dióverés stb. Szüreti felvonulás. Mustkésztés, szüreti bál gyerekeknek, szülőknek. Búcsúkon közös részvétel. Az összegyűjtött népművészeti eszközök elrendezése. Befőzések, aszalások, rendszeres salátakészítések, stb. Évszakfal, terméssarok, terméstál, élősarok stb.
Gyerekek a játékokban	Mese, vers	Népi játékos mondókák, ujjasdik, hintáztatók, ringatók, altatók, csúfolók, hangutánzók, kiszámolók, őszi mondogatók, vásárosok stb. Népmesék, láncmesék, évszakhoz kapcsolódó mesék. Őszi szüretelő játékok, dalok.
	Ének-zene	Zenehallgatáshoz környékbeli népdalok. Levélnyelések, ragasztások, nyomatok. Termések rakosgatása, képkalkotás, eszközök készítése. Őszi gyümölcsök, termések mintázása, festése stb.
	Kézimunka	Élményrajzok, festések a szüretéről, búcsúról, más tevékenységről. Népi motívumok rajzolása. Természetes anyagokból játékeszközök készítése: - makk gesztenye figurák - kukoricából csuhé-, csutkajátékok, morzsolás - dióhéjból katica, teknős, pengettyű - zöldségből különféle bábok, játékok - tökből lámpás stb.
	Mozgás	Lovacsázók terméslovakkal, várvédő játékok, küzdőjátékok, labdajátékok, ügyességi játékok. Családos vetélkedők.

TÉLI ÉVSZAK

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	<p>A helyi hagyományok megismerése.</p> <p>A téli évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, madáreleség gyűjtés, hólapátolások előkészületei. Anyagok gyűjtése: rongyok, gyapjú, agyag, szalma, tejfölös poharak, búza, cseresznye vagy meggyfaág stb.</p> <p>Ajándékok készítéséhez anyagok beszerzése. Lucázáshoz eszközök készítése. Mikulás ünnepség szervezése. Népi kismesterségek feltételeinek megteremtése. Például: szövés, agyagozás, stb.</p> <p>Karácsonyi előkészületekhez különböző anyagok beszerzése: adventi koszorúhoz, ünnepi asztalhoz, pásztorjátékokhoz, karácsonyfához stb.</p> <p>Munkadélutánok szervezése Karácsony és Farsang előtt. Farsangi díszítéshez, álarcokhoz, jelmezekhez anyagok, kellékek gyűjtése. Téli séták a környező természetben. Madáretetés az erdőben, parkban, óvoda udvarban. Játék az őszi termésekkel (csuhébabák, állatok). <i>Borbála</i> napon cseresznye vagy meggyfa ág vízbe helyezése. <i>Luca</i> napon lucázás, búza vetés. <i>András</i> nap után adventi koszorú készítés. <i>Karácsonyi</i> előkészületek: mézeskalács sütés, szaloncukor főzés. Ajándék készítés, karácsonyfa díszítés a szülők bevonásával. <i>Farsangi</i> fánk sütés.</p>
Gyerekek	A külső világ tevékeny megismerése	<p>Ölbevevős mondókák, lovagoltatók, ujjasdik, időjóslok. Lucázó versek, pásztorjáték, karácsonyi mondókák, újévi mondókák, jókívánságok.</p>
a	Mese, vers	<p>Évkörhöz kapcsolódó népmesék.</p>
játékban	Ének-zene	<p>A téli ünnepkörhöz kapcsolódó dalos játékok: <i>Mikulás</i>, <i>Karácsony</i>, <i>Újév</i>, <i>Farsang</i>, stb.</p> <p>Zenehallgatás a jeles napok dalaiból. Adventi hangverseny.</p> <p>Farsangi mondókázás, óvó néni tánca.</p> <p>Népi kismesterségek gyakorlása.</p>
	Kézimunka	<p>Agyagozás: figurák, plakettek, díszítések.</p> <p>Fonások, szövések, varrások, rongybabázás, nemezelés.</p> <p>Szalmadíszek, kukoricafüzér készítés, díszítőmunkák, ajándékok karácsonyra. Gyertyaöntés.</p> <p>Élményrajzok, festések a jeles napok és a téli örömök emlékeiből.</p> <p>Farsangi álarcok, maszkok készítése.</p>
	Mozgás	<p>Téli játékok: hólapátolás, hó-vár építés, szánkózás, csúszkálás, fakutyázás, stb. Családdal közös szánkótúrák.</p>

TAVASZI ÉVSZAK

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	<p>A tágabb környezet hagyományaival való ismerkedés. A tavaszi évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, szántóföldek, parasztházak megtekintése. A tavaszi hajtásokhoz a feltételek megteremtése, kerti munkák megkezdése. Népi motívumok gyűjtése. Anyagok gyűjtése: tejfölös poharak, rongyok, magok, stb. Húsvéti előkészületekhez: tojás, méhviasz, hagymahéj, zöld levelek gyűjtése, íróka előkészítése. Locsolkodáshoz eszközök, komatálazáshoz ajándék készítése. Majális szervezéséhez: szalagok, botok, lombos ág. Pünkösdöléshez eszközök gyűjtése. Gyermeknapi előkészületek.</p> <p>Túrázás, "határjárás" a közvetlen környezetben. Veteményezés, kerti munkák, palánták kiültetése.</p> <p>Élősarokban: hajtások, rügyeztetések, ültetések. Szántóföldi munkálatok megtekintése. Növényekből játékkészítés: fűzfából, bodzából.</p> <p>Faültetés a <i>Föld napján</i>. <i>Madarak napján</i> pl.: madáritató készítés.</p> <p>Tájházak, múzeumok, népi kismesterek látogatása.</p> <p><i>Húsvéti</i> előkészületek, nagytakarítás, locsolkodás. <i>Komatálazáshoz</i> pogácsa vagy kalácssütés. <i>Májusfa</i> állítás az udvaron, majd kitáncolás. <i>Pünkösdöléshez</i> játékeszközök készítése, közös játék. Játzódelutánok gyerekekkel szülőkkel.</p> <p>Tavaszköszöntő, tavaszhívogató mondókák, találós kérdések.</p>
	A külső világ tevékeny megismerése	<p>Húsvéti mondókák, locsolkodó rigmusok stb.</p> <p>Mozgásos játékokat kísérő különböző mondókák.</p> <p>Évszakhoz kapcsolódó mesék.</p> <p>Tavaszi "játzó", dalos játékok: zöldágyárók, tekeredők, fogyogyarapodók, szerepcserélők, párváltók. Komatálazó dalok, tavaszköszöntő majális. Pünkösdölő játékok..</p> <p>Zenehallgatáshoz, az ünnepkörhöz tartozó helyi népdalok.</p> <p>Díszítő munkák: virágzások, vágások, agyagozás, festés. Tojás díszítés: méhviasszal, festéssel, karcolással. Batikolás levél, fűszál, stb. rátéttel. Festés hagymahéj forrázatban. Élményrajzok az ünnepkörhöz kapcsolódóan. Májusfa, májusi koszorú készítése.</p> <p>Tavaszi színek felhasználása. Papírsárkány készítés, díszítés.</p> <p>Természetes anyagokból: rongybaba készítés, szövések, nemezélés, agyagozás, gyékényezés.</p>
Gyerekek a játékokban	Mese, vers	<p>Hintajátékok, labdajátékok, sörgések, fogócskák, bújócskák.</p> <p>Mozgások térbeli alapformák létrehozásával. Gyermeknapi vetélkedőjátékok, népi játékok gyerekekkel, szülőkkel.</p> <p>Sárkányeregetés. Kirándulások, vetélkedők a családokkal.</p>
	Ének-zene	
	Kézimunka	
	Mozgás	

NYÁRI ÉVSZAK

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	<p>A gyakorlati tapasztalatok elemzése, értékelése, feladatok.</p> <p>A nyári évszak megfigyeléseihez: séták, tájmegismerő kirándulások és gyűjtőutak előkészítése.</p> <p>A népi kismesterségek gyakorlásához eszközök beszerzése: agyag, gyapjúfonalak, madzagszövő, udvari "szövőszék" stb.</p> <p>A mozgásos népi sportjátékokhoz hely és eszközök biztosítása.</p> <p>Lakodalmas játékokhoz eszközök kellékek gyűjtése.</p> <p>Összegyűjtött növények raktározásának előkészítése.</p> <p>Séták erdőben, mezőn, távolabbi tájakon, túranapok.</p> <p>Tájmegismerő kirándulásokon a népi kismesterek munkájának megtekintése, családok bevonásával.</p> <p>Aratásnál kalászgűjtés, búzakoszorú készítése, kenyérsütés a kenyér ünnepére.</p>
	A külső világ tevékeny megismerése	<p>Nyári termések gyűjtése, aszalás, befőzés, savanyítás, lekvár főzés.</p> <p>Növényekből játékkészítés, ismerkedés a vizenövényekből készült játékeszközökkel.</p> <p>Gyógynövénygyűjtés.</p>
Gyerekek a játékokban	Mese, vers	<p>Névcsőfolók, lakodalmas csujjogatók, főzőcskézők, állatokat idézők, kiolvasók.</p> <p>A természet jelenségeiről szóló mondókák.</p> <p>Az évkörhöz kapcsolódó népmesék.</p> <p>Tavaszi "játszó" dalos játékok felelevenítése, játszása.</p>
	Ének-zene	<p>Lakodalmas játékdalok, leányjátékok.</p> <p>Környékbeli népdalok énekelgetése.</p> <p>Az évközben alkalmazott technikák és a különböző manuális tevékenységek gyakorlása.</p>
	Kézimunka	<p>Nyári színek alkalmazása.</p> <p>Népi kismesterségek gyakorlása a szabadban és a természetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fonások, varrások, szövések - nemezelés, rongybabázás, agyagozás, stb. <p>Sárkánykészítés.</p>
	Mozgás	<p>Ügyességi népi sportjátékok, küzdőjátékok. Sárkányeregetés.</p> <p>Futások, akadályok, kerülgetések.</p> <p>Kötélhúzás, karikajátékok.</p> <p>Vízhez szoktatás játéka. Nyári túrák.</p>

2.sz.

Népi gyermekjátékok

A népi gyermekjátékok jelentősége a pedagógia számára elég sokrétű: fejleszti a gyermekek fizikai és mentális készségeit egyaránt, valamint lehetővé teszi számukra, hogy kapcsolatokat alakítsanak ki, kialakuljon szabálytudatuk, együttműködésre való készségük, beilleszkedjenek a társadalomba.

A játékokat eredeti formájukban ismertetjük meg a gyermekekkel. Ha az időjárás engedi, akkor a szabadban történik a tevékenység megvalósítása.

A játékok megválasztásakor az óvodapedagógusnak figyelembe kell venni a gyermekek életkorát, testi és szellemi érettségét. A játékban használt eszközöknek is alkalmazkodnia kell a gyermekek képességeihez. Fontos, hogy az óvodapedagógus ismerje a játékokat, játsszon együtt a gyermekkel. A gyermekek szeretik az ismétlést, az ismert anyag felidézése biztonságot ad nekik. Ezért nem kell mindennap újabb játékot megismertetni a gyermekekkel.

A játéktanítás módszerei:

- bemutatás
- megfigyeltetés
- gyakoroltatás
- megszilárdítás
- ellenőrzés
- értékelés

A népi gyermekjátékok csoportosítása

Eszközök, játékok

Eszközökkel, anyagokkal való ismerkedés (komplexitás az ábrázoló tevékenységgel, pl. só-liszt gyurma, termésekből barkácsolás, papírból hajó, csákó hajtogatás, sárkány készítés-eregetés... stb.)

A játékkészítést a csoport egyéni és életkori sajátosságainak megfelelően valósítjuk meg. Az eszközt igénylő játékokban a gyermekek megtanulják az eszközök (nedves-száraz homok, labda, bot stb. használatát, a csapatjátékok pedig kialakítják együttműködési készségüket.

Népi mozgásos játékok

A mozgásfejlesztéshez elengedhetetlenül fontos, hogy sok mozgásos játékot játsszunk a gyermekekkel. A mozgásos játékok (pl. talicskázás, sőtörés, guggolós körjátékok, ugróiskola,

versenyfutás, fogócskák... stb.) alakítják a gyermekek mozgáskultúráját, erősítik az izmokat, fejlesztik a testi ügyességet és a fürgeséget, gyorsaságot.

Szellemi játékok

A szellemi képességek fejlesztésére kiválóan alkalmasak a nyelvtörők és beszédgyakorlók, a mondogatók, amelyeket meg kell jegyezni és amelyek konkrét ismereteket is adnak

Csapatjátékok

Nagycsoportra alakul ki a gyermekekben a szabálytudat és akkor kezdik felfedezni a társakkal való játszás lehetőségét, ezért csak ennek a korosztálynak tanítjuk.

Párválasztó játékok

Játék közben kialakulnak a rokonszenvek és ellenszenvek, a gyerekek megtanulják érzelmeiket kifejezni úgy, hogy a másoknak ne legyen kellemetlen.

3.sz. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSÉNEK TERVE 2017-2021-IG

Intézményünk rendelkezik a kötelező (minimális) nevelőmunkát segítő játékokkal és egyéb eszközökkel. Az elhasználódásnak és a követelményeknek megfelelően, lehetőség szerint bővítjük.

Eszközök, felszerelések	2016/ 2017.	2017/ 2018.	2018/ 2019.	2019/ 2020.
1.1 Játékok, játékeszközök				
- szerepjátékok	X		X	
- építő- és konstruáló játékok		X		X
- dramatizálás és bábozás			X	
- barkácsolás				X
- gyakorló játékok		X		
- szabályjátékok	X			

1.2 Tevékenységeket segítő eszközök	2016 / 2017.	2017/ 2018.	2018/ 2019.	2019/ 2020.
- mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	X	X		
- udvari játékok		X		X
- vizuális eszközök	X		X	
-zenei tevékenységhez szükséges eszközök				X
-mese-vers tevékenység eszközei		X	X	
-anyanyelvi fejlesztéshez szükséges eszközök				X
-matematikai tapasztalatszerzést segítő eszközök			X	
- környezet megismerését segítő eszközök				X
- munka jellegű tevékenységek eszközei	X			

A csoportok játékkészletének vásárlását, eszközbővítést a fenntartó, a szülők és az alapítvány valósítja meg, a meghatározott keretösszegek alapján, figyelembe véve a már meglévő eszközök mennyiségét, állapotát és a gyermekek egyéni életkori sajátosságait.

4.sz. Óvodán kívüli óvodai nevelés megszervezése a koronavírus-járvány idején

Vezetői feladatok

Tervezési szakasz

- Az új munkaforma beindításának előkészítése
  - Fenntartóval történő egyeztetés, munkatársak bevonásának biztosítása

Megvalósítás

- A szülők tájékoztatása
- A rendszer működtetése: stratégiai és operatív irányítási feladatok ellátása
- Ellenőrzés és értékelés a működési szabályok és értékelési rendszer alapján
- Szükséges korrekciók végrehajtása: szabályozó dokumentumok, működési gyakorlat aktuális módosításainak koordinálása, ellátása

Óvodapedagógusi feladatok:

- A családok támogatása az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése, ezen belül az egészséges életmód alakítása, az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés, valamint az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megsegítése a szokásostól eltérő formában, többnyire információtechnológiai vagy számítástechnikai eszközök igénybevételével.
- A Home Office kialakított munkarendje szerint az intézmény pedagógiai programjára és éves munkatervére alapozott feladatok ellátása

Felhasznált és ajánlott irodalom

Az óvodai nevelés alapprogramja

Néphagyományőrző Óvodai Program, Gödöllő, 1998.

Útmutató a néphagyományőrző óvodai program megvalósításához, Gödöllő, 1999.

Nagy Jenőné: Óvodatükör, Szolnok 2001.

Nagy Jenőné: Csak tiszta forrásból, Szolnok, 2002.

Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve

Fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve

Bakonyiné Vince Ágnes - Nagyné Kasza Ilona:
Mozgás-öröm a szabadban, M.P.T. Budapest 1989.

Berhidai Magdolna, F. Nagy Tíbor, Kiss Anna:
Máktündérek, csutkanépek.
Budapest, 1984.

Dr Bucherna Nándorné - Faust Dezsőné - Zadravec Teréz:
Néphagyományőrzés az óvodában
HANI Alapítvány 1991.

Dr Buda Béla:
A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
Tömegkommunikációs Kutatóközpont 1988.

Domanovszky György:
A magyar nép díszítőművészete I,II.
Budapest, 1981.

Dömötör Tekla: Magyar népszokások
Budapest 1985.

Drámapedagógiai Magazin, 1994. május.
Falvay Károly:
Ritmikus mozgás - énekes játék
OPI, Budapest 1990.

Forrai Katalin:
Ének az óvodában
Zenemű Kiadó, Budapest 1974.

Dr Füle Sándor:
Pedagógiai program készítése
OKI, Budapest 1997.

Gósy Mária:
Óvónői beszédviselkedés
Kátai-Press, Budapest 1990.

Guzsalyas folyóirat
Budapesti Művelődési Központ

Ludánszkiné Szabó Éva: Óvodai zenei hagyományápolás - népszokások
Hajdúböszörmény 1995.
Nemzeti Alaptanterv
Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapest 1992.

Tarján Gábor:
Mindennapi hagyomány
Mezőgazdasági Kiadó 1984.

Tanulmányok a kisgyermeknevelésről
OKKER, Budapest 1996.

Dr. Thomas Gordon:
Tanítsd gyermeked önfegyelemre
Studium Effective, 1994.

Dr Tóthszőlősiné Varga Tünde:
Mozgásfejlesztés az óvodában
FER-CO Kft 1994.

Zöld kalandra fel!
NISZA Alapítvány. 1997.

Agárdi Sándor: Praktikum az óvodai és általános iskolai környezeti neveléshez mindenkinek
AQUA Kiadó 1995.

Módosítás jogszabályi hátterei:

- 363/2012.(XII.17.) Korm.rendelet módosítása
- az óvodába járással és tankötelezettséggel kapcsolatos egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról szóló 275/2019. (XI. 21.) kormányrendelet
- 137/1996. (VIII.28.) kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról.
- 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről
- 45/2020. (III. 14.) Korm. rendelet Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről (II.)
- 47/2020. (III.19.) Korm. rendelet a koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről

LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK

A pedagógiai programot készítette: Fehér Éva óvodavezető

A pedagógiai programot módosította: Fehér Éva óvodavezető

A pedagógiai programot elfogadta a Szelevényi Hétszínvirág Óvoda nevelőtestülete, mely döntést hitelesíti:

.....

Veres Nóra
a nevelőtestület nevében

dátum: 2021. október 15.

A pedagógiai programot yéleményezte az intézmény Szülői munkaközössége nevében:

.....

Csercsinszkiné Enyedi Ágnes
szülői szervezet képvisel

Dátum: 2021. október 15.

A pedagógiai programot jóváhagyta: Szelevény Község képviselőtestülete nevében:

.....

Kerekesné dr. Holló Helga
polgármester

dátum: 2021. október 15.

ph.

.....
Fehér Éva óvodavezető

Szelevény, 2021. október 15.

RENDELKEZÉSEK

A módosított pedagógiai program érvényességi ideje:

2021. október 15.-től - visszavonásig

A pedagógiai program felülvizsgálatának és módosításának okai:

- Jogszabályváltozás

A pedagógiai program nyilvánossága:

- Minden csoportban megtalálható
- Egy példány az óvodavezető irodájában